

KANSAINVÄLISEN KONSERNIN SISÄISTEN LAINOJEN SIIRTOHINNOITTELU JA SII- HEN LIITTYVÄT ONGELMAKOHDAT

**Asiantuntijan käsityksiä lainojen siirtohinnoittelusta, siihen
liittyvistä käytännöistä ja ongelmakohdista**

Liiketaloustiede, laskentatoimen ja ra-
hoituksen pro gradu -tutkielma

Laatija:

Emmi Vanhatalo

Ohjaajat:

KTT Timo Hyvönen

KTT Esa Puolamäki

7.8.2013

Pori

Sisällys

1	JOHDANTO	5
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	5
1.2	Siirtohinnoittelun kehitys	7
1.3	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	9
1.4	Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	10
1.5	Tutkimuksen kulku	12
2	KESKEISET KÄSITTEET JA SIIRTOHINNOITTELUN KONTEKSTI	15
2.1	Etuyhteyssuhde	16
2.2	Korko ja sen verokohtelu	18
2.3	Konsernin sisäisen rahoituksen muodot	22
2.3.1	Seniori- ja juniorilainat	25
2.3.2	Välirahoitus	26
2.4	Konserniavustus ja konsernituki	28
2.5	Verosuunnittelu	31
2.6	Alikapitalisointi	33
3	SIIRTOHINNOITTELUN PERIAATTEET JA KESKEINEN SÄÄNTELY	36
3.1	Markkinaehtoperiaate	36
3.2	OECD: n siirtohinnoitteluohjeet	39
3.3	Kansallinen sääntely ja verosopimukset	40
3.3.1	Siirtohinnoitteludokumentaation kansallinen sääntely	42
3.3.2	Siirtohinnoitteluoikaisun kansallinen sääntely	44
3.4	Euroopan Unionin säädökset	46
4	LAINOJEN SIIRTOHINNOITTELU JA SIIHEN LIITTYVÄT ONGELMAKOHDAT	47
4.1	Toimintoanalyysi	48
4.2	Markkinahintavertailumenetelmä (CUP) ja sen toimintaperiaate	50
4.3	Kustannusvoittolisämenetelmä (CP) ja sen toimintaperiaate	54
4.4	Vertailuanalyysi ja vertailukelpoisuuteen vaikuttavat tekijät lainojen siirtohinnoittelussa	55
4.5	Luottoluokitus ja sen analysointi	59
5	LAINOJEN SIIRTOHINNOITTELU JA SIIHEN LIITTYVÄT ONGELMAKOHDAT ASiantuntijan käsitysten mukaan	62
5.1	Sisäisten lainojen käyttö ja lainamuodot	62

5.2	Lainan siirtohinnoitteluprosessi käytännössä.....	64
5.3	Menetelmistä	67
5.4	Vertailutiedosta	68
5.5	Lainaehdoista	71
5.6	Sääntely, ohjeistus ja ajankohtaiset muutokset	72
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	76
6.1	Asiantuntijakäsitysten erot ja yhtäläisyydet suhteessa teoriaan.....	76
6.1.1	Lainan siirtohinnoitteluprosessi.....	76
6.1.2	Lainaehdoista ja lainamuodosta.....	80
6.1.3	Sääntely, ohjeistus ja niihin liittyvät ongelmakohdat	81
6.2	Loppupäätelmät.....	84
7	LOPUKSI	86
7.1	Yhteenveto	86
7.2	Tutkimuksesta	89
	LÄHTEET:.....	92
	LIITTEET	97
	LIITE 1 HAASTATTELURUNKO	97

Kuvioluettelo:

Kuvio 1:	Toimintoanalyysin tuotos (Karjalainen & Raunio 2007, 54).....	50
Kuvio 2:	Siirtohinnan muodostuminen sisäistä verrokkia käyttäen, kun testattava osapuoli on lainanantaja	52
Kuvio 3:	Siirtohinnan muodostuminen sisäistä verrokkia käyttäen, kun testattava osapuoli on lainanottaja.....	52

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Siirtohinnoittelulla (transfer pricing) tarkoitetaan toisiinsa etuyhteydessä olevien yritysten välillä tehtyjen transaktioiden eli liiketoimien hinnoittelua. Transaktio voi koskea tavaraa, palvelua, aineetonta omaisuutta tai konsernin sisäistä rahoitusta. Sisäisiin liiketoimiin sovellettavan siirtohinnoittelun tulee pohjautua markkinaehtoperiaatteeseen, jonka mukaan transaktiossa käytettyjen hintojen tulee vastata sellaisia hintoja, joita toisistaan riippumattomat yritykset vastaavan transaktion yhteydessä ja vastaavassa tilanteessa käyttäisivät. Rajat ylittävien transaktioiden siirtohinnoittelulla on periaatteessa mahdollista vaikuttaa siihen, mihin konserniyritykseen tuloa kertyy ja tätä kautta myös siihen, mihin maahan veroa kyseisestä tulosta maksetaan. Kansainvälisten konsernien sisäisen kaupankäynnin on arvioitu muodostavan noin puolet koko maailmankaupasta, joten on perusteltua pitää siirtohinnoittelua tärkeänä osa-alueena kansainvälisessä verotuksessa (Ahonen & Etholén 2006, 66; Karjalainen & Raunio 2007, 14; Kuortti 2012, 417; Laaksonen & Anttila, 2007, 31).

Konserni voi koostua lukuisista itsenäisistä konserniyrityksistä, mutta useimmiten konserniyritykset jakavat myös yhteisen taloudellisen, koko konsernin menestystä koskevan intressin. Tästä intressistä johtuen saman konsernin yritykset saattaisivat ilman siirtohintojen sääntelyä päätyä tekemään keskinäisiä liiketoimia markkinahinnasta poikkeavin siirtohinnoin. Motiivina markkinaehtoperiaatteesta poikkeavien siirtohintojen käyttöön voivat olla sekä liiketaloudelliset syyt että maksettavien verojen minimointiin liittyvät motiivit. Mahdollisista yli- tai alihintaan tehdyistä transaktioista seuraisi ei-toivottua tulonsiirtoa konserniyritysten välillä ja yksittäisen konserniyrityksen verotettavan tulon määrä saattaisi vääristyä. Veronalaisen tulon määrään vaikuttaminen siirtohinnoittelun avulla on kuitenkin yleisesti pyritty estämään lainsäädännöllä ja muilla ohjeilla. Tuloksen tasaaminen konsernin sisällä on useimmissa maissa sallittua kotimaisille yrityksille esimerkiksi konserniavustusjärjestelmien kautta, mutta pääsääntöisesti kiellettyä ulkomaisen ja kotimaisen yrityksen välillä (Helminen 2012, luku 8; Ikkala, Pallonen, Haapaniemi & Raitasuo 1997, 319; Jaakkola, Laaksonen, Nikula, Palmu, Paronen, Sandelin & Vasenius 2012, 21).

Verotettavan tulon ja sitä kautta maksettavan veron määrään voidaan vaikuttaa erityisesti tilanteissa, joissa konserni toimii useassa maassa, joiden verokannat poikkeavat toisistaan. Tällöin olisi periaatteessa mahdollista, että yritys siirtäisi verotettavaa tuloa markkinaehtoperiaatteesta poikkeavan siirtohinnoittelun avulla toiselle konserniin kuuluvalla yritykselle, joka toimii matalamman verokannan maassa. Tämän seurauksena se pystyisi näyttämään pienempää tulosta korkeamman verokannan maassa, mikä pien-

täisi konsernin kokonaisverorasitusta. Vastaavalla tavalla veroa voidaan vältellä esimerkiksi siirtämällä voittoa tappiolliselle konserniyritykselle. Mikäli yritykset siirtävät tuloaan rajan yli tällä tavoin, vaikuttaa se väistämättä myös kyseisten maiden verokertymiin. Näin ollen useilla valtioilla on myös intressi kehittää siirtohinnoittelun sääntelyä ja suojata siten verokertymänsä (Helminen 2012, luku 8; Ikkala ym. 1997, 319; Jaakkola ym. 2012, 21).

Kansainvälisen toiminnan lisääntyttä tavaroiden, teknologian, palveluiden sekä rahoituksen siirtämisestä kansainvälisten konserniyritysten sisällä on tullut yleistä. Viime vuosina siirtohinnoittelu on noussut toistuvasti otsikoihin myös Suomessa. Monesti siirtohinnoitteluun liitetään julkisuudessa negatiivinen leima, mutta tosiasiaassa kyse on kansainvälisten konsernien toiminnan kannalta usein pakollisten sisäisten liiketoimien hinnoittelusta, mikä sinällään on täysin laillista ja moraalisesti hyväksyttävää. Markkinaehtoperiaatteen noudattaminen siirtohinnoittelussa varmistaa, että tulot ohjautuvat oikeille konserniyrityksille ja siten oikeisiin valtioihin verotettaviksi. Siirtohinnoitteluun usein liitetty negatiivinen leima on todennäköisesti seurausta harvoista väärinkäytöksistä tai tahattomista virheistä, joissa markkinaehtoperiaatteesta on poikettu (Höglund 2012, 28; Ikkala ym. 1997,319).

Tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoittelun rinnalla myös etuyhteisyrietysten välisten rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelu on noussut viime vuosina puhutuksi aiheeksi. Tähän on osaltaan syynä se, että nimenomaan rahoitustransaktioihin liittyviä siirtohinnoitteluoikaisuja on tehty viime vuosina aiempaa enemmän ja kyseiset transaktiot ovat nousseet verotarkastuksen painopistealueeksi useissa maissa. Osaltaan tähän voi vaikuttaa myös viimeaikainen taantuma. Joillekin yrityksille taantuma on aiheuttanut taloudellisia haasteita esimerkiksi pienentyneen liikevaihdon ja voiton muodossa, mikä saattaa joissakin tapauksissa houkuttaa yrityksiä aggressiivisempaan verosuunnitteluun tai jopa väärinkäyttöihin siirtohinnoittelussaan. Toisaalta taantuma voi aiheuttaa haasteita myös valtioille esimerkiksi alijäämäisten budjettien muodossa, minkä johdosta valtioiden voidaan odottaa seuraavina vuosina kiinnittävän yhä enemmän huomiota verokertymänsä turvaamiseen. Tämä voi näkyä esimerkiksi siirtohinnoittelun tarkastusten lisäämisinä. Toisena tärkeänä syynä aiheen ajankohtaisuuteen voidaan nähdä myös se, etteivät eri maiden veroviranomaiset ole aina aivan yksimielisiä siitä, mikä on rahoitustransaktion markkinaehtoista hinnoittelua (Jaakkola ym. 2012, 183; Karjalainen 2010, 378; Wolosoff & Powell 2010,1).

Siirtohinnoittelu on globalisoitumisen seurauksena noussut ajankohtaiseksi asiaksi ja se asettaa haasteita ajatellen kansainvälisten konsernien verokysymyksiä. Monissa yrityksissä siirtohinnoitteluasiat voidaan kokea haastaviksi ja virheellisen siirtohinnoittelun aiheuttamat veroseuraamukset voivat olla yrityksen näkökulmasta hyvin ankaria. Ver-

rattuna tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoitteluun, saattaa rahoitustransaktioiden kohdalla siirtohinnoitteluriski olla korkeampi vähäisen ohjeistuksen takia. Näistä syistä johon on yleistä hakea veroviranomaisilta ennakkotietoa ja siten etukäteen varmistaa siirtohinnoittelun hyväksyttävyyttä ja mahdolliset veroseuraamukset (Karjalainen & Raunio 2007, 217; Jaakkola ym. 2012, 183).

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus tarkastella rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelua, siihen liittyviä käytäntöjä sekä ongelmakohtia. Tutkimuksen keskeisenä taustana tulee olemaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ja siinä esitetyt periaatteet, jotka hyvin pitkälti määrittävät hyväksyttävän siirtohinnoittelun rajat. Tutkimusaihetta lähestytään Suomessa toimivan kansainvälisen konsernin näkökulmasta, joten myös kansallinen lainsäädäntö tulee olemaan esillä. Vuonna 2010 suomalaisia tytäryhtiöitä ulkomailla on tilastokeskuksen mukaan ollut 4733 ja näistä yli puolet EU:n alueella. Tilastokeskuksen viimeksi julkaiseman tilaston mukaan ulkomaisia tytäryhtiöitä on puolestaan ollut vuonna 2011 Suomessa 2972. Ulkomaisten tytäryritysten merkittävimmät määräsvaltamat vuonna 2011 olivat tytäryritysten lukumäärän perusteella Ruotsi, Yhdysvallat ja Saksa (Tilastokeskus 2012a; Tilastokeskus 2012b).

1.2 Siirtohinnoittelun kehitys

Siirtohinnoittelun voidaan katsoa alkaneen 1900-luvun alkupuolella. Toisen maailmansodan aikoihin otettiin käyttöön ensimmäisiä siirtohinnoittelusäännöksiä, sen seurauksena, että kansainväliset yritykset olivat alkaneet etsiä tapoja alentaa verorasitustaan. Taustasyynä tälle oli sotatoimien rahoittamisesta aiheutunut verokannan nousu. Siirtohinnoittelusäännösten ensisijaisena tavoitteena oli estää verotulojen siirtyminen matalampien verokantojen maihin. Tämä tavoite pätee edelleen valtioiden pyrkiessä säilyttämään niille kuuluvat verotulot ja minimoimaan verovajettaan (Karjalainen & Raunio 2007, 14).

1960-luvun loppupuolella alettiin siirtohinnoittelun alueella kaivata entistä enemmän sääntelyä kansainvälisen kaupankäynnin lisääntyessä. 1970-luvulle tultaessa tekniikan ja tietoliikenteen kehityksen myötä kehittyneemmät korkean verokannan maat huomasivat verokertymän säilyttämisen oman valtion sisällä käyvän yhä haastavammaksi. Osittain tästä syystä taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) alkoi tutkia siirtohinnoittelukysymyksiä, ja julkaisi ensimmäisen markkinaehtoperiaatteen käyttämistä puoltavan raporttinsa vuonna 1979. Ensimmäiset varsinaiset siirtohinnoitteluohjeet järjestö julkaisi vuonna 1995 ja ne ovat nousseet varsin keskeiseen rooliin kansainvälisessä siirtohinnoittelusäännöstössä. OECD:n rooli siirtohinnoitteluun liittyvissä kysymyksissä on kansainvälisesti merkittävä, sillä monissa maissa siirtohinnoitteluun liittyvä kansallinen sääntely on

monilta osin varsin suppeaa. Viimeisimmät siirtohinnoitteluohjeet (Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations) OECD on julkaissut vuonna 2010 (Karjalainen & Raunio 2007, 15).

Liiketoimien siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden varmistamiseen konserniyrityksillä on nykyään käytössään OECD:n ohjeissa esitettyjä siirtohinnoittelumenetelmiä. Perinteiset menetelmät ovat: markkinahintavertailu-, kustannusvoittolisä- ja jälleennyyntihintamenetelmä. Näiden lisäksi on mahdollista käyttää myös voittopohjaisia menetelmiä, joita ovat liiketoiminettomarginaali- ja voitonjakamismenetelmä. Näitä voittopohjaisia menetelmiä käytetään harvemmin, lähinnä vain tilanteissa, joissa perinteisiä menetelmiä ei voida soveltaa. Myös perinteisten ja uudempien voittopohjaisten menetelmien rinnakkaiskäyttö on mahdollista. Tässä tutkimuksessa tullaan keskittymään yhtiön rahoitustransaktioiden osa-alueeseen, konsernin sisäisiin lainoihin. Lainojen siirtohinnoittelussa käytössä on edellä mainituista siirtohinnoittelumenetelmistä lähinnä markkinahintavertailu- eli CUP- menetelmää (comparable uncontrolled price method, CUP), mutta joissakin tapauksissa myös kustannusvoittolisämenetelmää (Cost plus method, CP) voidaan käyttää lainan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden varmistamiseen (Karjalainen 2010, 379; Karjalainen & Raunio 2007, 65–66; Jaakkola ym. 2012, 189).

Suomessa siirtohinnoittelun käytännöt ovat muotoutuneet pitkälti OECD:n ohjeiden sekä kansallisen sääntelyn pohjalta. Käytännössä siirtohinnoittelun lakiin perustuvat dokumentaatiovaatimukset edellyttävät yrityksiltä melko kattavaa kuvausta etuyhteyssiiketoimistaan. Etuyhteyssuhteet ja niissä tehdyt transaktiot tulee dokumentoida kirjallisesti vuosittain. Dokumentointiin on sisällytettävä toimintoanalyysi, jossa siirtohinnoittelun pohjaksi transaktion osapuolista laaditaan niiden toimintoja, riskejä sekä omaisuutta kuvaava profiili. Toimintoanalyysin laatimisen jälkeen laaditaan vertailuanalyysi, joka tulee myös esittää osana dokumentointia. Vertailuanalyysissä tarkasteltavaa transaktiota verrataan mahdollisimman samankaltaisiin riippumattomien tahojen välisiin transaktioihin. Näiden transaktioiden hinnat muodostavat tietyn vaihteluvälin, jolle myös käytettävän siirtohinnan tulisi asettua, jotta markkinaehtoisuuden vaatimus täyttyisi. Vertailuanalyysin laatimista edeltää testattavan osapuolen sekä siirtohinnoittelumenetelmän valinta. Transaktiolle tulisi vertailuanalyysiä varten löytää vertailukelpoisuuden edellytykset täyttävä vertailukohde, jotta hinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa (Jaakkola ym. 2012, 118).

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella lainojen siirtohinnoitteluprosessia ja siihen liittyviä haasteita. Lainojen siirtohinnoittelua sekä siihen kytkeytyviä ongelmakohtia lähestytään ensin teorian kannalta ja sitten käytännön tasolla asiantuntijan käsitysten ja kokemusten pohjalta. Lopuksi tarkoitus on kuvata, minkälaisia eroja ja yhtäläisyyksiä teorian ja asiantuntijahaastattelun avulla saadun käytännön näkemyksen välillä esiintyy. Tavoitteena on siten luoda teoreettisen mallin lisäksi myös käytännön näkökulman huomioiva kuvaus siirtohinnoitteluprosessista ja siihen liittyvistä ongelmakohtista.

Teoriaosuudessa kuvataan aluksi siirtohinnoittelun kontekstia, sääntelyä ja keskeisiä periaatteita. Tämän jälkeen kuvataan teoreettiseen lähdeaineistoon pohjautuen lainan siirtohinnoitteluprosessin vaiheita ja mahdollisia haasteita, joita siihen voi liittyä. Teoreettisen tarkastelun jälkeen kuvataan empiriaosuudessa asiantuntijan näkemyksiä siitä, miten yritykset todellisuudessa lainojensa siirtohinnoittelun toteuttavat, eroavatko nämä käytännöt teoriasta ja minkälaisia ongelmakohtia käytännön puolella on havaittu. Tutkimuksen johtopäätöksissä pitäisi ilmetä kohtaavatko asiantuntijan näkemykset yritysten toiminnasta ja ongelmista lainojen siirtohinnoitteluun liittyen teorian kanssa. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Miten yritykset toteuttavat lainojen siirtohinnoittelun ja markkinaehtoisuuden osoittamisen asiantuntijan käsitysten mukaan ja miten nämä käsitykset mahdollisesti poikkeavat teorian esittämästä mallista?
- Minkälaisia ongelmakohtia lainojen siirtohinnoitteluun liittyy asiantuntijan käsitysten pohjalta ja poikkeavatko ne teoriassa esiin nousseista ongelmista?

Näiden varsinaisten tutkimusongelmien ohella tarkoituksena on teoriaosuudessa vastata myös seuraaviin alaongelmiin:

- Mitä tarkoitetaan markkinaehtoperiaatteella ja miten sen toteutuminen lainojen siirtohinnoittelussa voidaan varmistaa OECD:n määrittämiä siirtohinnoittelumenetelmiä hyödyntäen?
- Minkälaisia sisäisen lainarahoituksen muotoja konserneilla on käytössään?
- Miten lainojen siirtohinnoittelua on säännelty?

Tutkimus tulee keskittymään konsernin vieraan pääoman ehtoisten sisäisten lainojen siirtohinnoitteluun. Konsernien käyttämät erilaiset pooling-järjestelmät sekä lyhytaikaisiin rahoitusjärjestelyihin, kuten myyntisaataviin ja ostovelkoihin liittyvä problematiikka on rajattu tutkimuksesta. Myös tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoittelu sekä takausprovisioiden ja vakuudenkäyttökorvausten määrittely on rajattu tutkimuksen ulko-

puolelle. Koska siirtohinnoitteluun vaikuttaa kansainvälisen ohjeistuksen lisäksi myös kansallinen lainsäädäntö, siirtohinnoittelukysymyksiä lähestytään tässä tutkimuksessa kotimaisen kansainvälisen konsernin näkökulmasta.

Selvyyden vuoksi on hyvä täsmentää, että puhuttaessa yrityksestä, tutkimuksessa tarkoitetaan yleisesti osakeyhtiötä. Tutkimuksessa ei erikseen keskitytä kiinteiden toimipaikkojen erityispiirteisiin, vaan tutkimuksen keskiössä on konserniyrityksiksi määriteltävät verovelvolliset. Käsitteillä konserniyritys viitataan tutkimuksessa yksittäiseen konsernin jäsenyritykseen eli joko emo- tai tytäryritykseen. Mikäli tutkimuksessa viitataan konserniyritysten muodostamaan kokonaisuuteen, puhutaan tällöin konsernista. Käytettäessä käsitettä markkinaehtoisuus, viitataan sillä markkinaehtoperiaatteen noudattamiseen. Tutkimus kirjoitettu markkinahintavertailumenetelmän soveltamisen näkökulmasta, vaikka myös harvemmin käytetyn kustannusvoittolisämenetelmän pääpiirteet kuvataan teoriaosuudessa lyhyesti.

1.4 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimus on tutkimusotteeltaan toiminta-analyyttinen tapaustutkimus. Toiminta-analyyttisen tutkimusotteen taustalla vallitsee hermeneuttinen eli ymmärtämiseen pyrkivä tieteenkäsitys. Ominaista on, ettei tutkimuskohdetta voida tarkastella kuin mitattavissa olevia luonnonilmiöitä, vaan tutkija tekee tulkintoja havainnoistaan. Tyypillistä tutkimusotteelle on myös, että tutkimuksen empiirinen osuus keskittyy vain suppeaan tapausmäärään. Osin näistä syistä toiminta-analyyttiseen tutkimusotteeseen liittyy verifiointin ongelma ja sen avulla saatujen tulosten yleistettävyyttä voidaan pitää kyseenalaisena. Toiminta-analyyttiseen tutkimusotteeseen liittyy usein tiiviisti myös käsiteanalyysi, joka myös tässä tutkimuksessa on tärkeässä roolissa (Olkkonen 1994, 40, 72–75; Näsi 1980, 34–35).

Käytettävän tutkimusotteen mukaisesti tämä tutkimus on luonteeltaan deskriptiivinen eli kuvaileva, sekä osaltaan myös normatiivinen. Deskriptiivisessä tutkimuksessa pyritään hahmottamaan, jotakin ilmiökokonaisuutta pääasiassa käsitteellisellä ja kvalitatiivisella tasolla. Tyypillistä on kuvata esimerkiksi tietyn aihealueen käytännön ongelmia, ratkaisuja tai näihin johtaneita syitä. Tavoitteeksi voidaan siten määritellä kyseisen ilmiön ymmärtämisen lisääminen (Olkkonen 1994, 44–46; Ryan, Scapens & Theobald 1992, 114).

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on tuoda esiin käytäntöjä ja ongelmakohtia, joiden tiedostamisesta voi olla apua esimerkiksi lainan siirtohinnoitteluun liittyvissä käytännön operaatioissa tai tulevan siirtohinnoitteluohjeistuksen laatimisessa. Tässä suhteessa tut-

kimusta voidaan pitää deskriptiivisen lisäksi myös normatiivisena, sillä tavoitteena on löytää tuloksia, joita voidaan käyttää apuna toiminnan kehittämisessä ja suunnittelussa. Normatiivisudella tarkoitetaan tässä yhteydessä pyrkimystä vastata kysymykseen: miten pitäisi toimia? Haastattelun avulla on tarkoitus erottaa asiantuntijan havaitsemia käytäntöjä sekä ongelmakohtia ja mahdollisesti kuvata ratkaisuja asiantuntijan kokemusten perusteella. Mikäli tuloksena saadaan myös ratkaisuehdotuksia havaittuihin ongelmiin, voivat ne mahdollisesti toimia apuna yritysten ratkoessa lainoihin liittyviä siirtohinnoittelukysymyksiä (Lukka 1991, 167; Olkkonen 1994, 44–46; Ryan, Scapens & Theobald 1992, 114).

Empiirinen aineisto on hankittu tässä tutkimuksessa puolistrukturoidun haastattelun avulla. Haastattelun puolistrukturoitu muoto on mahdollistanut sen, että tutkija on voinut määrittää varsin tarkkoja kysymyksiä, mutta samalla haastateltavalla on ollut mahdollisuus vastata kysymyksiin hyvin vapaasti omin sanoin. Haastattelua varten laadittiin teemojen ympärille rakentuva haastattelurunko, joka toisaalta loi haastattelulle kehyksen ja toisaalta auttoi varmistamaan, ettei mitään tärkeää unohdu ja, ettei haastattelussa ajauduta sivupolulle. Haastattelu on jälkikäteen litteroitu. Litteroitua aineistoa analysoitiin ja saatuja vastauksia pyrittiin jaottelemaan ja yhdistelemään tiettyjen teemojen alle. Tämän jälkeen aineistosta poistettiin joitakin päällekkäisyyksiä ja pyrittiin rakentamaan yhtenäistä kokonaisuutta. Tällä tavoin käsitellyn aineiston pohjalta on kirjoitettu tutkimuksen viides luku, jota vielä myöhemmin muokattiin ja tarkennettiin haastateltavalta saadun palautteen ja tarkennusten perusteella.

Haastateltavaksi valittiin asiantuntijaorganisaatiossa aiheen parissa työskentelevä asiantuntija, jolta saatiin näkemysten ja kokemusten pohjalta vastauksia tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Haastattelukysymykset olivat luonteeltaan kvalitatiivisia, joten niiden avulla ei ole saatu eikä myöskään pyritty saamaan objektiivista kuvaa reaali-maailmasta, vaan lähinnä haastateltavan rekonstruoimia käsityksiä, mielipiteitä ja ehkä luulojakin. Haastattelun kautta on siten tarkasteltu asiantuntijan todellisuutta ja todellisuuden kuvaamista tämän omin käsittein. Haastattelun avulla on pyritty tuomaan esille lähinnä faktoja siitä, mitä asiantuntija haastattelussa kysytyistä asioista ajattelee (Olkkonen 1994, 105; Näsi 1980, 34–35; Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 104).

Tutkimuksessa on tarkoituksena kuvata asiantuntijan ajatuksia, asioille antamia merkityksiä ja tulkintoja esitettyihin kysymyksiin liittyen. Tästä johtuen empiirisen aineiston keruumenetelmäksi on valittu puolistrukturoitu haastattelu. Muut menetelmät eivät soveltuisi siihen yhtä tarkoituksenmukaisesti. Havainnointimenetelmän kohdalla ongelmaksi nousisi tutkimuksen rajoitettu ajallinen kesto, sekä havainnoimaan pääsy. Kirjallisen aineiston, kuten dokumenttien käyttöä empiirisen aineiston keräämisessä puolestaan rajoittaa se, että tutkimuskysymykset ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niihin liittyvistä asioista ole saatavilla valmista kirjallista materiaalia. Toisaalta vaikka kirjallista

materiaalia olisi olemassa, olisi se todennäköisesti asiantuntijaorganisaation sisäistä materiaalia, eikä tutkijan vapaasti käytettävissä. (Koskinen ym. 2005, 106).

Koska empiriaosuus perustuu yhteen haastatteluun, jossa tarkoituksena on saada kuvattua asiantuntijan käsityksiä ja kokemuksia, ei tutkimuksen tulosten perusteella voida tehdä tilastollisia yleistyksiä vaan ne jäävät tapauskohtaisiksi. Koska tutkimus keskittyy hyvin pieneen otokseen, jää sen ulkoinen validiteetti eli käytännössä yleistettävyyden saavuttamatta. Tässä tutkimuksessa yleistettävyyden tavoittelun sijaan tarkoituksena on käsitellä tutkimusaihetta ilmiön ymmärtämiseen pyrkivällä tavalla ja samalla säilyttää tiivis teoriakytkentä. Tutkimusten tulosten merkittävyyden voidaan ajatella perustuvan tarkasteltavan ilmiön ymmärryksen lisäämiseen (Lukka 1991, 177).

1.5 Tutkimuksen kulku

Tutkimuksen johdanto-osuudessa pyritään luomaan kuvaa siirtohinnoittelun kontekstista sekä perustellaan tutkimuksen aihepiirin ajankohtaisuutta. Lisäksi johdannosta käsitellään lyhyesti siirtohinnoittelun historiallista kehitystä, jotta lukijalle selviää, mistä siirtohinnoittelukysymykset juontavat juurensa. Siirtohinnoittelun taustoittamisen lisäksi johdanto-osiossa esitetään tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset sekä merkittävimmät rajaukset. Myös tutkimuksen metodologiset valinnat tuodaan esiin johdannossa.

Siirtohinnoittelukysymykset koskevat lähtökohtaisesti konserniyrityksiä. Tästä syystä tutkimuksen toisessa luvussa määritellään aluksi konsernin käsite sekä konserniyritysten välillä oleva etuyhteyssuhde. Myös lainojen siirtohinnoittelussa noudatettava erillisyhtiöperiaate esitellään lyhyesti. Lainojen siirtohinnoittelun kontekstin kannalta olennaisia ovat myös koron käsite sekä korkojen kansallinen verokohtelu, joten myös niitä kuvataan toisessa luvussa. Tässä yhteydessä esitetään olennaisilta osin myös kansallinen korkojen vähennysoikeuteen liittyvä sääntely.

Koska tutkimuksen kohteena on konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelu, on toisessa luvussa esitelty lyhyesti konsernien käytössä olevat erilaiset lainamuodot. Luvussa kuvataan oman ja vieraanpääoman pääpiirteitä, sekä konsernin vieraan pääomanehtoisia rahoitusvaihtoehtoja ja niiden keskeisimpiä ominaisuuksia. Luvussa kuvattavat lainamuodot ovat seniori- ja juniorilainat sekä välirahoitus. Siirtohinnoittelu ja rahoitusrakenteen valinta yhdistetään usein myös verosuunnitteluun, joten luvussa tuodaan lyhyesti esiin myös verosuunnittelun pääperiaatteita.

Toisessa luvussa esitetään myös konserniavustusta ja konsernitukea koskevat pääperiaatteet. Nämä tulonsiirtokeinot on haluttu tuoda esiin, jotta tutkimuksen lukijalle hahmottuu, minkälaisilla muilla keinoilla tuloa voidaan allokoida konserniyritysten välillä. Erityisesti konserniavustusta voidaan pitää aiheen kannalta olennaisena myös hiljattain voimaan tulleen korkojen vähennysoikeuden rajoituksen myötä, sillä konserniavustuksilla voidaan kotimaisten yritysten välillä säädellä tuloa, jota käytetään laskentaperusteena vähennysoikeuden mahdollisen rajoittamisen yhteydessä. Toisen luvun viimeisessä alaluvussa käsitellään alikapitalisointia. Alikapitalisoinnin periaatteet on katsottu tarpeelliseksi esittää, koska tutkimuksen aihe liittyy tiiviisti konsernin sisäiseen velkarahoitukseen.

Kolmas luku keskittyy siirtohinnoittelun kannalta oleelliseen sääntelyyn ja ohjeistukseen. Luvun tarkoituksena on tuoda esille olennaiset normeja luovat tahot ja normien asettamat velvoitteet. Ensimmäiseksi luvussa esitetään siirtohinnoittelun kannalta merkittävin periaate eli markkinaehtoperiaate. Markkinaehtoperiaate on kansainvälisesti hyväksytty periaate, jonka mukaisesti määritetyt siirtohinnot ovat yleensä myös verottajien näkökulmasta hyväksyttäviä. Vaikka kyse on laajan hyväksynnän saaneesta periaatteesta, esitetään luvussa lyhyesti myös siihen kohdistunutta kritiikkiä.

Kolmannessa luvussa esitellään lyhyesti myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeet. Ohjeiden sisällön yksityiskohtaista esittämistä ei ole tässä kohtaa katsottu tarkoituksenmukaiseksi, sillä ohjeiden asettamat edellytykset lainojen siirtohinnoittelulle esitetään tarpeellisilta osin myöhemmin tutkimuksessa. OECD:n ohjeistuksen jälkeen kuvataan kansallisen sääntelyn sekä verosopimusten luomaa normipohjaa lainojen siirtohinnoitteluun liittyen. Kansallisesta sääntelystä nostetaan erityisesti esiin verotusmenettelylain sisältämät dokumentointiin ja siirtohinnoitteluoikaisuun liittyvät säädökset.

Viimeisenä kolmannessa luvussa käsitellään lyhyesti EU:n taholta tulevaa sääntelyä, joka voidaan jaotella kahteen osa-alueeseen: arbitraasisopimukseen sekä siirtohinnoittelufoorumin tuottamiin ohjeisiin ja suosituksiin. Osiossa kuvataan lyhyesti arbitraasisopimuksen merkitystä siirtohinnoitteluoikaisujen yhteydessä sekä siirtohinnoittelufoorumin roolia. EU:n taholta asetettuja direktiivejä ei ole tässä yhteydessä lähdetty eritteleämään, sillä kolmannen luvun tarkoituksena on ensisijaisesti auttaa hahmottamaan eri tahojen roolia siirtohinnoittelun ohjeistuksen ja sääntelyn luomisessa.

Neljännessä luvussa kuvataan lainojen siirtohinnoitteluprosessia ja sen vaiheita käytettyyn lähdekirjallisuuteen perustuen. Nämä vaiheet esitetään selvyuden vuoksi omissa alaluvuissaan samassa järjestyksessä kuin itse prosessi käytännössä etenee. Kuvattavat vaiheet ovat toimintoanalyysi, sen jälkeen valittavissa olevat siirtohinnoittelumenetelmät sekä vertailuanalyysi. Vertailuanalyysin tarkastelun yhteydessä kuvataan myös tärkeimpiä vertailukelpoisuuden osatekijöitä, joilla voi olla vaikutusta lainakoron tasoon. Luvun viimeisessä alaluvussa kuvataan luottoluokitusta ja sen analysointia, jotka eivät sinällään muodosta omaa siirtohinnoitteluprosessin vaihetta, vaan kuuluvat yleensä

osaksi vertailuanalyysiä. Huomioitavaa on, että luvussa kuvattavaa siirtohinnoitteluprosessia on tarkasteltu ensisijaisesti markkinahintavertailumenetelmän kannalta.

Viidennessä luvussa tutkimukseen tuodaan mukaan haastattelun kautta saatua tietoa asiantuntijan käsityksistä ja kokemuksista aiemmin tutkimuksessa käsiteltyihin asioihin liittyen. Viides luku on kirjoitettu kokonaisuudessaan haastatteluun perusteella. Tässä luvussa asiantuntijan käsityksiä kuvataan liittyen sisäisten lainojen käyttöön, lainan siirtohinnoitteluprosessiin, siirtohinnoittelumenetelmiin, vertailutietoon, lainaehtoihin sekä siirtohinnoittelun sääntelyyn ja ajankohtaisiin muutoksiin liittyen. Luvussa tuodaan myös esiin, minkälaisia ongelmakohtia haastateltava on lainojen siirtohinnoitteluun liittyen havainnut, ja miten näissä ongelmatilanteissa voidaan mahdollisesti toimia.

Kuudennessa pääluvussa on tarkoitus koota tutkimuksen tulokset ja vastata tutkimuskysymyksiin. Johtopäätöksissä pyritään kuvaamaan, minkälaisia eroja ja yhtäläisyyksiä asiantuntijan käsitysten ja teoriassa esitetyn tiedon välillä on havaittavissa. Selkeyden vuoksi asian käsittely on jaoteltu kolmeen alalukukuun teemojen mukaan. Viimeisessä pääluvussa esitetään lyhyt yhteenveto koko tutkimuksesta ja sen tuloksista. Lopuksi arvioidaan lyhyesti tutkimusta, sekä esitetään potentiaalisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Aivan tutkimuksen lopusta löytyy liitteenä empiirisen tutkimusaineiston hankkimisessa hyödynnetty haastattelurunko (LIITE 1).

2 KESKEISET KÄSITTEET JA SIIRTOHINNOITTELUN KONTEKSTI

Konsernilla tarkoitetaan kahden tai useamman yrityksen muodostamaa kokonaisuutta, jossa emoyrityksellä on määräysvalta yhdessä tai useammassa tytäryrityksessä. Kansainvälisellä konsernilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa taloudellista kokonaisuutta, joka muodostuu eri valtioissa asuvista itsenäisistä konserniyrityksistä ja mahdollisesti myös kiinteistä toimipaikoista. Kirjan-pitolain 1 luvun 5§:stä käy ilmi, että määräysvalta toiseen kirjanpitovelvolliseen tai siihen verrattavissa olevaan ulkomaiseen kohdeyritykseen syntyy, jos määräysvallassa olevalla taholla on yli puolet kohdeyrityksen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä, taikka oikeus nimittää tai erottaa enemmistö kohdeyrityksen hallituksen tai siihen verrattavissa olevan toimielimen jäsenistä. Yrityksellä voidaan katsoa olevan määräysvalta kohdeyrityksessä myös, mikäli sitä johdetaan yhteisesti kohdeyrityksen kanssa tai se muuten käyttää tosiallista määräysvaltaa kohdeyrityksessä. Osakeyhtiöllä on määräysvalta toisessa yhteisössä myös, jos sillä yksin tai yhdessä yhden tai useamman tytäryhteisön kanssa, taikka sen tytäryhteisöllä yksin tai muiden tytäryhteisöjen kanssa, on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta kohdeyrityksessä (OYL: 8. luku 12§; KPL 1. luku 5§).

Konserni muodostaa siis taloudellisen kokonaisuuden ja varsinkin sidosryhmien kannalta on tärkeää konsernikokonaisuuden menestyminen, eikä välttämättä niinkään yksittäisten konserniyritysten menestys. Mikäli emoyhtiötä ei koske pienen konsernin emoyhtiötä koskeva poikkeus, tulee sen laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä myös konsernitilinpäätös, jonka tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Konsernitilinpäätös laaditaan ikään kuin konsernin yritykset olisivat yksi kirjanpitovelvollinen. Suomalaisten vaatimusten mukaisessa konsernitilinpäätöksessä konsernin sisäisiin liiketoimiin perustuvat erät eliminoiduvat¹. Emoyrityksen on liitettävä konsernitilinpäätökseen liittyvät tiedot myös veroilmoitukseensa. (Myrsky & Linnakangas 2006, 169–170; KILA 2006, 5.1–5.2).

Suomessa kaikkia konserniin kuuluvia osakeyhtiöitä pidetään erillisinä verovelvollisina, joten konserniin kuuluminen ei vaikuta välittömästi yhtiön verotusasemaan. Tätä lähestymistapaa kutsutaan erillisyyhtiöperiaatteeksi. Toisin kuin useissa muissa EU-maissa, kuten Saksa, Ranska, Espanja ja Tanska, ei konserniverotusta ole Suomessa

---

¹KILA:n yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta 2006, 5.2: ”Konserniyritysten välisistä liiketapah-
tumista aiheutuneet konserniyritysten tuloslaskelmissa olevat tuotot ja toisten konserniyritysten tuloslas-
kelmissa olevat niitä vastaavat kulut vähennetään konsernituloslaskelmaa laadittaessa. Samoin vähenne-
tään konserniyritysten taseisiin merkityt keskinäiset saamiset ja niitä vastaavat velat konsernitasetta laa-
dittaessa.”

sallittua toimittaa yhteisverotuksena, vaikka verovelvollinen niin vaatisi. Konserniyhtiöiden erillisverotuksen lähtökohtana on, että jokainen yhtiö näyttää sille kuuluvaa tulosta eli tulot ja menot tulee kohdistaa oikeille yrityksille (Ahanen, Blomqvist, Fasoúlas, Heiniä, Hiltunen, Huikuri, Jokinen, Karjalainen, Karsio, Karttunen, Liede, Luukkainen, Malmgrén, Nokka, Salomaa & Vuopala 2003, 103).

Se, että tuloverotuksessa sovelletaan erillisyhtiöperiaatetta tarkoittaa käytännössä, että jokainen konserniin kuuluva yritys on konsernirakenteeseen kuulumisesta huolimatta itsenäinen verovelvollinen omine varoineen ja velkoineen. Poikkeuksen tähän sääntöön Suomessa tuo ainoastaan konserniavustus, joka mahdollistaa avoimen tulonsiirron kotimaisten konserniyritysten välillä. Konserniavustuksen pääpiirteet kuvataan tarkemmin luvussa 2.4. Lainojen siirtohinnoittelun yhteydessä erillisyhtiöperiaate näkyy esimerkiksi siinä, ettei luottokelpoisuuden arvioinnissa yksittäistä konserniyritystä voida automaattisesti samaistaa konserniin, johon se kuuluu. Erillisyhtiöperiaatteen painotus Suomen verotuskäytännössä ilmenee esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksessä KHO:2010:73. Kyseinen periaate sisältyy myös OECD:n ohjeistukseen, joissa mainitaan, että konsernin jäsenyrityksiä tulee kohdella erillisinä yrityksinä, eikä yhdistetyn liiketoiminnan erottamattomina osina (Jaakkola ym. 2012, 297; KHO:2010:73; OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2010, 33; Äimä 2011, 1542).

Konsernilla tarkoitetaan siis yritysten muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, joka jakaa yhteisen liikeintressin. Konsernin määritelmän lähtökohtana on määräysvalta, joka syntyy pääsääntöisesti omistusosuuden perusteella, mutta toisinaan myös muilla tavoilla. Vaikka konsernikokonaisuus koostu useista yrityksistä, tulee jäsenyrityksiä kohdella verotuksessa aina itsenäisinä yrityksinä. Tämän erillisyhtiöperiaatteen merkitys korostuu erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa. Vaikka konserniyritykset saattavat sijaita eri valtioissa, joiden verotus poikkeaa toisistaan, ei konserniin kuulumisella siis tulisi olla vaikutusta yksittäisen yrityksen verotusasemaan.

2.1 Etuyhteyssuhde

Siirtohinnoittelukysymykset koskevat nimenomaisesti toisiinsa etuyhteydessä olevia yrityksiä, sillä niiden välillä ei ole samankaltaista vapaata hinnanmuodostusta kuin riippumattomien osapuolten välillä. Etuyhteyssuhteella tarkoitetaan toisistaan riippuvaisten tahojen välistä suhdetta. Yksinkertainen esimerkki etuyhteydestä on samaan konserniin kuuluvien yritysten välinen suhde. Etuyhteyssuhteiden välistä suhdetta voidaan kutsua myös intressiyhteydeksi. Viitattaessa etuyhteyssuhteeseen tai intressiyhteyssuhteeseen tarkoitetaan

tässä tutkimuksessa nimenomaan samaan konserniin kuuluvia yrityksiä (Jaakkola ym. 2012, 31–32).

Etuyhteysuhteen voidaan katsoa syntyvän, mikäli toisella osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella. Vastaavasti etuyhteys voi syntyä myös, mikäli kolmannella taholla on joko yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta transaktion molemmissa osapuolissa. Etuyhteysuhteen syntymiseen johtavan määräysvallan kriteereistä säädetään VML:ssa. Pykälän (VML 31.2§) mukaan määräysvalta toiseen osapuoleen on olemassa kun:

- 1) se välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen pääomasta;*
- 2) sillä välittömästi tai välillisesti on yli puolet toisen osapuolen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä;*
- 3) sillä välittömästi tai välillisesti on oikeus nimittää yli puolet jäsenistä toisen yhteisön hallitukseen tai siihen verrattavaan toimielimeen tai toimielimeen, jolla on tämä oikeus; tai*
- 4) sitä johdetaan yhteisesti toisen osapuolen kanssa tai se muutoin voi tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella*

VML:n mukainen määritelmä määräysvallan käsitteelle ei poikkea sisällöllisesti osakeyhtiölaissa tai kirjanpitoaissa omaksutusta määräysvallan käsitteestä (Jaakkola ym. 2012, 31–32; VML31).

Etuyhteyden määrittäminen on siirtohinnoittelun kannalta tärkeää ja etuyhteysuhteet tulee kuvata siirtohinnoitteludokumentaatiassa. Dokumentointiin tulee sisällyttää tietoja niistä etuyhteysyrityksistä, joiden kanssa on tehty rajat ylittäviä sisäisiä transaktioita kyseisenä verovuotena. Tietoa on dokumentoinnissa annettava myös, mikäli etuyhteysyrityksen tekemät liiketoimet vaikuttavat rajat ylittävän sisäisen transaktion hintaan suoraan tai välillisesti. Toisin sanoen etuyhteysuhde voidaan joutua kuvaamaan, vaikka suoria liiketoimia kyseisen etuyhteysyrityksen kanssa ei olisi verovuonna tehty. Etuyhteysuhteiden dokumentoinnissa tulee ilmetä muun muassa etuyhteysyrityksen nimi, tunnistetiedot, kotipaikka sekä peruste etuyhteydelle. Tärkeää on kuvata myös etuyhteysuhteissa ja tehdyissä transaktioissa tapahtuneet muutokset kyseisenä verovuotena. Dokumentointiin tulee sisällyttää myös konsernin juridista rakennetta ja omistussuhteita koskeva kuvaus. (Jaakkola ym. 2012, 98–99; Verohallinto 2007, 19–20).

Tässä tutkimuksessa käsitellään konsernin sisäisiä lainoja, jotka ovat käytännössä aina etuyhteydessä tehtyjä transaktioita. Etuyhteyden katsotaan yleensä syntyvän määräysvaltaan perustuen, kuten myös konsernin, joten kaikki saman konsernin yritykset ovat käytännössä aina myös etuyhteysuhteessa. Etuyhteysuhteiden tunnistaminen on siirto-

hinnoittelun kannalta tärkeää, jotta yrityksessä tunnistettaisiin velvollisuus soveltaa siirtohinnoittelusäännöksiä ja laatia tarvittava dokumentointi.

2.2 Korko ja sen verokohtelu

Korolla tarkoitetaan yleensä rahan hintaa, eli korvausta, joka maksetaan vastineeksi vieraasta pääomasta. Lainaa antavan osapuolen näkökulmasta korko on korvausta lainatusta pääomasta. Pääomalle maksettavan koron määrän laskentaperusteena on yleensä kulunut aika ja tietty ennalta määritetty prosentti. Syynä koronmaksulle on rahan aika-arvo eli käytännössä se, että tänään hallussa olevaa euroa voidaan pitää arvokkaampana kuin esimerkiksi kymmenen vuoden päästä saatavaa euroa. Tähän on syynä se, että tällä hetkellä hallussa olevalle rahalle voidaan sijoitusten kautta ansaita tuottoa esimerkiksi korkojen muodossa. Rahan aika-arvoon vaikuttavat lisäksi myös inflaatio, riskitekijät sekä sijoituksen vaihtoehtoiskustannukset (Mannio 1997, 40; Äimä 2009, 122–123).

Suomessa velalle maksettavasta korosta säädetään korkolaissa. Korkolakiin sisältyy korottomuusolettama, jonka mukaan velan pääomalle ei automaattisesti tarvitse maksaa korkoa eräpäivää edeltävältä ajalta, elleivät osapuolet ole näin sopineet. Tilanteissa, joissa lainalle on sovittu maksettavaksi korko, mutta koron suuruutta ei ole määritelty, tulee korkoa maksaa korkolain 12§:ssä määritellyn viitekoron perusteella. Korottomuusolettama ei päde erääntymisajankohdan jälkeiseen aikaan, eli mikäli velan maksu viivästyy, on velallinen velvollinen maksamaan viivästyskorkoa myös ilman erillistä sopimusta. Vaikka korkolakiin sisältyy edellä kuvattu korottomuusolettama, sen soveltaminen siirtohinnoittelutilanteisiin estyy yleensä markkinaehtoisuusvaatimuksen takia. Etuyhteyslainoissa korkoa tulee periä aina, mikäli vastaava riippumattomien osapuolten välinen velka olisi korollinen. Näin ollen korottomuuden edellytykset eivät yleensä täyty, sillä avoimilla markkinoilla ei yleensä ole tarjolla täysin vastikkeetonta rahoitusta. Kuten muistakin lainaehdoista, on yritysten mahdollista sopia vapaasti myös korosta ja sen määräytymisestä, sillä korkolaki on luonteeltaan tahdonvaltainen (KorkoL 2§– 6§, 12§; Lauriala 2008, 189; Äimä 2009, 243–245, 249).

Konsernin sisäisten lainojen koronmäärityksessä tulee noudattaa markkinaehtoperiaatetta. Markkinaehtoisien koron määrityksessä käytetään yleensä apuna vallitsevia markkinakorkoja. Usein markkinaehtoisuuden tarkastelussa huomioidaan lähinnä lainanantaja osapuolen kotimaassa vallitseva korkotasoa. Useimmissa tapauksissa lainan siirtohintaa eli siitä perittävä korko määritetään lisäämällä vallitsevaan viitekorkoon kohtuullinen marginaali, joka määritetään lainan yksilöllisten piirteiden mukaan. Pelkkä markkinakorko ei siis ole sellaisenaan sisäisen lainan siirtohinnoittelun kannalta riittävä,

vaan huomioon on otettava useita transaktioon liittyviä tekijöitä, jotka esitetään tarkemmin lainojen vertailukelpoisuutta käsittelevässä luvussa 4.4 (Karjalainen & Raunio 2007,152; Tikka ym. 2012 luku 27, 15–16).

Viitekorkoon lisättävän marginaalin voidaan periaatteessa ajatella koostuvan useasta eri osasta. Ensinnäkin marginaalin tulisi sisältää riskilisä, joka toimii korvauksena lainanantajan kantamasta rahoitukseen liittyvästä riskistä. Riskilisan arvioinnissa hyödynnetään yleensä lainanottajan luottoluokitusta. Toisekseen marginaaliin voidaan sisällyttää niin sanottu palvelulisä, joka kattaa lainanantajalle koituvat kustannukset rahoituksen järjestämisestä. Kolmantena marginaalin osana voidaan erottaa voittolisä, jonka lainanantaja perii ansaitakseen rahoitustoiminnastaan voittoa. Jotta voittolisä olisi markkinaehtoperiaatteen mukainen, tulisi sitä verrata riippumattomien tahojen käyttämään voittomarginaaliin. (Knuutinen 2005b, 551).

Lainasopimusta laadittaessa on syytä harkita tarkkaan, minkälaisia ehtoja sopimukseen sisällytetään. Usein ajatellaan, että kun sopimus on solmittu, se sitoo osapuolia sopimusajan umpeutumiseen saakka. Lainakoron osalta saattaa kuitenkin olla tarpeen sisällyttää sopimukseen jonkinlaisia ehtoja ennalta määritettävistä muutosmekanismeista. Mikäli taloudellinen ympäristö ja olosuhteet olennaisesti muuttuvat, voidaan tällaisten muutosmekanismien avulla sopeuttaa lainakorkoa muuttuneeseen tilanteeseen. Korko voidaan esimerkiksi sitoa tiettyyn indeksiin tai markkinakehitykseen. Lisäksi on mahdollista sisällyttää sopimukseen ehtoja lisävakuuksista sen varalta, että alun perin annettavien vakuuksien arvo olennaisesti laskee tulevaisuudessa (Aurejärvi & Hemmo 2006, 26–27).

Ennalta sovittujen muutosmekanismien lisäksi voidaan sopimuksen sisältöön puuttua ja muuttaa sitä tarvittaessa myös neuvottelemalla ja solmimalla uusi sopimus. Erityisesti konserneissa tällainen neuvotteluun perustuva lainaehtojen muuttaminen vaikuttaa luontevalta, sillä lainan molemmilla osapuolilla on yhteinen koko konsernin menestystä koskeva intressi. On myös mahdollista sopia, että toisella osapuolella on yksipuolinen oikeus muuttaa sopimusehtoja. Myöhemmin tutkimuksen neljännessä luvussa kuvataan yksityiskohtaisemmin, minkälaisia seikkoja markkinaehtoisen koron määrittämisessä tulee huomioida ja miten erilaiset tekijät voivat vaikuttaa koron tasoon. Lisäksi kuvataan miten koron markkinaehtoisuuden osoittaminen lainan siirtohinnoittelun yhteydessä voi tapahtua (Aurejärvi & Hemmo 2006, 26–27).

Suomessa korko on elinkeinoverolain mukaan korkotulon saajalle veronalaista tuloa, josta maksetaan veroa yhteisöverokannan mukaan. Mikäli suomalainen konserniyritys maksaa korkoa ulkomaiselle Suomessa rajoitetusti verovelvolliselle etuyhteisyrietykselle, ei tästä yleensä peritä Suomessa lähdeveroa. Kansainvälisissä tilanteissa mahdollinen lähdeverotus määräytyy yleensä osapuolten kotivaltioiden kansallisen lainsäädännön, verosopimusten sekä kansainvälisen sääntelyn (esim. EU-lainsäädäntö) perusteella.

Tutkimuksessa ei tarkemmin keskitytä korkojen lähdeverotukseen (EVL 4–5§; LähdeveroL 3b§; Verohallinto 2012).

Suomessa elinkeinotoiminnan aiheuttamat korkomenot ovat perinteisesti olleet maksajalleen laajasti vähennyskelpoisia, myös tilanteissa, joissa koron määrä on riippuvainen yrityksen tuloksesta. Toisin sanoen yritykset ovat saaneet vähentää toimintaansa liittyvien velkojen korkomenot ilman rajoituksia. Lainanantaja osapuolen näkökulmasta korkotulo on puolestaan veronalaista tuloa, kuten aiemmin mainittiin. Elinkeinoverotuksessa verotettavan tulon määrittäminen on perinteisesti perustunut meno-tulo-teoriaan. Menolla tarkoitetaan tässä yhteydessä yleensä tuotannontekijästä suoritettua vastiketta, jonka vähennyskelpoisuuden yleisenä edellytyksenä on, että se on aiheutunut tulon hankkimisesta, säilyttämisestä tai niihin pyrkimisestä joko suoraan tai välillisesti. Korkojen vähennysoikeuteen on tähän asti puututtu viranomaisten taholta lähinnä vain etuyhteystilanteissa hyväksyttävän korkotason osalta (Andersson ym. 2012, 189; EVL 5§; Kukkonen & Walden 2010, 172).

Yritysten verosuunnittelun rajoittamiseksi ja Suomen veropohjan turvaamiseksi korkomenojen vähennysoikeutta on kuitenkin hiljattain rajoitettu. Rajoitus koskee käytännössä sellaisia korkomenoja, jotka ovat välillisesti tai välittömästi suoritettu etuyhteysosapuolelle. Koska rajoitus vaikuttaa etuyhteyslainoista syntyvien nettokorkomenojen vähennysoikeuteen, esitetään lakimuutoksen sisältö pääpiirteissään seuraavaksi. Vähennysoikeuden rajoitus on sisällytetty lakiin elinkeinotulon verottamisesta (18a§) ja se on tullut voimaan 1.1.2013. Ensimmäisen kerran säädöksiä sovelletaan kuitenkin vasta vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa. Suurin vaikutus vähennysoikeuden leikkaamisella tulee todennäköisesti olemaan suurten konsernien kohdalla. Arvion mukaan verotuotot voivat rajoituksen myötä kasvaa Suomessa noin 70 miljoonaa euroa vuosittain (EVL 18§; HE 146/2012, 16; Järvenoja 2012, 50; Valtiovarainministeriö 2012).

Voimaan astunut korkojen vähennysoikeuden rajoitus koskee yhteisöjä, avoimia yhtiöitä sekä kommandiittiyhtiöitä. Rajoitus on luonteeltaan yleinen ja se koskee sekä kotimaisia että ulkomaisia yhtiöitä ja yhteisöjä ja sen piiriin kuuluvat sekä kansalliset että rajat ylittävät korkosuoritukset. Myös tilanteet, joissa konserniyhtiö on ottanut lainaa ulkopuoliselta, mutta lainan vakuutena on toisen konserniyhtiö antamaa omaisuutta, rinnastetaan etuyhteyslainaan, jolloin myös ne kuuluvat rajoituksen piiriin. Vastaavasti mikäli konserniyritys tekee talletuksen ulkopuoliseen rahalaitokseen, sillä edellytyksellä, että rahalaitos antaa toiselle konserniyritykselle lainan ovat korkomenot myös tällöin vähennysrajoituksen piiriin kuuluvia. Yksi rajoituksen tavoitteista on tehdä kotimaisten ja ulkomaisten konsernien kilpailuasetelmasta mahdollisimman samankaltainen (Järvenoja 2012, 50, 52–53; Valtiovarainministeriö 2012).

Muutosten seurauksena korkomenot voidaan edelleen vähentää korkotulojen määrää vastaavalta osalta, mutta korkotulot ylittäviä korkomenoja eli nettokorkomenoja voi jatkossa vähentää vain 500 000 euroon asti. Tähän 500 000 euron määrään sisältyvät sekä ulkopuolisille että etuyhteisyriyksille maksetut korot. Tämän määrärajan ylittävä osuus voidaan jatkossa vähentää siltä osuudelta, kun se maksimissaan on 30 prosenttia oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta² (EBITDA). Vähennyskelvottomia ovat siten tämän 30 prosentin rajan ylittävä määrä. Vähennyskelvottomien nettokorkojen määrä voi olla kuitenkin enintään konserniyritysten välisten nettokorkomenojen suuruinen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei yrityksellä ei voi olla enempää vähennyskelvottomia korkomenoja kuin etuyhteisyriyksille maksettu korkojen määrä. Vähennyskelvottomat korkomenot voidaan jatkossa vähentää seuraavien vuosien tuloista, kunhan se tehdään vähennysoikeusrajoituksen asettamissa rajoissa, koska vähennysoikeutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Yrityksen on mahdollista myös jäädä kokonaan korkovähennysoikeuden rajoituksen ulkopuolelle, mikäli sen oman pääoman suhde tilinpäätöksessä esitettyyn taseen loppusummaan on yhtä suuri tai korkeampi kuin konsernitaseen vastaava suhde. Tästä johtuen saattaa olla mahdollista, että rajoituksella tulee jatkossa olemaan jonkinlaisia vaikutuksia konsernien rahoitusrakenteiden suunnittelussa. Rajoituksen ulkopuolelle jäävät myös luotto-, vakuutus- ja eläkelaitokset (EVL 18a§; Järvenoja, 2012, 52–53; PwC 2012; Valtiovarainministeriö, 2012).

Rajoituksen seurauksena monessa konsernissa voi nousta tarve pohtia uudelleen sekä yrityksen rakenteita, toimintamalleja että rahoitusrakenteita. Myös vakuuksien käyttötavat konserniyritysten lainoissa saattavat kaivata uutta tarkastelua. Tilinpäätös- ja verosuunnittelun raamit menevät osittain uusiksi ja yritysten on huomioitava, että laskentaperusteena toimivan oikaistun elinkeinotoiminnan tuloksen tulee olla riittävän suuri, mikäli yrityksellä on nettokorkomenoja. Tulon määrän näyttämisen ja osingonjaon suunnittelua tulisi siis tehostaa, mikäli vähennyskelvottomien korkomenot halutaan välttää tai niiden määrää minimoida. Tulon määrää voidaan kotimaisten yritysten kohdalla säädellä jatkossa esimerkiksi konserniavustusten kautta, sillä rajoituksen pohjana toimiva laskentaperuste mahdollistaa laskentaperustan pienentämisen konserniavustusta antamalla ja vastaavasti kasvattamisen konserniavustusta vastaanottamalla (Järvenoja 2012, 52–53; PwC 2012).

Käsitteellä korko tarkoitetaan yleensä lainatusta pääomasta maksettua korvausta, jonka tausta-ajatuksena on rahan aika-arvo. Kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvä korotomusolettama ei yleensä päde etuyhteyslainoihin, koska markkinaehtoperiaatteen ei

---

² Oikaistulla elinkeinotoiminnan tuloksella tarkoitetaan elinkeinotoiminnan tulosta, johon on lisätty korkomenot, verotuksessa vähennettävät poistot sekä rahoitusomaisuuden menetykset ja arvomuutokset sekä saatu konserniavustus ja, josta on vähennetty annettu konserniavustus (EVL 18a§).

yleensä voida katsoa täyttyvän täysin korottoman lainan yhteydessä. Sen sijaan etuyhteyslainan korko määräytyy yleensä viitekoron ja siihen lisättävän marginaalin perusteella. Marginaali sisältää yleensä riskilisän, joka on riippuvainen lainan ottajan luotto- luokituksesta sekä myös osuuden, jonka tarkoituksena on kattaa lainanantajalle lainasta koituvat kustannukset sekä kohtuullinen voitto. Korkolaki on luonteeltaan tahdonvaltainen, joten lainan osapuolten on mahdollista vapaasti sopia koron suuruudesta, sekä siihen mahdollisesti liitettävistä muutosmekanismeista. Etuyhteyslainojen hinnoittelussa on kuitenkin otettava huomioon markkinaehtoperiaate.

Koron verokohtelu riippuu aina valtion kansallisesta sääntelystä. Suomessa korkotulot ovat perinteisesti olleet verotettavaa tuloa ja korkomenot puolestaan laajasti vähennyskelpoisia. Valtion veropohjan turvaamiseksi Suomessa on kuitenkin hiljattain luovuttu etuyhteyslainojen korkomenojen laajasta vähennysoikeudesta. Tasetestiin perustuva vähennysoikeuden rajoitus saattaa tulevaisuudessa vaikuttaa niin konserni- rahoitusrakenteisiin kuin myös esimerkiksi konserniavustusten käyttöön.

2.3 Konsernin sisäisen rahoituksen muodot

Konsernin sisäisissä rahoitusjärjestelyissä voidaan käyttää samoja instrumentteja kuin rahoitusmarkkinoilla muutenkin, mukaan lukien perinteisten lainojen ohella esimerkiksi johdannaiset ja swapit. Tärkeintä on huomioida, että konsernin sisäisen rahoituksen hinnoittelu tapahtuu markkinaehtoperiaatetta noudattaen. Jotta markkinaehtoisuudesta voidaan varmistua, tulee kaikkien sopimusehtojen vaikutus siirtohintaan arvioida tarkkaan (Karjalainen & Raunio 2007, 151).

Usein konsernin sisäistä rahoitusta kontrolloi emoyhtiö. Emoyhtiö voi esimerkiksi ottaa lainaa ulkopuoliselta taholta ja lainata tätä pääomaa vieraan pääoman ehtoisesti tytäryhtiöille tai vaihtoehtoisesti rahoittaa niitä oman pääoman ehtoisilla sijoituksilla. Myös konserniin perustetun rahoitusyhtiön tai niin sanotun konsernipankkiyhtiön käyttö rahoituksen järjestäjänä on mahdollista. Rahoitustoimintojen keskittämisellä saatetaan tavoitella esimerkiksi tehokkuutta ja kustannussäästöjä. Monesti tällainen rahoitusta järjestävä yhtiö saatetaan perustaa maahan, jossa toimintaan liittyy verokannustimia tai jossa verokanta on lähtökohtaisesti alhainen (Karjalainen & Raunio 2007, 152).

Konsernin sisäisissä rahoitusjärjestelyissä on mahdollista käyttää myös niin kutsuttua läpilainausa (back-to-back-lainaus). Yksinkertaisimmillaan läpilainaus toteutetaan niin, että yksi konserniyritys ottaa lainaa ulkopuoliselta ja lainaa pääoman edelleen toiselle konserniyritykselle. Tällöin koron määrittämiseen ei yleensä liity suurta haastetta, vaan läpilainaus perii antamastaan lainasta samaa korkoa kuin se joutuu itse ulkopuoliselle

taholle maksamaan. Edellytyksenä saman korkotason käyttämiselle on, ettei konsernin sisäiseen lainasopimukseen sisälly sellaisia ehtoja, jotka edellyttäisivät toisenlaista korkotasoa kuin mistä läpilainaaaja ja ulkopuolinen rahoittaja ovat sopineet. Läpilainauksilanteissa läpilainaaajan korvausta ei siis yleensä sisällytetä maksettavaan korkoon vaan läpilainaaaja perii tarjoamastaan rahoituspalvelusta erillisen kohtuulliseksi katsottavan korvauksen. Läpilainaus voidaan toteuttaa myös niin, että lainanantaja ei ole lainanottajan emoyritys, vaan joku muu samaan konserniin kuuluva yhtiö (Karjalainen & Raunio 2007, 153, Helminen 2012, luku 9).

Yrityksen toiminnan rahoittaminen voi käytännössä tapahtua käyttämällä yrityksen sisäistä tulorahoitusta eli toiminnasta aiemmin kertynyttä tuloa, joka on jätetty yritykselle, tai ulkoisen rahoituksen avulla. Toisin sanoen rahoitus voidaan järjestää joko oman tai vieraan pääoman ehtoisilla sijoituksilla. Osakeannilla hankittua rahoitusta kutsutaan usein ulkoiseksi omaksi pääomaksi, kun taas tulorahoituksella hankittua pääomaa voidaan kutsua sisäiseksi omaksi pääomaksi. Konsernien yksilöllisistä ominaisuuksista ja olosuhteista johtuen on mahdotonta määrittellä yleisesti pätevää optimaalista pääomarakennetta eli rahoitusrakenteen oman ja vieraan pääoman suhdetta. Sen sijaan optimaalista pääomarakennetta voidaan pyrkiä määrittämään yksittäiselle konsernille huomioimalla sen ominaispiirteet, ulkoiset olosuhteet ja muut taustalla vaikuttavat tekijät. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että optimaalinen rahoitusrakenne koostuu useimmiten eri rahoitusvaihtoehtojen yhdistelmästä eli pääomarakenteeseen on usein tarkoituksenmukaista sisällyttää sekä omaa että vierasta pääomaa (Lauriala 2008, 30–31; Mannio 1997, 62; Äimä 2009, 134–135).

Tyypillisesti oman pääoman sijoituksella tarkoitetaan sellaista pääomasijoitusta, jonka yrityksen omistajat tekevät yhtiöön. Tällainen rahoitus on yleensä korotonta ja vakuudetonta, mutta sijoitus mahdollistaa suuren potentiaalisen tuoton esimerkiksi tulevien osinkomaksujen ja osakkeen arvonmuutosten kautta. Verrattuna vieraasta pääomasta maksettuun korvaukseen, on omasta pääomasta maksettavaa korvaus joustavampi, sillä osinkojen maksamisessa voidaan tilanteen mukaan joustaa, mutta vieraan pääoman korot on suoritettava riippumatta yrityksen tuloksesta.

Rahoitusteorian perusolettamuksiin kuuluu, että sijoitukselta vaadittu tuotto määräytyy siihen liittyvän riskin perusteella, eli mitä korkeampi on riski, sitä suurempi on myös tuotto-odotus. Oman pääoman sijoituksen tuottovaatimus on tästä syystä yleensä suurempi kuin vieraan pääoman sijoituksessa, sillä oman pääoman sijoittajat ovat takasijalla maksunsaantijärjestyksessä eli riski tällaisessa sijoituksessa on suurempi. Tästä syystä oman pääoman ehtoista rahoitusta luonnehditaan usein riskirahoitukseksi, jossa osakkeenomistajan riski on sidottu pääomapanokseen. Yrityksen oma pääoma koostuu pääasiassa osakepääomasta ja sijoitetun vapaan pääoman rahastosta ja sen suhteellinen osuus yrityksen rahoitusrakenteessa on merkittävä tekijä yrityksen vakavaraisuutta arvioidessa (Lauriala 2008, 30–31; Mannio 1997, 62; Äimä 2009, 135).

Kun rahoitus perustuu omalle pääomalle osakepääoman muodossa, maksetaan sijoitukselle tuotto osinkoina. Konsernin sisällä tällainen rahoitusjärjestely voisi aiheuttaa ketjuverotusta, mikäli Suomessa ei olisi säädetty, että yhteisön vastaanottama osinko ei yleensä ole saajalleen veronalaista tuloa. Ilman tällaista sääntelyä osinkoon kohdistuisi kahdenkertainen verotus yhtiön maksaessa ensin veron saamastaan tulosta, ja sen jälkeen osingonsaajan maksaessa veron vielä saamastaan osingosta. EU:n alueella konsernin sisäinen voitonjako on usein tällä tavoin verovapaa. Ulkomailta saadun osingon verovapauden edellytyksenä kuitenkin on, että se täyttää EVL 6a pykälän, EU:n emoytiryhtiödirektiivin (2011/96/EU) ja mahdollisen verosopimuksen verovapaalle osingolle asettamat edellytykset. EU:n ulkopuolelle ulottuvat konsernit saattavat toisinaan kohdata ketjuverotukseen liittyviä ongelmia varsinkin maiden välisen verosopimuksen puuttuessa (Helminen 2012, 9 luku; Juusela & Karhu 2009, 16).

Vieraan pääoman ehtoinen rahoitus on tyypillisimmillään esimerkiksi luottolaitoksen myöntämä laina. Velkapääoma voi olla yhtä hyvin kuitenkin lähtöisin myös konsernin sisältä. Vieraalla pääomalla on omasta pääomasta poiketen jatkuva korko- sekä takaisinmaksuvaatimus. Usein vieraan pääoman ehtoiseen velkapääomaan liitetään myös vakuuksia, jotka osaltaan pienentävät lainan antajalle aiheutuvaa riskiä ja sitä kautta myös sijoitukseen kohdistuvaa tuottovaatimusta. Konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa voi toisinaan nousta ongelmaksi, ettei annetun lainan tosiasiallista muotoa voida välttämättä pitää vieraan pääoman lainana. Lähtökohtaisesti lainan korkomaksujen edellytyksenä kuitenkin on, että laina on todellisuudessa vierasta pääomaa. Tässä tutkimuksessa ei erikseen keskitytä lainan muodon määrittämiseen liittyvään problematiikkaan vaan tarkastelun kohteena ovat lainat, joiden tosiasiallinen muoto on vieraan pääoman ehtoinen (Lauriala 2008, 30–31; Äimä 2009, 135).

Konsernin sisäisten lainojen käyttö rahoitusinstrumenttina on konserneissa hyvin yleistä. Edellä esitettiin oman ja vieraan pääoman tyypillisiä piirteitä, mutta koko konsernin pääomarakenteen kannalta ei periaatteessa ole merkitystä rahoitetaan ko konserniyrittäjä (usein tytäryrittäjä) omalla vai vieraalla pääomalla, sillä sisäiset lainat ja myös korot eliminoituvat konsernitilinpäätöksessä. Vastaavasti myöskään riskinäkökulmasta sisäisen rahoituksen pääoman muodolla ei ole yleensä merkitystä, sillä viimekädessä emoyritys kantaa riskin koko pääoman menettämisestä. Jäljempänä tässä luvussa esitetään joitakin tyypillisiä konsernin sisäisessä rahoituksessa käytettäviä vieraan pääoman ehtoisia lainamuotoja (Knuutinen 2005a, 188).

Konsernien rahoitusjärjestelyissä voidaan siis hyödyntää sekä omaa että vierasta pääomaa ja käytännössä kaikkia samoja instrumentteja, joita rahoitusmarkkinoilla yleisesti käytetään. Oman pääoman ehtoinen rahoitus lisää yrityksen vakavaraisuutta, mutta sijoittajan kannalta riski ja sitä myötä myös tuottovaatimus on tällaisessa sijoituksessa

suurempi kuin vieraan pääoman ehtoisesti tehdyssä sijoituksessa. Velkarahoitus on tyyppillisesti aina vieraan pääoman ehtoista ja siihen liittyy myös koronmaksuvelvoite. Vieraasta pääomasta maksettu korvaus ei yrityksen näkökulmasta jousta samalla tapaa kuin esimerkiksi oman pääoman korvauksena maksetut osingot, joiden jakamista voidaan säädellä yrityksen taloudellisen tilanteen mukaan. Konsernin rahoitusrakennetta eli oman ja vieraan pääoman välistä suhdetta suunniteltaessa on syytä ottaa huomioon molempien pääomalajien ominaispiirteet sekä niistä aiheutuvat kustannukset. Yritysten erilaisista tarpeista ja yksilöllisistä ominaisuuksista johtuen optimaalinen oman ja vieraan pääoman suhde voi vaihdella yritysten välillä.

2.3.1 Seniori- ja juniorilainat

Seniorilainaksi kutsutaan yleensä vieraan pääoman ehtoista vakuudellista lainaa, joka on etusijalla maksunsaantijärjestyksessä mahdollisen konkurssin tapahtuessa. Seniorilainaan liitetyt vakuudet voivat olla erilaisia ja lainojen riskitaso sekä sen mukaan maksettava tuotto voi tästä syystä vaihdella. Useimmiten seniorilainojen riskitaso on muita lainamuotoja pienempi, joten myös sen tuotto (tai kustannus) muodostuu pienemmäksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lainan kiinteä korko määritetään muita lainamuotoja pienemmäksi tai vaihtoehtoisesti viitekorkoon lisättävä marginaali (riskilisä) jää matalammaksi (Jaakkola ym. 2012, 188; Lauriala 2008, 184).

Juniorilainalla tarkoitetaan useimmiten vieraan pääoman ehtoista lainaa, johon ei ole liitetty vakuuksia ja, joka on takasijalla maksunsaantijärjestyksessä. Juniorilaina on siis alisteisessa asemassa seniorilainoihin nähden. Käytännön tasolla tämä merkitsee, että juniorilainaan sisältyy seniorilainaa suurempi riski, joka otetaan huomioon myös lainan hinnoittelussa eli koron määrittämisessä. Riskiä kompensoiva tuotto voi koron lisäksi olla lainehdoista riippuen myös esimerkiksi optio- tai vaihto-oikeus osakkeisiin (Jaakkola ym. 2012, 188; Lauriala 2008, 184).

Seniori- ja juniorilainat ovat vieraan pääoman ehtoisen velkarahoituksen muotoja. Nämä lainamuodot eroavat kuitenkin maksunsaantijärjestyksen suhteen, mikä vaikuttaa lainan riskiin ja sitä kautta myös lainalle määritettävään korkoon. Juniorilainaan liittyy aina suurempi riski, sillä se on seniorilainaa heikommassa asemassa maksunsaantijärjestyksessä, eikä sille yleensä aseteta vakuuksia. Yrityksen näkökulmasta seniorilainoihin liittyvät korkomenot jäävät tästä syystä usein pienemmiksi kuin juniorilainojen yhteydessä. Seniorilainoihin liittyy sijoittajan näkökulmasta siis juniorilainaa pienempi riski, mistä johtuen esimerkiksi ulkopuoliset rahoituslaitokset myöntävät rahoitusta usein seniorilainoina.

2.3.2 *Välirahoitus*

Välirahoituksella tarkoitetaan sellaista rahoitusta, jota ei voida yksiselitteisesti luokitella joko oman tai vieraan pääoman ehtoiseksi, vaan siihen liittyy piirteitä molemmista rahoitusmuodoista. Tällaisia välirahoitusmuotoja voidaan kutsua myös hybridi- tai mezzanine-rahoitukseksi. Välirahoitusinstrumentteihin voivat lukeutua esimerkiksi vaihtovelkakirjalainat, optiolainat, debentuurilainat, voitto-osuuslainat, pääomalainat ja äänivallattomat etuosakkeet, jotka oikeuttavat kiinteään osinkotuottoon, mutta eivät yhtiökokouksen määräyksestä johtuen tuota lainkaan äänioikeutta tai oikeuta äänestämään joissakin yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa. Mezzanine-rahoitukseen liittyy yleisesti korkea rahoitusriski, joten myös siitä maksettava korko on usein korkea. Rahoitusriskiä kasvattaa välirahoituksen toissijainen asema muuhun vieraaseen pääomaan nähden sekä se, ettei näissä lainamuodoissa aseteta lainalle vakuuksia. (Leppiniemi & Lounasmeri 2012, luku 4; OYL 3:3; Äimä 2009, 139).

Hybridi-instrumenttien käyttöön rahoitusmuotona voi toisinaan liittyä myös verosuunnitteluun liittyviä motiiveja. Näin voi olla esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa transaktion osapuolten asuinmaat kohtelevat hybridi-instrumentin tuottoa ristiriitaisesti. Toinen valtio voi kohdella tuottoa omasta pääomasta maksettuna osinkona samaan aikaan, kun toinen valtio luokittelee tuoton vieraasta pääomasta maksetuksi koroksi. Joissakin rajat ylittävissä tilanteissa voi siten käydä niin, että tuotto on maksajalleen vähennyskelpoinen ja samalla saajalleen verovapaa. Nollaverotustilanteiden ohella on olemassa myös mahdollisuus päinvastaiseen tilanteeseen, jossa hybridi-instrumenttiin kohdistuu moninkertainen verotus. Tällaisia ristiriitatilanteita pyritään kuitenkin estämään esimerkiksi korkojen lähdeverotuksen estävien verosopimusten avulla. Tyypilliset välirahoitusinstrumentit kuvataan lyhyesti seuraavaksi (Helminen 2012, luku 9; Äimä 2009, 162).

Optio-, vaihtovelkakirja- ja debentuurilainat

Vaihtovelkakirjalainalla tarkoitetaan yleensä sellaista velkakirjalainaa, joka voidaan ennalta määriteltyjen ehtojen ja vaihtosuhteen mukaisesti vaihtaa joko kokonaan tai osittain yhtiön osakkeisiin. Vaihdon yhteydessä velkakirjan haltija luopuu saamisoikeudestaan ja saa tilalle yrityksen osakkeita. Optiolainat ovat luonteeltaan osin samantyyppisiä kuin vaihtovelkakirjalainat, sillä niihin on liitetty optio saada maksua vastaan velallisen osakkeita. Optio- ja vaihtovelkakirjalainojen oleellisin ero on siinä, ettei vaihtovelkakirjaan liittyvää vaihto-oikeutta voida erottaa velkakirjasta ja noteerata erillään, kuten optiolainojen yhteydessä on mahdollista. Optio- ja vaihtovelkakirjalainat sisältävät siis joko osakkeiden merkintäoikeuksia tai oikeuksia vaihtaa saamisoikeus osake-

pääomaan. Debentuurilaina on yksi joukkovelkakirjalainojen tyypeistä. Debentuurille ei voida asettaa vakuutta ja sen etuoikeusasema on huonompi verrattuna muihin sitoumuksiin. Debenttuuri on vapaasti siirrettävissä oleva haltijavelkakirja, jolle on etukäteen määritetty laina- eli juoksuaika (Lauriala 2010, 201,333; Leppiniemi & Lounasmeri 2012, luku 4).

Pääoma- ja voitto-osuuslainalainat

Välirahoitukseksi voidaan luokitella myös pääomalaina, joka on usein joko pitkän tai keskipitkän aikavälin rahoitusta. Kyseessä on laina, jonka pääoma ja korko ovat konkurssitilanteessa huonoimmassa asemassa muihin velkoihin nähden, eikä lainaa ottava yritys tai myöskään sen tytäryritys, voi antaa pääomalainalle vakuuksia. Vakuuden voi tarvittaessa kuitenkin antaa yrityksen emo- tai sisaryritys. Pääomalainan voidaan ajatella lukeutuvan välirahoitukseen, sillä se on juridisesti katsottuna velkaa, mutta taloudelliselta luonteeltaan rinnastettavissa osakesijoitukseen. Pääomalainan korot ovat kuitenkin vähennyskelpoisia, kuten vieraalle pääomalle on tyypillistä. Toisaalta se sisältää myös oman pääoman piirteitä, sillä koron maksu vähentää yrityksen jakokelpoisia varoja. Myös voitto-osuuslaina eli laina, jonka korko on riippuvainen esimerkiksi yrityksen tuloksesta tai liikevaihdosta, voidaan antaa pääomalainana. Pääomalainalle onkin tyypillistä, että pääoman palautukset ja korkomaksut voidaan suorittaa vain yrityksen vapaan oman pääoman asettamissa rajoissa. Pääomalainaan liittyy sellainen erityispiirre, että velkojan suostumuksella sitä voidaan käyttää tappioiden kattamiseen, osakepääoman korotuksen maksuksi tai muuntaa sijoitetuksi vapaaksi omaksi pääomaksi (Jaakkola ym. 2012, 189; Lauriala 2008,203–206; OYL 12:1).

Hybridi- eli välirahoitusinstrumentteja on olemassa useita ja niitä voidaan periaatteessa vapaasti hyödyntää myös konsernien sisäisessä rahoituksessa. Välirahoitus on tyypillisesti takasijalla verrattuna muuhun vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen, mikä luonnollisesti nostaa rahoitusriskiä sekä rahoituksesta maksettavaa korvausta. Välirahoitukseen liittyy yleensä piirteitä sekä oman että vieraan pääoman ehtoisestä rahoituksesta, joten hybridi-instrumenttien luokittelu omaksi tai vieraaksi pääomaksi voi eri maissa poiketa toisistaan. Tällaiset erot instrumenttien karakterisointitavoissa saattavat pahimmillaan johtaa moninkertaiseen verotukseen tai toisaalta myös nollaverotustilanteisiin. Konserniyritysten kotimaiden mahdollisesti poikkeava suhtautuminen hybridi-instrumentteihin on syytä ottaa huomioon rahoitusmuotoja valittaessa, jotta epäedullisilta tilanteilta voitaisiin välttyä.

2.4 Konserniavustus ja konsernituki

Koska tutkimuksessa käsitellään konsernin sisäistä rahoitusta, kuvataan tässä kappaleessa pääpiirteissään myös konserniyritysten välillä käytettävissä olevaa konserniavustusta ja -tukea. Vaikka kyseiset erät eivät ole konsernin sisäisiä lainoja, voidaan niitä kuitenkin hyödyntää tuloksen tasaamisessa ja yksittäisen konserniyrityksen taloudellisen tilan parantamisessa. Konserniavustuksen esille tuominen on katsottu olennaiseksi myös siitä syystä, että sitä hyödyntämällä voidaan jatkossa vaikuttaa korkojen vähennysoikeuden laskentaperusteeseen.

Suomessa konserniavustusta koskevan lainsäädännön avulla voidaan huomioida konsernin luonne taloudellisena kokonaisuutena. Vastaavan tyyppinen konserniavustusjärjestelmä löytyy Suomen lisäksi myös Ruotsista ja Norjasta. Konserniavustuksesta säädelletään konserniavustuslaissa, jonka mukaan konserniavustuksella tarkoitetaan liiketoimintaa harjoittavan kotimaisen osakeyhtiön tai osuuskunnan toiselle kotimaiselle osakeyhtiölle tai osuuskunnalle sen harjoittamaa liiketoimintaa varten muuna kuin pääomaisijoituksena suorittamaa avustusta. Konserniavustus on luonteeltaan vastikkeeton suoritus, joka voidaan antaa emoyritykseltä tytäryritykselle, tytäryritykseltä emoyritykselle tai tytäryritykseltä tytäryritykselle. Jotta kyseessä olisi konserniavustuslaissa tarkoitettu konserniavustus, on edellytyksenä, että avustuksen antaja harjoittaa liiketoimintaa ja, että avustus annetaan saajan harjoittamaa liiketoimintaa varten. Konserniavustuksen antaja tai saaja ei pääsääntöisesti voi olla talletuspankki, luotto-, vakuutus- tai eläkelaitos (Helminen 2012, luku 8, 41; Leppiniemi & Walden 2009, 366–367; Myrsky & Linna-kangas 2006, 171; KonsAvL 1§-7§).

Koska konserniavustus mahdollistaa avoimen tuloksen tasauksen konserniyritysten välillä, voidaan se nähdä yhtenä verosuunnittelun keinona kotimaisissa konserneissa. Konserniavustuksen avulla voidaan esimerkiksi tasata tulosta voitollisen ja tappiota tehneen konserniyrityksen välillä. Toisinaan tätä avustusta voidaan hyödyntää myös joustavana vaihtoehtona osingonjaolle esimerkiksi siksi, että se vaikuttaa suoraan saman tilikauden verotukseen, kun taas osingonjaon vaikutus verotukseen ilmenee vasta seuraavalla tilikaudella. Pääpiirteissään kyseinen avustus toimii siten, että annettu konserniavustus on antajalleen vähennyskelpoinen erä eli se saadaan vähentää veronalaisesta elinkeinotulosta. Saajalleen (usein tytäryritys) konserniavustus on sen sijaan symmetrisyyperiaatteen mukaisesti veronalaista elinkeinotuloa. Jotta annettua avustusta käsiteltäisiin konserniavustuksena, tulee antajan ja saajan välisen konsernisuhteen olla kestänyt koko verovuoden. Lisäksi molempien osapuolten tilikauden tulee päättyä samaan aikaan, ellei kirjanpitolautakunta ole myöntänyt poikkeuslupaa tilikauden pituuden

muuttamiselle (Leppiniemi & Walden 2009, 366; Myrsky & Linnakangas 2006, 170, 179; KonsAvL: 1§-7§).

Konserniavustuslaissa tarkoitettua konserniavustusta voidaan antaa vain kotimaisten yhteisöjen välillä, joten sen avulla verotettavaa tuloa ei voida ohjata ulkomaille verotettavaksi. Verosopimusten ja niissä esiintyvän syrjintäkiellon takia joitakin poikkeuksia tästä voi kuitenkin olla. Esimerkiksi avustuksen antaja ja saajayhteisön välissä voi olla myös ulkomainen konserniin kuuluva yritys. Syrjintäkiellon vuoksi myös ulkomaisen yrityksen kiinteä toimipaikka Suomessa on voitu rinnastaa suomalaiseen yritykseen. (Leppiniemi & Walden 2009, 372–373; Myrsky & Linnakangas 2009, 298–300).

Kirjanpidossa konserniavustusta ei voida käsitellä pääomatileillä, koska tällöin sen luonne muuttuu pääomasijoitustyyppiseksi. Laissa edellytetään, että konserniavustus kirjataan tulosvaikutteisesti sekä antaja- että saajayrityksen kirjanpidossa sinä verovuonna kuin avustus on annettu. Verotuksessa konserniavustus luetaan siten antajan kuluksi ja saajan tuotoksi. Tuloslaskelmassa konserniavustus esitetään kohdassa satunnaiset tuotot ja kulut. Konserniavustus voidaan kirjata myös eliminoimalla osapuolten välillä ollut velkasuhde muuttamalla velka ja sitä vastaava saaminen saaduksi ja annetuksi konserniavustukseksi. Konserniavustuksen vähennyskelpoisuuden kannalta on siis riittävää, että antaja kirjaa avustuksen kirjanpitoonsa kuluksi ja velaksi ja vastaavasti saaja kirjaa erän tuotoksi ja saamiseksi, varsinaista maksusuoritusta ei siten edellytetä. Avustusta annettaessa on myös huomioitava, ettei sen määrä saa ylittää elinkeinotoiminnan tulosta ennen konserniavustuksen vähentämistä (KonsAvL 5§-6§; Leppiniemi & Walden 2009, 369; Myrsky & Linnakangas 2006, 170–171, 177–178).

Konserniavustuslaissa tarkoitettu konsernisuhte poikkeaa aiemmin tutkimuksessa esitetystä OYL:n mukaisesta konsernisuhteen määritelmästä. Osakeyhtiölain mukaan konsernisuhteen muodostuminen edellyttää pääsääntöisesti yli 50 prosentin omistusoosuutta, mutta konserniavustuslaissa edellytetään vähintään 90 prosentin omistusoosuutta. Eroa on myös siinä, että konserniavustuslaissa konsernisuhteen kannalta olennaista on omistetun osakepääoman määrää, kun taas osakeyhtiölaissa ratkaisevana tekijänä pidetään äänimäärää. Konserniavustuslaissa säännellään myös usean yrityksen omistukseen perustuvasta epäsuorasta omistussuhteesta. Lain mukaan tytäryhteisönä pidetään myös sellaista yhteisöä, jonka osakepääomasta emoyritys omistaa yksin tai yhdessä yhden tai useamman tytäryrityksen kanssa vähintään 90 prosenttia. Emoyrityksen ei välttämättä tarvitse omistaa lainkaan alakonserniin kuuluvan tytäryrityksen osakkeita, mikäli toisten tytäryritysten omistusosuus on riittävä. Omistusosuuksia yhteen laskettaessa huomioidaan kuitenkin vain sellaisten tytäryritysten omistukset, jotka ovat itse 90 prosentin omistuksen piirissä (Andersson ym. 2012, 782–784; Myrsky & Linnakangas 2006, 172–173).

Myös konsernituen voidaan ajatella olevan eräänlainen konserniavustus. Toisin kuin konserniavustus, se soveltuu kuitenkin käytettäväksi myös rajat ylittävissä tilanteissa.

Konsernitueella tarkoitetaan emo- ja tytäryrityssuhteessa suoritettuja eriä, joita ei lueta tavallisiksi pääomasijoituksiksi tai vastikkeeksi saaduista suorituksista. Konsernitukea suoritetaan yleensä konserniyrityksen taloudellisen tilan parantamiseksi ja esimerkiksi selvitystilan välttämiseksi. Toisin kuin konserniavustus konsernituki ei ole tuen antajan verotuksessa vähennyskelpoinen erä, sillä elinkeinoverolaissa katsotaan, ettei se ole tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuva meno. Konsernituen vähennyskeltvottomuus koskee tilanteita, joissa tuen antaja yksin tai yhdessä muiden konserniyritysten kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia saajayrityksen osakepääomasta. Tässäkään tapauksessa emoyrityksen ei välttämättä tarvitse omistaa lainkaan tuensaajan osakkeita, vaan riittää jos sen tytäryritysten omistusosuus on vähintään 10 prosenttia (EVL 16§; Niskakangas, Tikka, Honkavaara, Helminen, Lundén, Laitinen, Rabinä, Leppiniemi, Kiviranta, Ranta-Lassila, Mattila, Raunio & Äimä 2005, 263–264).

Konsernituki voi olla konsernin näkökulmasta verotuksen kannalta epäedullinen vaihtoehto tukea konserniyritystä, sillä huolimatta tuen vähennyskeltvottomuudesta antajan verotuksessa, se katsotaan yleensä saajayrityksen veronalaiseksi tuloksi. Veronalaisuuden kannalta ratkaisevaa on usein se, onko tuki annettu vastikkeetta vai vastikkeellisena. Vastikkeellista suoritusta voidaan pitää veronalaisena tulona, sillä se voidaan nähdä korvauksena saajan tuottamista suoritteista. Tällainen epäedullinen verotustilanne voidaan joissakin tilanteissa välttää esimerkiksi hyödyntämällä konsernituen sijasta pääomasijoitusta, joka ei EVL 6§:n mukaan ole veronalaista tuloa (KHO:2006:29; Valtti 2006, 31–32; Verohallinto puhelu 2013).

Konsernituki voi esiintyä eri muodoissa, kuten tytäryritykselle anteeksiannetun lainan muodossa tai esimerkiksi niin kutsuttuna suorana tukena tytäryrityksen kustannusten kattamiseksi. Vähennyskeltvottomuuden tuen muodolla ei ole vaikutusta ja vähennyskeltvottomia ovat konsernituen lisäksi myös muut osakeyhtiön taloudellisen aseman parantamiseksi annetut vastikkeettomat menot. Useimmiten konsernitukea annetaan silloin, kun vähennyskelpoinen konserniavustus ei ole mahdollinen, eli esimerkiksi tuettavan yrityksen ollessa ulkomainen (HE 92/2004; Niskakangas ym. 2005, 264–265).

Konserniavustus on kotimaisten konserniyritysten välillä käytettävissä oleva instrumentti, jolla konsernin tulosta voidaan avoimesti tasata konserniyritysten kesken. Konserniavustuksen käyttämisen edellytyksenä on, että se annetaan vastikkeetta vastaanottajan liiketoiminnan harjoittamista varten, joten pelkkä tuloksentasausmotiivi ei siis sinällään ole riittävä peruste avustuksen hyödyntämiselle. Saajalle konserniavustus on aina veronalaista elinkeinotuloa, mutta antajan näkökulmasta avustus on vähennyskelpoinen erä. Konserniavustusta annettaessa on syytä huomioida, että konsernisuhteen muodotumiselle on konserniavustuslaissa asetettu korkeammat omistusosuusvaatimukset kuin osakeyhtiölaissa.

Konserniavustuksen ohella myös konsernitukea voidaan hyödyntää konserniyritysten tukemisessa. Konsernituki on usein kuitenkin avustusta epäedullisempi vaihtoehto, sillä sitä ei katsota antajan verotuksessa vähennyskelpoisena eränä. Erona konserniavustukseen on, että konsernitukeen liittyy kuitenkin mahdollisuus antaa tukea myös rajat ylittävissä tilanteissa. Pääsääntöisesti konsernitukea käytetäänkin vain tilanteissa, joissa konserniavustuksen käyttö on jostakin syytä estynyt. Tilanteesta riippuen konsernin kannalta voi kuitenkin tulla edullisemmäksi hyödyntää tuen sijasta jotakin muuta rahoitusinstrumenttia.

2.5 Verosuunnittelu

Julkisuudessa siirtohinnoitteluun yhdistetään usein verosuunnitteluun liittyviä motiiveja. Siirtohinnoittelussa itsessään ei kuitenkaan ole kyse verosuunnittelusta, vaan normaalista konsernin sisäisten liiketoimien hinnoittelusta. Verosuunnitteluun liitetään usein negatiivinen leima ja se rinnastetaan mediassa toisinaan virheellisesti myös veronkiertoon. Tällaisesta kontekstista johtuen tässä luvussa pyritään kuvaamaan, mitä verosuunnittelun käsitteellä todellisuudessa tarkoitetaan ja minkälainen kytkös lainojen siirtohinnoittelun ja verosuunnittelun välillä voi olla.

Verosuunnittelun käsitteellä viitataan yleensä siihen, että yritys ottaa toiminnassaan huomioon verotukselliset näkökulmat. Verosuunnittelun keskeisiksi osa-alueiksi mielletään tyypillisesti muun muassa voitonjaon verosuunnittelu, konsernitukiin ja konserniavustuksiin liittyvät kysymykset, omaisuusluovutusten verokysymykset, yritysjärjestelyt sekä siirtohinnoittelu. Usein suunnittelun tavoitteena on aikaansaada lainsäädännön asettamissa rajoissa jokin yrityksen kannalta edullinen veroratkaisu. Usein ajatellaan, että yritys pyrkii pienentämään verorasitustaan verosuunnittelun avulla, mutta motiiveja verosuunnitteluun voi olla muitakin, kuten:

- ennakoida tulevien toimenpiteiden veroseuraamuksia
- löytää tapoja vaikuttaa veron määrään tai maksuajankohtaan
- suunnitella yrityksen rakenne joustavaksi veroja koskevien lakien ja käytäntöjen muuttumisen varalta
- ennaltaehkäistä yllättävien verotulkintojen ja odottamattomien verotusmuutosten aiheuttamia epäedullisia verotustilanteita

Monesti verosuunnittelun tärkeänä tavoitteena onkin saada ennalta varmuus tulevista verotustilanteista, jotta yllätyksiltä välttyttäisiin, eikä välttämättä verotuksen minimointi (Kukkonen & Walden 2010,12; Leppiniemi & Walden 2009, 19).

Verosuunnittelun tavoitteita voidaan pyrkiä saavuttamaan monin keinoin. Käytännössä suunnittelua voi tapahtua strategisella, taktisella ja operatiivisella tasolla. Strategisen tason suunnittelua voi olla esimerkiksi yritysmuodon ja rakenteen valinta. Myös

yritysjärjestelyt, kuten jakautuminen, yrityskauppa, yrityksen saneeraus tai lopettaminen ovat strategisen tason valintoja. Taktisella tasolla suunnittelua voi tapahtua esimerkiksi osingonjaon, omien osakkeiden ostamisen, tilikauden muuttamisen ja investointien ajoittamisen suhteen. Puolestaan operatiivisella suunnittelun tasolla tärkeintä on aktiivisen seurannan avulla pysyä ajan tasalla oikeuskäytännöstä ja lainsäädännöstä sekä niiden mahdollisista muutoksista. Operatiivisen suunnittelun avulla yritys voi varmistaa toimivansa lakien edellyttämällä tavalla ja saada mahdollisesti vinkkejä taktisen ja strategisen tason suunnittelun tueksi. Operatiiviseen suunnitteluun voidaan ajatella sisältävän myös esimerkiksi oikeiden menettelytapojen käyttöä erilaisissa toimenpiteissä, tarpeellisten dokumenttien laatimista, toiminnan valvontaa ja ohjeiden antamista. Näiden avulla voidaan varmistua siitä, että tilinpäätöstä ja verotusta varten tarvittava dokumentointi saadaan tuotettua yrityksessä oikea-aikaisesti (Leppiniemi & Walden 2009, 144–145).

Kansainvälisen verosuunnittelun tavoitteina pidetään usein verotettavan tulon minimointia, verovähennysten maksimointia sekä joissakin tapauksissa myös tulon veronalaisuuden lykkäämistä. Kansainvälisillä konserneilla on toisinaan mahdollisuus minimoida verorasitustaan siirtämällä korkeamman veroasteen valtiossa syntyntä tuloa matalamman verokannan maihin tai mahdollisesti tappiollisiin tytäryrityksiin. Kuten jo aiemmin on tuotu esiin, konserniyritysten välinen tuloksen tasaaminen rajat ylittävisissä tilanteissa käytännössä kuitenkin estyy markkinaehto- ja erillisyyhtiöperiaatteen ansiosta. Mahdollisen tulonsiirron ohella konserni voi sovellettavien säädösten rajoissa pyrkiä hyödyntämään myös eri valtioiden asettamia verohuojennuksia tai muita verokannustimia. Tällöin konsernin on kuitenkin syytä tuntea kansallisten verojärjestelmien sekä verosopimusten muodostama kokonaisuus. Jotta tämän kaltaista verosuunnittelua voitaisiin pitää hyväksyttävänä, on toimien oltava perusteltavissa liiketaloudellisilla syillä. Näin ollen yrityksen tulisi pystyä osoittamaan, että toimenpiteillä on muitakin tavoitteita kuin veroetujen tavoittelu. Lisäksi on varmistettava, ettei veronkiertoon liittyvä tunnusmerkistö täyty (Mehtonen 2005, 164–165; Helminen 2012, 8 luku; Äimä 2009, 158–159).

Myös konsernin sisäinen velkarahoitus voi toimia verosuunnittelun keinona. Esimerkiksi ulkomaisen tytäryhtiön perustaminen emoyrityksen antamalla lainalla voi olla edullinen vaihtoehto, mikäli tytäryritys voi vähentää lainan korkomaksut verotuksessaan. Tällöin tulee kuitenkin huomioida, ettei tytäryrityksen pääomarakenne muodostu liian velkapainotteiseksi, jolloin korkojen vähennyskelpoisuuteen saatetaan puuttua. Liiallisen vieraan pääoman käyttöä eli alikapitalisointia käsitellään tarkemmin tutkimuksen seuraavassa luvussa. Tytäryrityksen rahoittaminen velkarahoituksella voi olla taloudellisesti kannattava vaihtoehto, mikäli tytäryrityksen asuinvaltiossa on emoyhtiön

kotimaata korkeampi verokanta. Verokantojen erojen on myös empiirisesti havaittu vaikuttavan konsernin sisäisten lainojen käyttöön. Verosuunnittelun näkökulmasta korkomenoja on kannattavaa kohdentaa sellaiseen maahan, jossa korkomenot ovat laajasti vähennyskelpoisia verotuksessa. Toisinaan erilaisten verokantojen luomien verosuunnittelumahdollisuuksien lisäksi saattaa eri valtioiden verojärjestelmien asymmetria luoda myös veroarbitraasimahdollisuuksia. Näin voi tapahtua tilanteissa, joissa maksetut korot ovat transaktion toisen osapuolen asuinmaassa vähennyskelpoisia menoja ja samaan aikaan toisen osapuolen asuinmaassa verovapaita tuloja (Buettner & Wamser 2007, 25; Äimä 2009, 159–161, 164).

Verosuunnittelun avulla yrityksessä pyritään siis yleensä sääntelyn asettamissa rajoissa välttämään epäedullisista verotustilanteista ja löytämään niiden tilalle edullisempia vaihtoehtoja. Toisaalta yksi verosuunnittelun keskeisimpiä tavoitteita on saada etukäteen varmuus tulevista verotustilanteista. Verosuunnittelun tavoitteita voidaan pyrkiä saavuttamaan sekä strategisella, taktisella että operatiivisella tasolla. Kokonaisvaltaisessa verosuunnittelussa verotusnäkökulmat huomioidaan sekä suuremmissa strategisen tason päätöksissä että päivittäisessä toiminnassa. Kansainvälisestä näkökulmasta verosuunnittelumahdollisuuksia syntyy usein poikkeavien verokantojen sekä verojärjestelmien välisen asymmetrian takia.

2.6 Alikapitalisointi

Alikapitalisoinnilla (thin capitalisation) tarkoitetaan yrityksen rahoittamista omaan pääomaan nähden korkealla vieraan pääoman määrällä. Usein alikapitalisoinnilla viitataan tilanteeseen, jossa vieraan pääoman käyttöä yrityksen rahoitusrakenteessa voidaan pitää liiallisena eli yritys on alipääomitettu (thinly capitalised). Yleensä alikapitalisoiduksi voidaan katsoa sellainen yritys, jonka oman pääoman määrä rahoitusrakenteessa on poikkeuksellisen alhainen verrattuna muiden toimialan toimijoiden pääomarakenteeseen. Verotuksen näkökulmasta alikapitalisointi voi johtaa liiallisiin korkokulujen vähennyksiin ja toisaalta verotettavan tulon pienenemiseen. Tällainen rahoitusrakenteen suunnittelu voidaankin nähdä keinona siirtää tuloa korkean verokannan valtioista matalamman verokannan maihin, joten monissa valtioissa näihin tilanteisiin on mahdollista puuttua kansallisen lainsäädännön perusteella (Bartelsman & Beetsma 2003, 2227; Clair ym. 2004, 6; Karjalainen & Raunio 2007).

Koska eri rahoitusmuodot ovat verotuksen näkökulmasta erilaisessa asemassa, saatetaan konserneissa verotuksellisista motiiveista päätyä suunnittelemaan esimerkiksi tytäryritysten pääomarakenteen vierasta pääomaa painottavaksi tilanteissa, joissa verokanta lainaa antavan yrityksen kotimaassa on matalampi kuin lainanottajan kotivaltiossa. Mikäli verokannoissa ei tällaista eroa esiinny, ei konsernin kokonaisverorasitus tällaisten

järjestelyiden myötä pienene. Esimerkiksi Suomessa asuva konserniyritys voi ottaa lainaa matalamman verokannan maassa sijaitsevalta konserniyritykseltä, jolloin vieraan pääoman osuus sen taseessa kasvaa. Tällöin se voi vähentää lainasta maksetut korot verotuksessaan ja lainan antanut osapuoli puolestaan maksaa ulkomailla tulostaan matalamman verokannan mukaista veroa. Tällä lailla toimittaessa konsernin kokonaisverorasitus pienentyisi, mikäli liialliseen velkapääoman määrään taseessa ei puututtaisi (Karjalainen & Raunio 2007, 156–157; Knuutinen 2005a, 188; Äimä 2011, 1542–1543).

Kuten aiemmin todettiin, alikapitalisoidun yhtiön suuri lainamäärä ja siitä maksettavat korot pienentävät kyseisen yrityksen voittoa ja sitä kautta verotettavaa tuloa. Tästä johtuen useissa maissa on todettu verotuksellisista syistä aiheelliseksi puuttua liiallisen velkarahoituksen käyttöön eli niin sanottuihin alikapitalisointitilanteisiin verolainsäädäntöön sisällytetyillä alikapitalisointisäädöksillä. Suomessa alikapitalisoinnista ei ole erillisiä säännöksiä, mutta liialliseen vieraan pääoman käyttöön voidaan tarvittaessa puuttua verotusmenettelylain veron kiertoa, peiteltyä osingonjakoa ja siirtohinnoitteluoikaisua koskevien säännösten perusteella.

Tilanteissa, joissa alikapitalisointisäädöksiä ei ole, voi hyväksyttävän vieraan pääoman määrään vaikuttaa myös markkinaehtovaatimus. Näin ollen, mikäli konsernin sisällä on annettu lainaa konserniyritykselle, jonka toimintaa ulkopuolinen riippumaton taho ei olisi rahoittanut lainalla, saatetaan annettu laina tai ainakin lainan ylisuureksi katsottu osuus katsoa oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi ja lainasta maksettuja korkoja voidaan verotuksessa käsitellä maksettuina osinkoina. Tällöin maksettua korkoa voidaan pitää voitonjakoeränä, eikä se enää ole velalliselle vähennyskelpoinen erä. Lisäksi tällaisessa tilanteessa osinkoon saattaisi kohdistua myös mahdollinen lähdevero. Näin ollen myös valtioissa, joissa elinkeinotoiminnan korkoihin liittyy periaatteessa rahoitusrakenteesta riippumaton laaja vähennysoikeus, voidaan tätä vähennysoikeutta rajoittaa liiallisen vieraan pääoman käytön johdosta (Leppiniemi & Walden 2009, 420; Karjalainen & Raunio 2007, 156–157; Knuutinen 2005a, 188–189; Äimä 2011, 1542).

Eri maissa suhtautuminen alikapitalisointiin vaihtelee ja valtiot ovat valinneet erilaisia lähestymistapoja sen estämiseen. Yksi tapa on määrittää jo ennalta oman ja vieraan pääoman hyväksyttävää tasoa kuvaava suhdeluku (fixed ratio approach). Tällainen suhdeluku voi olla joko ohjeellinen tai sitova. Toisena tapana, jota myös OECD on kannattanut, on subjektiivinen lähestymistapa (subjective approach), jossa tapauskohtaisesti selvitetään onko kyseinen tilanne alikapitalisointitapaus. Subjektiivista lähestymistapaa sovellettaessa tulisi tapauskohtaisesti arvioida konserniyrityksen rahoitus- ja markkina-tilanteeseen liittyvät olosuhteet ja erityispiirteet. Kolmantena tapana voidaan nähdä tilanteet, joissa varsinaisia alikapitalisointisäädöksiä ei ole, mutta tilanteisiin voidaan puuttua joidenkin muiden normien, kuten peiteltyä voitonjakoa koskevien säädösten

perusteella. Mahdollista on myös, ettei joillakin valtioilla ole mitään normistoa, joka soveltuisi alikapitalisoinnin estämiseen. Pääsääntönä kuitenkin on, että pääomarakenteen tulisi noudattaa markkinaehtoperiaatetta eli rahoitusrakenne tulisi järjestää sellaiseksi, että myös kolmas riippumaton osapuoli olisi voinut ryhtyä vastaavaan järjestelyyn (Knuutinen 2005a, 189; Mehtonen 2005, 210, 212).

Alikapitalisoinnilla tarkoitetaan siis liiallisen velkarahoituksen käyttöä yrityksen rahoitusrakenteessa. Se kuinka suuri suhteellinen osuus vierasta pääomaa rahoitusrakenteessa voi olla ilman, että sitä pidetään liiallisena, voi vaihdella eri maissa. Alikapitalisoinnin voidaan toisinaan ajatella olevan myös rajat ylittävän tulonsiirron instrumentti, sillä korkomaksujen kautta voidaan vaikuttaa siihen, mihin yritykseen ja maahan verotettavaa tuloa kertyy ja toisaalta siihen, missä korkomenoja voidaan vähentää. Erityisesti erot valtioiden verokannoissa voivat houkutella ohjaamaan tuloja matalan verotuksen maihin korkomaksujen avulla. Toisaalta alikapitalisointi johtaa myös liiallisiin korkovähennyksiin alikapitalisoidun yrityksen verotuksessa. Tällaiset toimet voivat lopulta vääristää valtioiden verokertymiä, joten alikapitalisointia pyritty useissa valtioissa hillitsemään sääntelyn avulla.

3 SIIRTOHINNOITTELUN PERIAATTEET JA KESKEINEN SÄÄNTELY

Siirtohinnoittelun sääntelyllä pyritään rajaamaan mahdollisuuksia kansainvälisten konsernien rajat ylittävään tuloksentasaukseen eli käytännössä voitonsiirtoon. Ilman sääntelyä korkeamman verokannan maille kuuluvat verokertymät saattaisivat siirtyä matalamman verokannan maihin konsernien minimoidessa verorasitustaan. Useimmissa maissa siirtohinnoittelua on jossakin määrin säännelty kansallisessa lainsäädännössä varsinkin dokumentaation osalta. Suomessa siirtohinnoittelua koskevat säännökset ovat tulleet voimaan vuonna 2007. Kansallisen lainsäädännön lisäksi siirtohinnoitteluun liittyvissä kysymyksissä tulee huomioida myös valtioiden väliset verosopimukset, joissa kahdenkertaisen verotuksen poistamiseksi on sovittu verotusvallan jakamisesta valtioiden välillä. Verosopimukset ovat luonteeltaan sitovia eli niiden määräykset menevät kansallisen lainsäädännön edelle (Karjalainen & Raunio 2007, 11, 14, 17–18).

Lainsäädännön ja verosopimusten ohella siirtohinnoittelun kannalta keskeisessä roolissa ovat OECD:n markkinaehtoperiaatteelle rakentuvat siirtohinnoitteluohjeet. Ohjeet ottavat kantaa lähinnä sellaisiin siirtohinnoitteluun liittyviin kysymyksiin, joista voidaan katsoa vallitsevan kansainvälisesti yleinen yhteisymmärrys. OECD:n ohjeet ovat hyvin yleisesti käytettyjä, mutta eivät sellaisenaan kuitenkaan laillisesti sitovia Suomessa tai yleensä muissakaan maissa. Tästä huolimatta ohjeista on muodostunut eräänlainen kansainvälinen siirtohinnoittelustandardi, jota noudatetaan laajasti myös OECD:n ulkopuolisissa maissa (Karjalainen & Raunio 2007, 11, 17–18, 41).

3.1 Markkinaehtoperiaate

Markkinaehtoperiaate (arm's length principle) on siirtohinnoittelun kannalta keskeisin periaate. Tämän periaatteen mukaan konserniyritysten välisissä liiketoimissa käytettyjen ehtojen tulee vastata niitä ehtoja, joita toisistaan riippumattomat osapuolet vertailukelpoisessa tilanteessa ja vertailukelpoisen transaktion yhteydessä käyttäisivät vapailla markkinoilla. Markkinaehtoperiaatteen mukaista siirtohinnoittelua tulee noudattaa etuyhteystilanteissa, myös yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisissä transaktioissa. Mikäli markkinaehtoperiaatteesta on siirtohinnoittelussa poikettu, pyritään verotus tästä huolimatta toimittamaan sen tulon perusteella, joka markkinaehtoperiaatteen toteutuessa olisi syntynyt. Tämä suoritetaan siirtohinnoitteluokaisun avulla, jota käsitellään tarkemmin luvussa 3.3.2 (Karjalainen & Raunio 2007, 24–25, 40, 46; VML 31§).

Markkinaehtoperiaatetta voidaan luonnehtia kansainväliseksi siirtohinnoittelustandardiksi, jota OECD-valtiot noudattavat monikansallisten yritysryhmien verotuksessa. Tätä periaatetta painotetaan paljon OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa ja sen noudattamisvelvollisuus sisältyy myös OECD:n malliverosopimuksen³ 9 artiklaan sekä Suomen verotusmenettelylakiin, jossa säädetään siirtohinnoitteluokaisusta. Vaikka OECD:n ohjeista ei löydy yksiselitteistä ohjeistusta nimenomaisesti rahoitustransaktioiden markkinaehtoisuuden määrittämiseen, tulee sisäisten korkojen vastata markkinaehtoperiaatteen mukaisesti sitä korkotasoa, jota riippumattomat osapuolet soveltaisivat. OECD:n mukaan markkinaehtoperiaate toimii tehokkaasti monien transaktioiden kohdalla ja esimerkiksi lainoille on usein valmiiksi löydettävissä markkinaehtoinen hinta, jota on sovellettu vertailukelpoisten riippumattomien osapuolten välillä vertailukelpoisissa olosuhteissa (Knuutinen 2005b, 550,552; OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010, 49; OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2010, 31, 33–34; VML 31§).

Koska konserni on taloudellinen kokonaisuus, se jakaa yhteisen liikeintressin. Sen sisäisten transaktioiden hinnoittelua ei kuitenkaan ohjaa samat kysynnän ja tarjonnan lait kuin ulkoisilla markkinoilla toimivien riippumattomien osapuolten välisissä liiketoimissa. Ulkoisilla markkinoilla verotettava tulo kertyy markkinavoimien ansiosta automaattisesti oikealle yritykselle. Sisäisten liiketoimien kohdalla tällaista automaatiota ei useinkaan synny, mutta tästä huolimatta myös näissä transaktioissa tulo tulisi ohjata markkinaehtoperiaatteen mukaisesti oikealle yritykselle. Joissakin tilanteissa konsernin on kuitenkin verotuksellisesti sallittua ja usein myös liiketaloudellisesti perusteltua poiketa markkinaehtoperiaatteesta järjestämällä toimintansa sellaisella tavalla jolla riippumattomat osapuolet eivät sitä järjestäisi. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta on aineettomien oikeuksien yhteinen kehittäminen ja hyödyntäminen. Sisäisten lainojen kohdalla markkinaehtoperiaatteesta ei kuitenkaan tulisi poiketa (Karjalainen & Raunio 2007, 47; Äimä 2009, 435).

Markkinaehtoperiaatteen soveltaminen tarkoittaa käytännön tasolla etuyhteysliiketoimien ja niiden ehtojen vertaamista riippumattomien tahojen välisiin liiketoimiin. Jotta tällainen vertailu olisi tarkoituksenmukaista, tulee vertailtavien kohteiden olla olennaisilta taloudellisilta piirteiltään riittävän vertailukelpoisia. Vertailuanalyysiin sekä erityisesti rahoitustransaktioiden vertailukelpoisuuden edellytyksiin keskitytään tutkimuksessa myöhemmin luvussa 4.4 (Raunio & Svennas 2011, 196).

Vaikka markkinaehtoperiaate on varsin yleisesti hyväksytty periaate siirtohinnoittelussa, on se saanut osakseen myös kritiikkiä. Yksi kyseenalaistettu seikka on se, voidaanko konserniyritysten välisen suhteen ylipäätään ajatella olevan sellainen, että siinä

---

³ Model Tax Convention on Income and on Capital 2010.

tehtyjä toimia voitaisiin arvioida samoin kuin riippumattomien osapuolten välisiä transaktioita. Joidenkin näkökulmien mukaan markkinaehtoperiaatteen soveltaminen etuyhteystransaktioihin on jokseenkin fiktiivinen lähtökohta, sillä todellisuudessa etuyhteystrytykset eivät ole toisistaan riippumattomia, eikä markkinaehtoperiaate huomioi esimerkiksi konsernirakenteen synnyttämiä kustannustehokkuus- ja synergiaetuja, joita ei välttämättä ole mahdollista allokoida konserniyrityksille (Knuutinen 2005b, 550–551; Äimä 2009,455).

Ongelmia voi liittyä myös lainan ja sen koron arviointiin. Lainakoron kannalta ongelmallista voi olla erityisesti riskilisän markkinaehtoinen määrittäminen. Riskilisän tulee perustua rahoitukseen liittyvään riskiin, johon vaikuttavat muun muassa yrityksen toiminnot, olosuhteet ja liiketoimintariskit. Nämä tekijät voivat kuitenkin olla varsin yksilöllisiä jokaisen yrityksen kohdalla. Näin ollen käytetyn siirtohinnan markkinaehtoisuutta perustelevan ulkoisen vertailukelpoisen lainan löytäminen voi olla joskus jopa mahdotonta, sillä rahoitusriskiltään täysin samanlaisen yrityksen löytäminen on epätodennäköistä. Riskilisän määrittämiseen liittyy myös kysymys siitä, miten emoyrityksen kontrolli tytäryrityksestä vaikuttaa luottoriskiin. Kontrollin takia emoyrityksen tytäryritykselle myöntämän lainan luottotappioriskin voidaan ajatella olevan pienempi kuin riippumattomien osapuolten välisessä lainassa, vaikka olosuhteet muutoin olisivat samanlaiset. Näin ollen joidenkin tulkintojen mukaan sisäiselle lainalle ei voida määrittää hyväksyttävää korkotasoa riippumattomien osapuolten välisen koron perusteella (Knuutinen 2005b, 550–551; Raunio & Svernas 2011, 193–194).

Riippumatta markkinaehtoperiaatteen kohdistetusta kritiikistä, on se siirtohinnoittelun kannalta tärkein periaate, joka sisältyy niin OECD:n ohjeistukseen kuin kansalliseen sääntelyynkin. Markkinaehtoperiaatteen noudattamisella pyritään varmistamaan, että tulot ja niistä maksettavat verot kertyvät oikeille konserniyrityksille ja sitä kautta myös oikeisiin valtioihin. Etuyhteyden takia konsernin sisäisten liiketoimien hinnanmuodostus ei välttämättä tapahdu luonnostaan markkinaehtoisesti, joten markkinaehtoisuus tulee näissä transaktioissa aina varmistaa vertaamalla transaktiota ja sen hinnoittelua riippumattomien osapuolten vastaaviin transaktioihin.

3.2 OECD: n siirtohinnoitteluohjeet

OECD on järjestö, jonka ensisijaisena pyrkimyksenä on edistää jäsenmaidensa taloudellista kasvua sekä lisätä maailmankauppaa. Järjestö on laatinut erilaisia suosituksia ja ohjeita liittyen siihen, miten kansallisella tasolla voidaan hyödyntää globalisaation luomia mahdollisuuksia ja toisaalta myös ehkäistä sen mahdollisia haittavaikutuksia. Siirtohinnoittelukysymyksiä OECD alkoi tarkastella jo 1970-luvulla ja myöhemmin julkaisut siirtohinnoitteluohjeet ovat nousseet varsin keskeiseen roolin kansainvälisessä siirtohinnoittelusäännöstössä. Siirtohinnoitteluohjeiden julkaisemisen lisäksi OECD tuottaa myös raportteja, jotka voivat ottaa kantaa erilaisiin siirtohinnoittelukysymyksiin tai ohjeistaa niissä (Jaakkola ym. 2012,46–47; Karjalainen & Raunio 2007, 15).

OECD:n rooli siirtohinnoitteluun liittyvissä kysymyksissä ja käytännöissä on muodostunut kansainvälisesti merkittäväksi, sillä useissa maissa siirtohinnoitteluun liittyvä kansallinen sääntely on ollut monilta osin varsin suppeaa. Useat valtiot, jotka ovat alkaneet kehittää siirtohinnoittelun kansallista sääntelyä, ovat hyödyntäneet OECD:n ohjeita pohjana sekä itse sääntelylle että sen tulkinnalle. Se, miten suoraan OECD:n ohjeet on sisällytetty kansalliseen lainsäädäntöön vaihtelee jonkin verran maasta riippuen, mutta esimerkiksi Suomessa kansallinen sääntely on melko yhteneväistä ohjeiden kanssa. Huolimatta siitä, että valtioilla on mahdollisuus säädellä siirtohinnoittelua kansallisella tasolla, ovat OECD:n ohjeistuksessa esitetyt periaatteet hyväksytyt varsin laajasti siirtohinnoittelun pohjaksi kansainvälisessä verotuskäytännössä (Jaakkola ym. 2012, 46–47; Karjalainen & Raunio 2007, 15).

OECD:n siirtohinnoitteluohjeet käsittelevät muun muassa seuraavia asioita:

- siirtohinnoittelun pohjana olevat periaatteet (mm. markkinaehtoperiaate, vertailukelpoisuus)
- eri siirtohinnoittelumenetelmät
- vertailuanalyysi
- hallinnolliset menettelytavat, joilla kiistatilanteita voidaan ehkäistä
- siirtohinnoitteludokumentaatio
- aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu
- konsernin sisäiset palvelut
- kustannustenjakojärjestelmät
- konsernin sisäiset uudelleenjärjestelyt

Tässä tutkimuksessa OECD:n ohjeista löytyviä osa-alueita käsitellään valikoivin osin sen mukaan, mitkä näistä ovat keskeisimpiä lainojen siirtohinnoittelun kannalta. Esimerkiksi markkinaehtoperiaate, toimintoanalyysi sekä vertailuanalyysi nostetaan tutki-

muksessa esille (Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2010, 5–15).

Vaikka OECD:n ohjeet eivät ole lakien tapaan velvoittavia, ovat niissä esitetyt periaatteet varsin laajasti noudatettuja. Useissa valtioissa OECD:n ohjeistus on toiminut apuna sääntelyn kehittämisessä, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että monet valtiot ovat sisällyttäneet ohjeistuksen keskeisiä periaatteita kansallisiin lakeihinsa. OECD:n laatiman ohjeistuksen roolia siirtohinnoittelukysymyksissä ja niiden tulkinnessa voidaankin pitää varsin merkittävänä ja osaltaan ne myös yhtenäistävät kansainvälisiä käytäntöjä siirtohinnoitteluun liittyen.

3.3 Kansallinen sääntely ja verosopimukset

Kansainvälisen vero-oikeuden käsite sisältää yleisen tulkinnan mukaan valtioiden välisen verosopimusoikeuden sekä kansallisiin normistoihin sisällytetyn kansainvälisen vero-oikeuden. Kansallisen sääntelyn tavoitteena on, että kansainvälisesti syntynyt tulo voidaan siirtää maan sisäisen vero-oikeuden kenttään. Tällä tavoin voidaan toteuttaa kansallinen verotus ja toisaalta estää moninkertainen verotus kansainvälisissä tilanteissa (Kukkonen & Walden 2010, 165–166).

Kansallisen (kansainvälisiä tilanteita koskevan) sääntelyn lisäksi, tulee kansainvälisissä tilanteissa huomioida valtioiden väliset tulo- ja varallisuusverosopimukset. Sopimukset voivat olla kahden tai useamman valtion välisiä ja niiden ensisijaisena tarkoituksena on sopia verotusoikeuden jakautumisesta sopimuksen osapuolina olevien valtioiden välillä. Jakamalla veropohja pyritään estämään moninkertainen verotus ja toisaalta myös veropako eli verotuksen välttäminen tai muiden perusteettomien vero-etujen saavuttaminen. Nämä tavoitteet on sisällytetty myös OECD:n malliverosopimukseen. Useimmiten verosopimuksilla siis sovitaan, millä valtiolla on tuloon tai varallisuuteen kohdistuva verotusoikeus. Jokainen valtio voi tämän verotusoikeutensa rajoissa toteuttaa verotuksen omien kansallisten säännöstensä perusteella. Mikäli rajat ylittävä transaktio tapahtuu tilanteessa, jossa maiden välillä ei ole verosopimusta, voi käytännössä kumpikin valtio verottaa tuloja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Yrityksen kannalta verosopimuksen puuttuminen voi siten johtaa kaksinkertaiseen verotukseen (Kukkonen & Walden 2010, 167–168; Mehtonen 2005, 56; OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010, 49).

Suomen solmimat verosopimukset perustuvat pitkälti OECD:n malliverosopimukseen. Siirtohinnoittelun kannalta olennaisimpia verosopimusartikloja ovat artikkelit 7, 9 ja 25. Siirtohinnoitteluun liittyvä periaate markkinaehtoperiaatteen noudattamisesta on

sisällytetty malliverosopimuksen 9 artiklaan. Lisäksi artikla sisältää määräyksen tulonoikaisusta joka voidaan suorittaa, mikäli markkinaehtoperiaatteen mukaisesta hinnoittelusta on poikettu. Sopimuksen 7 artikla määrittää, minkälaisissa tilanteissa verovelvollisen liiketuloa voidaan verottaa muussa valtiossa kuin tulonsaajan asuinvaltiossa. Artiklassa esitetään myös miten tulo tulee kohdistaa sopimusvaltioon sellaisissa tilanteissa, joissa yrityksellä on sopimusvaltiossa sijaitseva kiinteä toimipaikka. Mallisopimuksen 25 artiklassa sopimusvaltiot on valtuutettu aloittamaan keskinäisen sopimusmenettelyn (mutual agreement procedure eli MAP) kahdenkertaisen verotuksen estämiseksi. Tilanteita, joissa keskinäistä sopimusmenettelyä saatetaan tarvita, voi syntyä esimerkiksi verosopimuksen erilaisista tulkintatavoista tai kiinteän toimipaikan määrittämisestä ja sen tulojen kohdistamisesta (Jaakkola ym. 2012, 24–29; OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010, 45, 49, 89).

OECD:n malliverosopimukseen sisältyy myös syrjäntäkielto. Artiklan 24 mukainen syrjäntäkielto kieltää kohdistamasta toisen sopimusvaltion kansalaiseen ankarampaa verotusta tai verotukseen liittyvää velvoitetta kuin sopimusvaltion omaan kansalaiseen kohdistetaan. Näin ollen veroasteen, veropohjan, verokannan sekä verotusmenettelyn tulisi olla yhdenvertainen riippumatta siitä, onko kyse oman vain sopimusvaltion kansalaisesta. Verorasitus saattaa kuitenkin poiketa valtiossa asuvan ja toisessa sopimusvaltiossa asuvan yrityksen välillä sen mukaan, onko yritys rajoitetusti vai yleisesti verovelvollinen (Äimä 2009, 52, 363; OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010, 78–79).

Suomessa siirtohinnoittelua koskevat säädökset löytyvät verotusmenettelylaista ja ne perustuvat OECD:n ohjeistukseen. OECD:n ohjeet eivät sellaisenaan ole Suomen verotuksessa sitovia, mutta ohjeissa esitettyihin siirtohinnoitteluperiaatteisiin on viitattu verotuskäytännössä. Kansallisessa lainsäädännössä siirtohinnoitteluasioista, kuten dokumentointivelvollisuus, dokumentointivaatimukset, etuyhteyssuhde ja siirtohinnoitteluoi-kaisu on säädetty verotusmenettelylain 14a-c § ja 31 §:ssä. Siirtohinnoitteluun voidaan siirtohinnoitteluoi-kaisua koskevan 31§:n lisäksi puuttua myös muilla verotusmenettelylain veron kiertämiseen liittyvillä säädöksillä, kuten VML 28 §:n veron kiertoa sekä VML 29 §:n peiteltyä osinkoa koskevat säädökset. Lisäksi verotusmenettelylain 32 §:ssä säädetään veronkorotuksista, jotka voivat tulla kyseeseen myös siirtohinnoittelutauksissa (Jaakkola ym. 2012, 30,44,54; VML 14a-c, 28, 29, 31 ja 32§).

Kansainvälisen rajat ylittävän kaupankäynnin kannalta verosopimukset ovat usein merkittävässä roolissa turvaamassa valtioiden verotusoikeuksia, mutta toisaalta myös suojaamassa yrityksiä moninkertaiselta verotukselta. Suomen solmimat verosopimukset pohjautuvat yleensä OECD:n malliverosopimukseen. Solmittujen verosopimusten lisäksi siirtohinnoittelua koskevaa sääntelyä löytyy Suomessa myös kansallisesta lainsäädännöstä. Keskeisimmät säännökset on sisällytetty verotusmenettelylakiin ja ne ovat monilta osin yhteneväistä OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen kanssa.

3.3.1 *Siirtohinnoitteludokumentointien kansallinen sääntely*

Siirtohinnoitteludokumentoinnilla tarkoitetaan verovelvollisen laatimia asiakirjoja, joista ilmenee siirtohinnoittelussa noudatetut periaatteet. Tämän dokumentaation perusteella tulisi pystyä arvioimaan ovatko konsernin sisäiset liiketoimet toteutettu markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Siirtohinnoitteludokumentointi on pääsääntöisesti laadittava konsernin sisällä tehdyistä rajat ylittävistä transaktioista. Dokumentaation avulla yritys voi osoittaa toimineensa sisäisissä liiketoimissa markkinaehtoperiaatteen mukaisesti, jolloin riski siirtohinnoitteluvoikaisuista ja kaksinkertaisesta verotuksesta pienenee. Verotusmenettelylain 14a §:ssä säädetään tarkemmin siitä, milloin siirtohinnoitteludokumentointi tulee laatia ja, missä tilanteissa verovelvollinen voi mahdollisesti jättää dokumentaation tekemättä. Pykälän mukaan pienet ja keskisuuret yritykset eivät ole velvoitettuja laatimaan siirtohinnoitteludokumentointia. Huolimatta siitä, ettei näiden yritysten tarvitse siirtohinnoitteludokumentointia laatia, tulee niiden kuitenkin etuyhteys-transaktioissaan noudattaa markkinaehtoperiaatetta aivan kuten dokumentointivelvollistenkin. Vaikka varsinaista siirtohinnoitteludokumentointia ei tarvitsisi laatia, voi yritys silti joutua toimittamaan veroviranomaisen pyynnöstä selvityksen siirtohinnoittelunsa markkinaehtoisuudesta (HE 107/2006, 3; Jaakkola ym. 2012, 34; VML14a §).

Pienellä tai keskisuurella yrityksellä, joka voi jättää dokumentaation laatimatta, tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle 250 henkilöä ja jonka liikevaihto ei ylitä 50 miljoonaa euroa tai jonka taseen summa on enintään 43 miljoonaa euroa viimeisimmän tilikauden tietojen mukaan. Mikäli yritys ylittää henkilöstömäärältään 250 rajan, ei sitä pidetä enää pk-yrityksenä. Vastaavasti, mikäli sekä taseen loppusummalle että liikevaihdolle asetetut määräraajat ylittyvät, ei yritystä pidetä pk-yrityksenä. Mikäli ainoastaan toinen näistä rajoista ylittyy, voidaan yritystä käsitellä edelleen pk-yrityksenä. Näiden rajoitusten lisäksi yrityksen tulee täyttää myös mikroyritysten sekä pienten ja keskisuuren yritysten määritelmästä annetussa komission suosituksessa 2003/361/EY tarkoitettua yrityksen riippumattomuutta kuvaavat ja muut suositukseen sisältyvät pienen ja keskisuuren yrityksen tunnusmerkit (Komission suositus 2003/361/EY, 4–5; VML 14a §).

Kansallisessa lainsäädännössä määritetään myös, mitä asioita siirtohinnoitteludokumentointiin tulee sisällyttää (VML 14b §):

- 1) liiketoiminnan kuvaus
- 2) etuyhteyssuhteiden kuvaus
- 3) tiedot etuyhteysliiketoimista
- 4) toimintoarviointi etuyhteysliiketoimista
- 5) vertailuarviointi mukaan lukien käytettävissä olevat tiedot vertailukohteista
- 6) siirtohinnoittelumenetelmän ja sen soveltamisen kuvaus

Kohdissa 4–6 esitetyt tiedot ei tarvitse esittää mikäli verovelvollisen ja transaktion toisen osapuolen välillä tehtyjen transaktioiden yhteenlaskettu määrä verovuonna ei ylitä 500 000 euroa. Listan kolmanteen ja neljänteen kohtaan liittyen tulee huomata, että dokumentointivelvoite koskee myös yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisiä toimia. Siirtohinnoitteludokumentointi on esitettävä 60 päivän kuluessa veroviranomaisen kehotuksesta, mutta kuitenkin aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua kyseisen tilikauden päättymiskuukauden lopusta. Veroviranomaisen kehotuksesta saatetaan joutua laatimaan myös siirtohinnoitteludokumentointia täydentäviä lisäselvityksiä. Tällaiset lisäselvitykset tulee esittää 90 päivän kuluessa kehotuksesta. Perustellusta pyynnöstä veroviranomainen voi tarvittaessa pidentää edellä mainittuja määräaikoja (VML 14b-c §).

Siirtohinnoittelun dokumentointia helpottamaan on vuonna 2007 Verohallinnon taholta laadittu ohjeena toimiva muistio. Tässä muistiossa käsitellään siirtohinnoittelun kannalta keskeisiä määritelmiä sekä dokumentoinnin laatimiseen liittyviä sisältövaatimuksia ja menettelykysymyksiä. Ohjeissa ei käsitellä erikseen nimenomaisesti lainojen tai muidenkaan rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelua, mutta niitä voidaan soveltaa dokumentoinnin pohjana myös näiden transaktioiden kohdalla. Tätä ohjeistusta kutsutaan toisinaan myös konserniverokeskuksen eli KOVE:n siirtohinnoitteluohjeeksi (Verohallinto 2007, 3).

Siirtohinnoitteludokumentoinnin laiminlyömisestä voi seurata VML 32§: ssä esitetty veronkorotus, johon markkinaehtoperiaatteen noudattamisella hinnoittelussa tai toisaalta myöskään sen noudattamatta jättämisellä ei ole vaikutusta. Veronkorotus voidaan VML 32§: 2 momentin mukaan määrätä mikäli dokumentointia tai lisäselvityksiä ei esitetä edellä mainituissa määräajoissa tai mikäli dokumentointi tai lisäselvitykset ovat olennaisesti vaillinaisia tai virheellisiä. VML 32§: n mukaan määrätty veronkorotus voi olla suuruudeltaan enintään 25 000 euroa (Karjalainen & Raunio 2007,32–33; VML 32§).

Suomessa konserniyritykset ovat siis lähtökohtaisesti velvoitettuja laatimaan siirtohinnoitteludokumentointia etuyhteydessä tehdyistä rajat ylittävistä transaktioista, jotta transaktioiden markkinaehtoisuutta voitaisiin luotettavasti arvioida. Pienempien yritysten kohdalla ei dokumentointivelvoitetta tiettyjen kriteereiden täytyessä ole, mutta

myös niiden tulee noudattaa siirtohinnoittelussaan markkinaehtoperiaatetta. Siirtohinnoitteludokumentaatiota koskevat säädökset löytyvät verotusmenettelylaista ja dokumentoinnin avuksi on verottajan taholta laadittu myös erillinen ohjeistus.

3.3.2 *Siirtohinnoitteluoikaisun kansallinen sääntely*

Siirtohinnoitteluoikaisulla⁴ tarkoitetaan veroviranomaisten oikeutta oikaista verotusta, mikäli ilmenee, että etuyhteysransaktiossa on poikettu markkinaehtoperiaatteesta. Käytännössä markkinaehtoperiaatteesta poikkeaminen tarkoittaa yleensä, että siirtohinnoittelu on toteutettu joko yli- tai alihintaan. Markkinaehtoperiaatteesta poikkeaminen voi aiheuttaa tulon jäämisen todellista pienemmäksi tai tappion muodostumisen todellista suuremmaksi verrattuna tilanteeseen, jossa transaktio olisi ollut markkinaehtoperiaatteen mukainen. Tällaisessa tilanteessa verolainsäädäntö antaa veroviranomaisille oikeuden toimittaa verotus sen mukaan, mikä todellinen tulo tai tappio olisi ollut markkinaehtoperiaatetta noudatettaessa. Siirtohinnoitteluoikaisussa markkinaehtoisen hinnan ja käytetyn siirtohinnan välinen erotus lisätään yrityksen verotettavaan tuloon. Oikaisu voidaan toteuttaa vain verotettavaa tuloa kasvattamalla, ei tuloa pienentävästi. Oikaisutilanteessa yrityksen maksettavaksi voi langeta myös viivästyskorko ja erillinen veronkorotus, joka voi suuruudeltaan olla peräti 30 prosenttia oikaisulla lisätyn tulon määrästä (Ahonen & Etholén 2006, 67; Jaakkola ym. 2012, 37; Kukkonen & Walden 2010, 174).

Siirtohinnoitteluoikaisun edellytyksenä on, että oikaistavan transaktion osapuolet ovat etuyhteydessä ja etteivät transaktiossa sovelletut ehdot ole olleet markkinaehtoisia, minkä ansiosta tappio on suurentunut tai verotettava tulon määrä pienentynyt. Rajat ylittävien tilanteiden lisäksi siirtohinnoitteluoikaisu voidaan suorittaa myös kotimaisten etuyhteysyritysten välisissä transaktioissa. Siirtohinnoitteluoikaisun toteuttamista ei myöskään estä se, että kyseessä on kotimaisen kiinteän toimipaikan ja sitä määrävän ulkomaisen tahon välinen transaktio tai vastaavasti toisinpäin. Pääsääntöisesti siirtohin-

---

⁴ VML 31 §: ”Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.”

noitteluoikaisu voidaan tilanteen vaatiessa suorittaa riippumatta osapuolten yritysmuodosta, pois lukien voittoa tavoittelemattomat yhteisöt (Kukkonen & Walden 2012, 175,178).

Siirtohinnoitteluoikaisun yhteydessä veroviranomaisilla on velvollisuus tehdä myös oikaisua vastaava vastaoikaisu transaktion toisen kotimaisen osapuolen verotukseen, ellei tätä jostakin syystä voida pitää kohtuuttomana. Vastaoikaisu on mahdollista tehdä VML 75§: n mukaisena seurannaismuutoksena. Verovelvollisen hakemuksesta veroviranomainen voi muuttaa verotusta myös tilanteissa, joissa toisen maan veroviranomaiset ovat oikaisseet kyseisessä maassa sijaitsevan konserniyrityksen verotusta koskien sellaista liiketoimea, jonka toisena osapuolena on suomalainen konserniyritys. Käytännössä kansainvälisissä tilanteissa vastaoikaisu ei ole automaattinen vaan liiketoimen toisena osapuolena olleen verovelvollisen on itse haettava muutosta, jotta mahdollinen kaksinkertainen verotus voidaan estää. Vastaoikaisun edellytyksenä on, että maiden välinen verosopimus mahdollistaa sen (Jaakkola ym. 2012, 38–39, 419).

Siirtohinnoitteluoikaisujen yhteydessä sovelletaan samoja veronkorotussäännöksiä kuin muissakin tapauksissa, joissa verotettavaa tuloa lisätään veroviranomaisen aloitteesta. Mikäli verovelvollinen on ilmoittanut kulunsa liian suuriksi tai tulonsa liian pieniksi, katsotaan veroilmoitus virheelliseksi tai puutteelliseksi. Veronkorotuksen suuruus vaihtelee verotuksen perusteeksi toimitetun asiakirjan virheen tai puutteellisuuden olemassaolusta mukaan sekä sen mukaan onko virhe tai puute aiheutunut törkeästä huolimattomuudesta (Karjalainen & Raunio 2007,31–32).

Siirtohinnoittelutapauksissa veronkorotus määrätään yleensä VML 32§: 3 momentin nojalla. Tämän momentin perusteella määrättävä veronkorotus voi olla suuruudeltaan maksimissaan 30 prosenttia lisätyn tulon määrästä. Edellytyksenä tällaiselle veronkorotukselle on, että verovelvollinen on tietensä tai törkeästä huolimattomuudesta antanut olennaisesti väärän veroilmoituksen tai muun ilmoittamisvelvollisuuden täyttämiseksi annettavan ilmoituksen, asiakirjan tai muun säädetyn tiedon tai jättänyt ilmoituksen kokonaan antamatta. Jotta edellä mainituilta veronkorotuksilta vältyttäisiin, tulee verovelvollisen huolehtia siirtohinnoitteludokumentaation huolellisuuden ja markkinaehtoperiaatteen noudattamisen lisäksi myös dokumentoinnin ja mahdollisten lisäselvitysten laatimisesta asetettuihin määräaikoihin mennessä (Jaakkola ym. 2012, 38; Karjalainen & Raunio 2007, 32–33; VML 32§).

Etuyhteystransaktioissa on lähtökohtaisesti aina noudatettava markkinaehtoperiaatetta. Mikäli näin ei kuitenkaan tapahdu, on veroviranomaisten mahdollista siirtohinnoitteluoikaisun avulla korjata yrityksen tulosta vastaamaan sitä tulosta, jonka se olisi saavuttanut siirtohinnoittelun ollessa markkinaehtoista. Oikaisussa yrityksen tulosta korjataan aina ylöspäin, eli ei tulosta pienentävästi. Usein oikaisutilanteissa tehdään myös transaktion toista osapuolta koskeva vastaoikaisu. Tilanteesta riippuen siirtohinnoitteluoi-

kaisusta saattaa seurata yritykselle myös viivästyskorkomaksuja sekä tuntuva veronkorotus.

3.4 Euroopan Unionin säädökset

EU:n julkaisemien siirtohinnoittelua koskevien säädösten voidaan ajatella koostuvan kahdesta eri osa-alueesta. Ensimmäinen näistä on yleissopimus⁵, joka on jäsenvaltioiden solmima ja niitä sitova arbitraasisopimus. Sopimuksen tavoitteena on poistaa kaksinkertainen verotus etuyhteysliiketoimiin liittyvissä tulonoikaisutapauksissa. Arbitraasisopimuksen nojalla verovelvollinen voi kahdenkertaisen verotuksen uhatessa asettaa tilanteen liiketoimen osapuolten asuinvaltioiden veroviranomaisten ratkaistavaksi riippumatta verosopimuksesta tai kansallisesta lainsäädännöstä. Arbitraasisopimukseen liittyy viranomaisia koskeva ratkaisupakko, joka velvoittaa käsiteltävän tapauksen ratkaisemista pääsääntöisesti kahden vuoden määräajassa. Mikäli ratkaisua ei tässä ajassa synny veroviranomaisten sopimusmenettelyiden kautta, asetetaan tapauksen ratkaisemiseksi neuvoa-antava toimikunta. Tämän toimikunnan on annettava tapauksesta veroviranomaisia sitova päätös viimeistään kuuden kuukauden kuluttua toimikunnan asettamisesta (Jaakkola ym. 2012, 57–59; Karjalainen & Raunio 2007, 42–43).

Toinen EU:n tasolta tuleva siirtohinnoitteluun vaikuttava tekijä on EU:n siirtohinnoittelufoorumi (EU Joint Transfer Pricing Forum, EU JTPF), joka tuottaa jäsenvaltioille suosituksia ja ohjeita lähinnä siitä, kuinka siirtohinnoittelun dokumentaatiota tulisi harmonisoida. Siirtohinnoittelufoorumi on vuonna 2002 perustettu 16 asiantuntijasta koostuva yhteistyöelin, jonka tarkoituksena ohjeistuksen laatimisen lisäksi avustaa komissiota siirtohinnoittelukysymyksissä. Siirtohinnoittelufoorumin suositukset ja ohjeet ovat käytännössä OECD:n ohjeiden rajoissa annettuja ohjeita, eivätkä ne lain veroisesti sido veroviranomaisia tai verovelvollisia. Merkittävimpiä siirtohinnoittelufoorumin julkaisuja ovat olleet muun muassa siirtohinnoittelun dokumentointiin liittyvät käytännösäännöt, siirtohinnoittelun vaikutuksia pieniin ja keskisuuriin yrityksiin koskeva raportti, ohje ennakkohinnoittelusopimusmenettelystä sekä ohje alhaista lisäarvoa tuottaviin palveluihin liittyen (Jaakkola ym. 2012, 57–62).

---

⁵ (90/436/ETY) Convention on the elimination of double taxation in connection with the adjustment of profits of associated enterprises.

4 LAINOJEN SIIRTOHINNOITTELU JA SIIHEN LIITTYVÄT ONGELMAKOHDAT

Tässä luvussa pyritään kuvaamaan kuinka lainan siirtohinnoittelu voi teoriassa tapahtua ja kuinka siihen liittyvät keskeisimmät prosessit etenevät. Keskeisimpiä vaiheita kuvataan omissa alaluvuissaan samassa järjestyksessä, jossa siirtohinnoitteluprosessi tyypillisesti etenee. Kuvattavat vaiheet ovat toimintoanalyysi, käytettävissä olevat siirtohinnoittelumenetelmät sekä vertailuanalyysi. Myös vertailuanalyysiin liittyvää luottoluokitusta ja sen analysointia kuvataan tässä luvussa (Karjalainen & Raunio 2007, 65–66).

Kansainvälisten konsernien sisäisten lainojen tarkastelussa on syytä kiinnittää huomiota siihen, voidaanko lainaa pitää todellisuudessa vieraan pääoman ehtoisena, vai voidaanko se ennemmin rinnastaa oman pääoman ehtoiseen sijoitukseen. Asian tarkastelussa huomioon tulee ottaa rahoituksen taloudellinen luonne, jolloin rahoituksen muoto ei välttämättä aina ole ratkaisevassa asemassa. Kuten aiemmin on todettu, tässä tutkimuksessa ei syvennytä lainan tosiasiallisen luonteen pohdintaan, vaan puhuttaessa lainoista viitataan vieraan pääoman ehtoiisiin lainoihin. Toisena ratkaistavana kysymyksenä sisäisen lainan tarkastelussa on, voidaanko lainalle määritettyä korkoa pitää markkinaehtoperiaatteen mukaisena. Tässä luvussa tullaan kuvamaan miten jälkimmäiseen kysymykseen koron markkinaehtoisuudesta voidaan löytää ratkaisu (Helminen 2012, luku 8,17; Tikka ym. 2012, luku 27, 15).

Suomessa markkinaehtoisuuden arviointiin käytetään OECD:n ohjeissa esitettyjä siirtohinnoittelumenetelmiä. Myös menetelmien soveltamis- ja valintakriteerit löytyvät kyseisistä ohjeista. Siirtohinnoittelumenetelmistä puhuttaessa olennaista on huomioida, että OECD:n menetelmiä sovelletaan etuyhteydessä suoritettujen transaktioiden markkinaehtoisuuden tarkasteluun, mutta varsinaiseen siirtohinnan asettamiseen ei kyseisiä menetelmiä ole pakollista käyttää. Vaikka ohjeiden kirjoitusmuodon voidaan ajatella viittaavan tilanteisiin, joissa hinnan asettamiseen on käytetty samaa menetelmää kuin markkinaehtoisuuden jälkikäteiseen varmistamiseen, voi varsinainen hinnoittelumenetelmä siis olla myös jokin muu kuin ohjeissa esiin tuodut menetelmät. Olennaista hinnan asettamismenetelmän sijaan on, että lopputulos johtaa markkinaehtoiseen siirtohintaan. Käytännössä yritysten voi olla hyödyllistä ottaa OECD:n menetelmät huomioon jo siirtohintojen määrittäessä, jotta markkinaehtoisuuden osoittaminen niiden avulla olisi helpompaa ja jotta ongelmilta säästyttäisiin esimerkiksi siirtohinnoitteludokumentointia laadittaessa (Jaakkola ym. 2012, 73–74, 260,262).

OECD:n siirtohinnoittelumenetelmät voidaan jaotella kolmeen perinteiseen markkinaehtoperiaatteen pohjautuvaan ja kahteen uudempaan voittopohjaiseen menetelmään. Perinteiset menetelmät ovat: markkinahintavertailu-, kustannusvoittolisä- ja jälleenyntihintamenetelmä. Voittopohjaiset menetelmät ovat liiketoimintomarginaali- ja voitonjakamismenetelmä. Tutkimuksessa keskitytään lainojen siirtohinnoitteluun, jossa

markkinaehtoisuuden tarkasteluun sovelletaan useimmiten CUP- eli markkinahintavertailumenetelmää, joka on myös OECD:n ensisijaisesti suosittama siirtohinnoittelumenetelmä. Toisinaan lainan siirtohinnoittelussa sovellettavaksi voi tulla myös kustannusvoittolisämenetelmä (CP). Näitä kahta menetelmää tullaan kuvaamaan tutkimuksen luvuissa 4.2 ja 4.3. Kustannusvoittolisämenetelmän pääpiirteet tuodaan esiin vain lyhyesti, sillä CUP-menetelmää voidaan pitää rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelun kannalta merkittävämpänä ja yleisemmin sovellettavana menetelmänä. Tästä johtuen myös siirtohinnoitteluprosessia tarkastellaan tutkimuksessa lähtökohtaisesti markkinahintavertailumenetelmän näkökulmasta.

4.1 Toimintoanalyysi

Siirtohinnoitteluprosessi lähtee tyypillisesti liikkeelle hinnoiteltavan etuyhteystransaktion tunnistamisesta. Kun transaktio ja sen osapuolet on tunnistettu, tulee osapuolista laatia toimintoanalyysi. Toimintoanalyysia (Functional Analysis) voidaan kutsua myös toiminto- ja riskianalyysiksi. Lähtökohtaisesti toimintoanalyysin tarkoituksena on luoda yrityksestä sen toimintoja, riskejä, sitoutuneita varoja ja mahdollisia aineettomia oikeuksia kuvaava profiili. Suhteessa tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoitteluun, sisäisten lainojen kohdalla toimintoanalyysin merkitys voi jäädä pienemmäksi, sillä usein analysoinnin painopisteinä ovat lainan luonteen, ehtojen sekä riskien ja vastuiden jakautumisen arviointi. Koska teoriassa ei ole esitetty erillistä mallia toimintoanalyysin laatimisesta rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelun yhteydessä, kuvataan tässä luvussa toimintoanalyysiä yleisesti siirtohinnoittelun ohjeistukseen pohjautuen. Rahoitustransaktioiden kohdalla toimintoanalyysi jää usein huomattavasti suppeammaksi kuin jäljempänä esitetään. Tutkimuksessa esitetään myöhemmin myös asiantuntijan käsityksiä siitä, minkälaisia asioita toimintoanalyysissä painotetaan nimenomaisesti lainojen siirtohinnoittelun yhteydessä (Karjalainen 2010, 379; Karjalainen & Raunio 2007, 52–53).

Toimintoanalyysin periaatteet on kuvattu OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa ja myös Suomen lainsäädäntö edellyttää toimintoarvioinnin tekoa osana siirtohinnoitteludokumentointia. OECD:n toimintoanalyysi ja VML 14b §:n tarkoittama toimintoarviointi ovat sisällöltään pitkälti yhtenäisiä, mutta toimintoarviointi on ulottuvuudeltaan hieman toimintoanalyysia suppeampi. OECD:n toimintoanalyysin avulla pyritään selvittämään sekä etuyhteysyritysten välisiin liiketoimiin että riippumattomien osapuolten vertailukelpoisiin liiketoimiin liittyvät toiminnot, riskit sekä toimintaan sitoutuneet varat. Sen sijaan verotusmenettelylaki edellyttää toimintoarvioinnin laatimista vain etuyhteysosa-

puolista. Vertaaminen riippumattomiin osapuolten välisiin transaktioihin on lain mukaan kuitenkin tehtävä vertailuarvioinnin yhteydessä. Viimekädessä toimintoanalyysin ja toimintoarvioinnin laatimisen tavoite on kuitenkin pitkälti sama eli toimintojen, omaisuuserien ja riskien kohdistaminen oikealle etuyhteystoimen osapuolelle, jotta myös liiketoimesta kertyvä voitto saadaan kohdistettua oikealle osapuolelle (HE/107/2006, 15–16; Karjalainen & Raunio 2007, 52–53, 202–203; Kukkonen & Walden 2010, 181; VML 14b §).

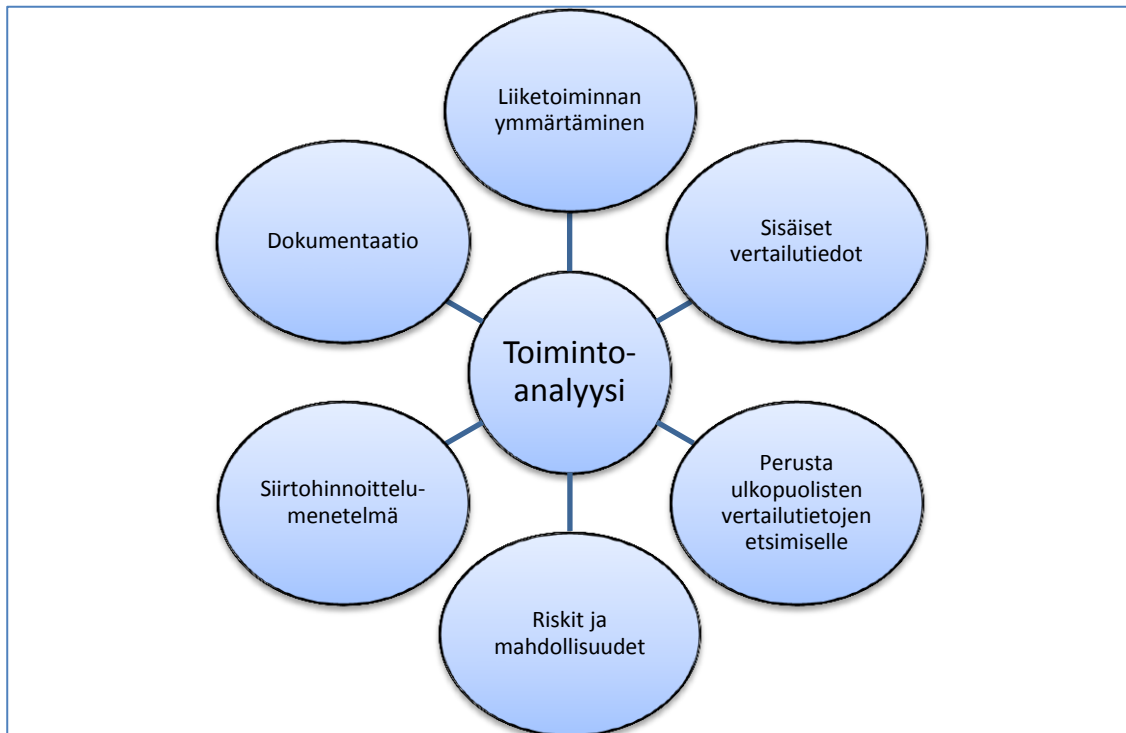
Kartoittamalla osapuolten toiminnot sekä niiden laajuus ja vaativuus, voidaan arvioida, minkälaiseen korvaukseen osapuolet olisivat oikeutettuja, mikäli transaktio toteutettaisiin riippumattomien osapuolten välillä. Tuottojen jakautumisen tulisi pohjautua osapuolten toimintojen sitoman omaisuuden määrään sekä niihin liittyviin riskeihin. Lähtökohtaisesti rahoitus-, pääoma- ja markkinariskejä kantava osapuoli on oikeutettu myös korkeampaan tuottoon. Kattavan toimintoanalyysin tekeminen on usein aikaa vievää, sillä informaatiota kerätään monella tapaa. Analyysiä tehtäessä perehdytään yrityksen taustamateriaaliin ja usein myös haastatellaan sen avainhenkilöitä. Toimintoanalyysistä voidaan käyttää myös nimitystä funktioanalyysi (Karjalainen & Raunio 2007, 52–53; Kukkonen & Walden 2010, 181–182).

Jotta yritys täyttää siirtohinnoittelun dokumentointia koskevat lakipohjaiset vaatimukset, tulee sen laatia toimintoanalyysi transaktion kummastakin osapuolesta. Toimintoanalyysiin vaikuttavia osatekijöitä ovat (Karjalainen & Raunio 2007, 53):

- liiketoimintasuunnitelmat
- liiketoimintaprosessit ja toiminnot
- markkinat ja kilpailuolosuhteet
- tuotteet
- transaktiot
- varat ja tulostiedot
- riskit
- sopimusehdot
- organisaatio ja yksiköt
- henkilökunta

Näiden tekijöiden pohjalta toimintoanalyysi tulee laatia kaikista transaktion osapuolista. Toimintoanalyysistä tulisi selvittää, minkälainen vaikutus kunkin osapuolen toiminnoilla on tulonmuodostukseen. Mikäli yrityksen ja vertailukohteen toiminnoissa on oleellisia eroja, tulee näiden erojen välittyä oikaisujen kautta myös käytettävään hintaan.

Onnistuneen toimintoanalyysin tuotosta voidaan havainnollistaa seuraavalla kuviolla:

Kuvio 1: Toimintoanalyysin tuotos (Karjalainen & Raunio 2007, 54)

Kuten kuvio 1 havainnollistaa, on toimintoanalyysin avulla mahdollista saavuttaa laaja-alaista tietoa, joka mahdollistaa markkinaehtoisuuden tarkastelun. Lisäksi analyysi voi tuottaa myös liiketoiminnan johtamisen kannalta hyödyllistä tietoa. Käytännön tasolla toimintoanalyysin laadinta voi olla haastavaa varsinkin ulkomaisten konserniyritysten osalta, sillä se vaatii paljon yksityiskohtaista informaatiota. Esimerkiksi kotimaisen tytäryrityksen voi olla haastavaa saada riittävästi tietoa emoyhtiön omaisuudesta, riskeistä tai toiminnoista. Rahoitustransaktioiden kohdalla tarvittavan tiedon saanti voi kuitenkin olla helpompaa, sillä analyysi on suppeampi ja sen laadinta pohjautuu pitkälti transaktion ehtojen arviointiin, jotka käyvät usein ilmi lainasopimuksesta (Karjalainen & Raunio 2007, 53–55; Kukkonen & Walden 2010, 181; Tamminen & Leppänen 2009, 59).

4.2 Markkinahintavertailumenetelmä (CUP) ja sen toimintaperiaate

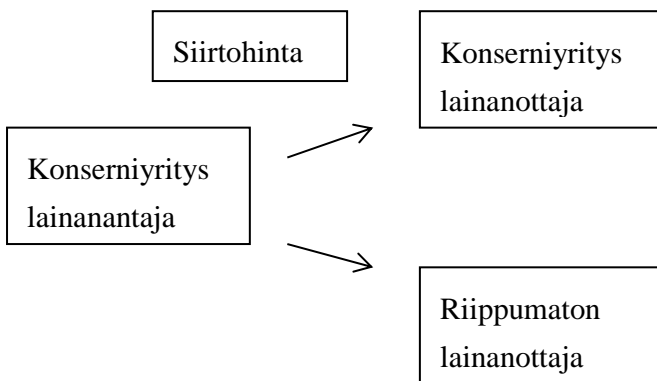
Kun hinnoiteltavat transaktiot on tunnistettu ja transaktion osapuolista on laadittu toimintoanalyysi, on seuraavana yleensä vuorossa siirtohinnoittelumenetelmän valinta. CUP- menetelmä (comparable uncontrolled price method) eli markkinahintavertailumenetelmä on yksi OECD:n ohjeissa esitetyistä markkinaehtoperiaatteeseen perustuvista

siirtohinnoittelumenetelmistä. CUP-menetelmää voidaan pitää lainojen siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden tarkastelun yhteydessä luotettavimpana sekä ensisijaisena menetelmänä. Menetelmän soveltaminen vaatii hinnoiteltavalta hyödykkeeltä ja sen verrokeilta suurta samankaltaisuutta joten menetelmän käyttö usein estyy tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoittelun kohdalla. Sen sijaan raha on hyödykkeenä samankaltainen joten sille voidaan yleensä löytää CUP-menetelmän käytön edellyttämä vertailukelpoinen vertailukohta (Karjalainen 2010, 379; Äimä 2009, 444).

Tätä menetelmää käytettäessä verrataan etuyhteydessä olevien yritysten välisessä transaktiossa käytettyä hyödykkeen hintaa siihen hintaan, jota käytettäisiin toisistaan riippumattomien osapuolten välisessä vastaavassa transaktiossa eli niin sanotussa verrokitransaktiossa. Lainan siirtohinnoittelun yhteydessä verrattavana on siis pääoman hinta eli lainakorko. Jotta etuyhteisyriyten välinen liiketapahtuma eli transaktio ja riippumattomien osapuolten välinen transaktio olisivat vertailukelpoisia, ei vertailtaviin transaktioihin tai niiden osapuolina oleviin yrityksiin voi liittyä sellaista eroa, joka vaikuttaisi olennaisesti hintaan toimittaessa avoimilla markkinoilla. Jos tällaisia eroja kuitenkin löytyy, tulisi niiden olennaiset vaikutukset voida poistaa tekemällä tarkkoja oikaisuja ja saavuttaa sitä kautta vertailukelpoisuus. Mikäli edellä mainitut ehdot eivät täyty, ei transaktiota voida pitää vertailukelpoisena. (OECD Transfer Pricing Guidelines 2010, 63).

CUP-menetelmää käyttävän yrityksen on mahdollista käyttää siirtohintojen vertailukohtana joko sisäisiä tai ulkoisia vertailuhintoja. Sisäisillä vertailuhinnoilla tarkoitetaan hintoja, joita on käytetty vertailukelpoisissa transaktioissa testattavan etuyhteisyriyksen ja ulkopuolisten riippumattomien osapuolten välillä. Sisäisiä vertailuhintoja voidaan siten käyttää sisäisen transaktion hinnan tarkastelussa, mikäli yritys on tehnyt samankaltaisia vertailukelpoisia liiketoimia myös ulkopuolisen tahon kanssa. Sisäisten verrokkien käyttö ulkoisten sijaan on ensisijainen vaihtoehto ja sen ajatellaan olevan suurin tapana näyttää etuyhteistransaktioissa käytettyjen hintojen markkinaehtoisuus (Jaakkola ym. 2012, 76).

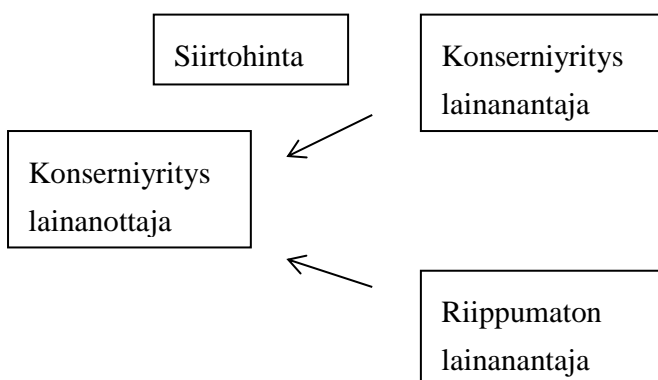
Riippuen siitä kumpi etuyhteystransaktion osapuolista on valittu testattavaksi osapuoleksi, voidaan sisäisenä verrokkina käyttää yrityksen ulkopuoliselle taholle myöntämää lainaa, tai lainaa, jonka se on saanut ulkopuoliselta riippumattomalta taholta. Kuviossa 2 havainnollistetaan siirtohinnan muodostumista tilanteessa, jossa konserniyritys antaa lainaa sekä etuyhteystaholle yritykselle että riippumattomalle yritykselle:

Kuvio 2: Siirtohinnan muodostuminen sisäistä verrokkia käyttäen, kun testattava osapuoli on lainanantaja

Kuviossa 2 esitetään, miten siirtohinnan tarkastelussa on käytetty sisäisenä vertailutransaktiona sisäisen lainan kanssa ehdoiltaan vertailukelpoista liiketoimea, jonka lainanantaja on myöntänyt ulkopuoliselle riippumattomalle taholle. Tilanteessa, jossa transaktiot ovat vertailukelpoisia, on mahdollista käyttää siirtohinnoittelun pohjana samaa korkoa, kuin ulkopuolisen tahon kanssa on käytetty (Jaakkola ym. 2012, 76, 189–189).

Todellisuudessa yritykset melko harvoin myöntävät lainaa ulkopuolisille yrityksille, joten edellä kuvattua tilannetta yleisempi vaihtoehto on, että tarkasteltavaksi osapuoleksi valitaan lainanantajan sijasta lainanottaja, jolla on ehdoiltaan vertailukelpoinen laina ulkopuoliselta taholta. Kuviossa 3 esitetään, minkälainen asetelma on, jos testattavana osapuolena on lainanottaja:

Kuvio 3: Siirtohinnan muodostuminen sisäistä verrokkia käyttäen, kun testattava osapuoli on lainanottaja.

Kuviosta 3 ilmenee, että etuyhteyslainassa käytetyn siirtohinnan vertailuhintana on käytetty vastaavan liiketoimen hintaa, kun lainanantaja osapuolena on ollut riippumaton taho. Sisäisten vertailuhintojen olemassaolo usein helpottaa vertailukelpoisuuden varmistamista, sillä yrityksellä on näistä transaktioista yleensä paljon tietoa. Esimerkiksi lainakovenantit on helpompi saada selville sisäisistä kuin ulkoisista verrokeista (Jaakkola ym. 2012, 189; Karjalainen & Raunio 2007, 67, 89).

Kaikissa tilanteissa sisäisiä verrokkeja ei ole saatavilla jolloin vertailuun on käytettävä ulkoisia vertailukohteita. Ulkoisia vertailuhintoja voidaan käyttää, kun etuyhteys-transaktion kanssa samanlaisia tai vertailukelpoisia liiketoimia on tehty ulkopuolisten toisistaan riippumattomien osapuolten välillä. Tällöin yksityiskohtaisen tiedon saaminen vertailukelpoisuuden arvioimiseksi on yleensä kuitenkin vaikeampaa kuin sisäisiä vertailuhintoja käytettäessä. Usein ulkoinen vertailuhinta voidaan kuitenkin löytää sellaisille hyödykkeille, joilla käydään kauppaa pörssissä, sillä hinnat ovat tällöin julkisesti noteerattuja. Tällaisiksi hyödykkeiksi voidaan ajatella myös konsernin sisäiset lainainstrumentit, mikäli niille on mahdollista löytää vastaavia instrumentteja rahoitusmarkkinoilta. Kun vertailukohteina käytetään julkisesti noteerattuja hintoja, on syytä huomioda, että mikäli etuyhteysyritysten välisessä transaktiossa poiketaan noteeratusta hinnasta, tulee se pystyä erikseen perustelemaan (Jaakkola ym. 2012, 262; Karjalainen & Raunio 2007, 68).

Ulkoisen verrokkitransaktion etsinnässä on syytä huomioda, että CUP-menetelmän yhteydessä OECD:n ohjeissa ilmenevissä vertailukelpoisuuden osatekijöissä ei voi olla kovin merkittäviä eroja, sillä ne voivat vaikuttaa suoraan liiketoimen hinnoitteluun. Lainojen vertailukelpoisuuteen vaikuttavia tekijöitä esitetään luvussa 4.4. Huomioon tulee ottaa myös, että vertailtavat liiketoimet ja niitä tekevät osapuolet ovat mahdollisimman samanlaisia, sillä joskus pienetkin eroavaisuudet voivat olennaisesti muuttaa hintaa ja estää näin transaktioiden vertailukelpoisuuden (Karjalainen & Raunio 2007, 69–70; Kukkonen & Walden 2010, 188, 193).

Transaktioiden vertailukelpoisuuteen vaikuttaa varsin moni tekijä. OECD:n siirtohinnoitteluohjeista voidaan tulkita, että mikäli erot tällaisissa tekijöissä aiheuttavat poikkeamia siirto- ja markkinahintojen välillä, voidaan ja on suositeltavaakin oikaista tätä eroa. Oikaisuissa on kuitenkin tärkeää noudattaa tarkkuutta ja pystyä tarkasti määrittämään vaikuttavan tekijän hintavaikutus. Yleensä oikaistavissa olevia eroja ovat esimerkiksi transaktion ehdoissa olevat erot sekä transaktion ajallisessa kestossa olevat erot (Karjalainen & Raunio 2007, 69–70).

Mikäli etuyhteysyritysten välisessä transaktiossa veloitettavalle hinnalle on luotettavasti löydettävissä vertailukelpoinen markkinahinta, on CUP-menetelmä markkinaehtoperiaatteen toteutumisen kannalta suurin ja luotettavin siirtohinnoittelumenetelmä. CUP-menetelmä on myös varsin yleisesti kaikissa valtioissa hyväksytty metodi. Tästä syystä on suositeltavaa käyttää enemmän sitä kuin muita menetelmiä mikäli tarvittavat

vertailutiedot ovat saatavissa. Etuna CUP-menetelmässä on myös se, että sen avulla voidaan tarkastella siirtohinnoittelua joko lainansaajan tai lainanantajan näkökulmasta jolloin testattava osapuoli voidaan periaatteessa valita sen mukaan, kummalle on helpommin löydettävissä verrokkeja (OECD Transfer Pricing Guidelines 2010, 63; Karjalainen & Raunio 2007, 89–90).

4.3 Kustannusvoittolisämenetelmä (CP) ja sen toimintaperiaate

Vaikka CUP-menetelmää pidetään ensisijaisena menetelmänä lainan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden tarkastelussa, voi joissakin tilanteissa myös kustannusvoittolisämenetelmä soveltua tähän tarkoitukseen. Kustannusvoittolisämenetelmä (cost plus method, CP) on toinen markkinaehtoperiaatteeeseen pohjautuvista siirtohinnoittelumenetelmistä ja se tarkastelee siirtohinnoittelua lainanantajan näkökulmasta. Tämä menetelmä lähtee liikkeelle niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat lainan toimittamisesta saman konserniin kuuluvalle lainanottajalle. Siirtohintaa saadaan lisäämällä näihin kustannuksiin voittolisä eli kohtuullinen kate. Tämän kohtuullisen voittolisän avulla lainanantajan tulee ansaita kohtuullinen voitto suhteessa liiketoimintaansa, siinä käytettyihin varoihin ja otettuihin riskeihin. Useimmiten kate määritellään prosenttiosuutena kustannuksista (Karjalainen & Raunio 2007, 77, 90).

Voittolisän määrittämisessä käytetään apuna sisäisiä tai ulkoisia vertailuhintoja. Käytettäessä sisäisiä vertailuhintoja, verrataan lainasta saatavaa korkoa siihen korkoon, jota käytettäisiin tilanteessa, jossa laina myönnettäisiin riippumattomalle osapuolelle. Mikäli tällaista sisäistä vertailukohtaa ei ole käytettävissä, on voittolisän määrittämisessä mahdollista käyttää hyväksi voittolisää, jonka riippumaton taho ansaitsee vastaavista toimituksista. Käytettäessä ulkopuoliselta saatua informaatiota, tulee huomioida, että kirjanpitoikäntännöt saattavat poiketa toisistaan. Tämän takia tulee varmistaa, että voittolisän laskeamisessa on käytetty pohjana samoja kustannuksia ja kustannukset on jaoteltu samankaltaisesti. Yleisesti tunnettu kustannusten jakotapa on jakaa kustannukset välittömiin, välillisiin ja yleiskustannuksiin (OECD Transfer Pricing Guidelines 2010, 71–74).

Jotta etuyhteisyriyten välinen transaktio ja riippumattomien yritysten välinen transaktio olisivat vertailukelpoisia, ei tämänkään menetelmän yhteydessä vertailtaviin transaktioihin tai niiden osapuolina oleviin yrityksiin saa liittyä sellaista eroa, joka vaikuttaisi olennaisesti voittolisän määrään avoimilla markkinoilla, tai tällaisten erojen vaikutukset tulee voida kohtuullisin tarkoin oikaisuin poistaa. Oikaisun tarve voi syntyä esimerkiksi kustannusten määrää ja tyyppiä koskevien erojen takia. Nämä erot voivat aiheuttaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan oikaisuja voittolisässä, mikäli kus-

tannukset kuvaavat toiminnallisia eroja eivätkä ilmennä suoraan yrityksen tehokkuutta tai tehottomuutta (OECD Transfer Pricing Guidelines 2010, 73).

Kustannusvoittolisämenetelmää käytettäessä huomioidaan yleensä vain toteutuneet kustannukset, mutta toisinaan voi olla perusteltua käyttää keskimääräisiä kustannuksia. Kustannukset, jotka menetelmää sovellettaessa voidaan huomioida, ovat rajoittuneet lainanantajan kustannuksiin. Tästä voi aiheutua kustannusten allokointiongelmia transaktion osapuolten välillä. On mahdollista, että lainanottaja kantaa osan kustannuksista pienentääkseen niitä lainanantajan kustannuksia, joiden perusteella voittolisä lasketaan. Käytännössä tämä voi tapahtua siten, että toiselle osapuolelle ei allokoida tarpeeksi suurta osuutta yleiskustannuksista, vaan ne jäävät toisen osapuolen kannettavaksi. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan kustannusten allokointi tulee toteuttaa perustuen analyysiin siitä, mitä toimintoja kukin osapuoli on suorittanut. Tähän liittyy läheisesti myös ongelma siitä, minkä kriteerien mukaan kukin yritys kohdistaa yleiskustannukset (OECD Transfer Pricing Guidelines 2010, 74).

4.4 Vertailuanalyysi ja vertailukelpoisuuteen vaikuttavat tekijät lainojen siirtohinnoittelussa

Kuten tutkimuksessa aiemmin on esitetty, pohjautuu lainan siirtohinnan markkinaehtoisuuden osoittaminen siihen, että siirtohintaa verrataan riippumattomien toimijoiden käyttämiin markkinahintoihin. Tämä toteutetaan laatimalla vertailuanalyysi. Vertailuanalyysiä varten konsernin sisäiselle lainalle tulee löytää vertailukelpoinen transaktio eli joko sisäinen tai ulkoinen verrokkitransaktio, jotta siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa. Alla olevassa listauksessa on esitetty yleisimpiä tekijöitä ja lainaan liittyviä ominaisuuksia, jotka tulisi ottaa huomioon sopivan verrokin etsinnässä ja vertailukelpoisuuden arvioimisessa:

- lainapääoma eli lainan suuruus
- lainan luonne ja tarkoitus sekä sen etuoikeusasema
- lainan nosto- ja erääntymispäivä sekä lainan maturiteetti
- lainan valuutta
- lainaan liitetyt vakuudet ja takaukset
- lainakovenantit eli sopimukseen liitetyt erityisehdot
- lainaan mahdollisesti liitetyt optiot oikeudesta takaisinmaksuun tai takaisinmaksun vaatimisesta ennen lainan juoksuajan loppua
- lainanottajan luottoluokitus ja toimiala
- kiinteäkorkoisen lainan yhteydessä kiinteän korkoprosentin suuruus

- vaihtuvakorkoisen lainan yhteydessä viitekorko, sen uudelleenmäärittäysjakso, sekä korkomarginaali
- korkojakso

Yllä listattujen ominaisuuksien tulisi periaatteessa olla mahdollisimman samankaltaisia testattavan ja verrokkilainan välillä, jotta vertailukelpoisuuden edellytykset täyttyvät ja vertailuanalyysi voidaan tarkoituksenmukaisesti laatia. Listaa ei kuitenkaan voida yleistää kaikenkattavaksi esitykseksi koronmäärittäykseen ja transaktion vertailukelpoisuuteen vaikuttavista tekijöistä, sillä kaikki liiketoimen yksilölliset piirteet tulee huomioida tapauskohtaisesti (Jaakkola ym. 2012, 287–288; Karjalainen 2010, 379–380; Karjalainen & Raunio 2007,152; Tikka ym. 2012, luku 27, 15–16).

Ulkoisiin verrokkeihin perustuvaa vertailuanalyysiä laadittaessa pyritään löytämään useita mahdollisimman vertailukelpoisia verrokkeja. Vertailukelpoisuutta parannetaan tarpeen mukaan oikaisuja tekemällä. Vertailutransaktioissa käytettyjen hintojen voidaan ajatella muodostavan tietyn vaihteluvälin jolle siirtohinta olisi syytä asettaa. Mikäli etuyhteystransaktiossa käytettävä hinta asetetaan tälle välille, voidaan sen ajatella olevan markkinaehtoperiaatteen mukainen. Suomessa KOVE:n ohjeistuksesta ilmenee, että monissa maissa tätä vertailuanalyysissä löydettyä vaihteluväliä on kuitenkin tapana kaventaa tilastollisten menetelmien avulla, varsinkin tilanteissa, joissa verrokkien vertailukelpoisuuteen liittyy epävarmuutta. Yleensä tämä tarkoittaa, että saadusta vaihteluvälistä huomioidaan vain kvartiiliväli. Kvartiiliväli saadaan selville, kun suuruusjärjestykseen asetetuista verrokeista poistetaan vertailujoukon ylin ja alin 25 prosenttia. Ohjeistuksessa myös ehdotetaan, että mahdollisesti soveltuvien vaihteluväliltä valittava kohta, voisi olla mediaani, mikäli ei pystytä osoittamaan tapaukseen paremmin soveltuvaa kohtaa (Verohallinto 2007,35).

Luvun alussa listattiin tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa lainakorkoon. Seuraavaksi käsitellään näitä mahdollisia vaikutuksia. Ensimmäkin testattavan ja verrattavan lainan lainapäätöksen olisi hyvä olla suuruudeltaan samaa kokoluokkaa, sillä lainatun pääoman määrä voi vaikuttaa lainan korkotasoon. Korkovaikutusta saattaa syntyä esimerkiksi lainan järjestelykustannuksista, mikäli ne sisällytetään lainakorkoon. Tällöin pieni laina voi tulla suhteellisesti korkeakorkoisemmaksi kuin suuri. Toisaalta suurempaan lainaan liittyvä takaisinmaksuriski voi olla pientä lainaa suurempi, jolloin myös korkotaso muodostuu korkeammaksi. (Jaakkola ym. 2012, 291).

Toinen listassa mainittu tekijä on lainan luonne ja sen etuoikeusasema. Luvussa 2.3 kuvattiin erilaisia lainarahoituksen muotoja, jotka etuoikeusjärjestyksessä parhaimmasta heikoimpaan ovat: seniorilaina, juniorilaina, mezzanine-rahoitus, pääomalainat sekä oman pääomanehtoiset sijoitukset. Kuten aiemmin on esitetty, lainan etuoikeusasema vaikuttaa sen riskisyyteen ja sitä kautta tuottovaatimukseen eli korkotasoon. Näin ollen,

mitä heikompi sija lainalla on etuoikeusjärjestyksessä, sitä suurempi korko siihen yleensä liitetään. Myös lainan nostopäivä, maturiteetti eli juoksuaika sekä erääntymispäivä vaikuttavat lainakorkoon. Myös lainan liikkeellelaskuajankohtana vallitsevat rahamarkkinaolosuhteet ja esimerkiksi vallitseva inflaatiotaso sekä tulevat inflaatio-odotukset heijastuvat yleensä määritettävään hintaan. Inflaation merkitys on olennainen seikka vertailukelpoisuuden arvioinnissa ja huomioon tulee ottaa, että inflaation vaikutus eri valuuttoihin voi olla erilainen (Jaakkola ym. 2012, 288–289, 291 – 292).

Lainakorkoon vaikuttaa olennaisesti myös lainalle mahdollisesti asetettu takaus tai vakuus. Sekä vakuus että takaus pienentävät luotonantajan lainasta kantamaa riskiä, jolloin luonnollisesti myös lainalle määritettävä korko voidaan jättää matalammaksi. Takaustilanteessa riski on pienempi kuin takauksettoman lainan yhteydessä, sillä takaajana toimiva osapuoli on velvollinen maksamaan lainan takaisin, mikäli velallinen ei siihen itse pysty. Vakuuksien aikaansaama riskin pienentyminen aiheutuu puolestaan siitä, että velallisen mahdollisessa maksuhäiriötilanteessa lainanantajalla on etuoikeus vakuudeksi asetettuun omaisuuteen tai sen realisoinnissa saataviin tuottoihin. Näin ollen maksuhäiriötilanteissa vakuudellisten lainojen takaisinmaksuaste on vakuudettomia lainoja parempi (Jaakkola ym. 2012, 292 – 293).

Lainalle määritetyt erityisehdot eli lainakovenantit määrittävät usein joko, mitä lainanottajan tulee tehdä tai, mitä lainanottaja ei saa tehdä. Näiden ehtojen tarkoituksena on usein turvata velkojan saamista velkasuhteen ajan. Kovenantit koskevat yleensä yrityksen taloutta, operatiivista toimintaa tai vakuuksia. Kovenanteilla voidaan esimerkiksi kieltää tietyn omaisuuden myynti, rajoittaa velan ottoa, rajoittaa vakuuksien antamista yrityksen omaisuudesta tai edellyttää tiettyä tasoa tunnusluvuilta tai luottoluokituksesta. Mikäli lainanottaja ei noudata määritettyjä ehtoja, katsotaan se yleensä lainaehtojen rikkomiseksi. Usein lainaehtojen rikkominen johtaa ennalta määritettyihin sanktioihin, joita voi olla esimerkiksi lainanantajan oikeus vaatia lainan välitöntä takaisinmaksua, periä korkeampaa korkoa tai muita sanktiomaksuja. Ulkoisen vertailutransaktion etsinnässä voi koitua ongelmaksi se, ettei kaikkien lainojen kovenanteista ole tietokannoissa riittävästi informaatiota. Usein kovenanttien perusteella voidaan ainoastaan karsia pois verrokkiehdokkaiden joukosta sellaiset lainat, joiden kovenantit ovat saatavilla ja, jotka selkeästi ovat vertailukelvottomia (Jaakkola ym. 2012, 294; Lauriala 212–213, 214, 218, 222).

Lainaan on yleensä mahdollista liittää myös erilaisia optioita. Mikäli ehtoihin sisällytetään lainanottajan optio oikeudesta maksaa laina halutessaan takaisin ennen juoksuaajan loppua, sisällytetään option hinta usein lainakorkoon, jolloin korko kasvaa. Tällaisen option hinta voi vaihdella optioehtojen, vallitsevien markkinaolosuhteiden ja lainanottajan luottoluokituksen mukaan. Optiotyypistä riippuen optio voi olla toteutettavissa joko milloin tahansa, tai tiettyä ajankohtana ennen juoksuaajan päättymistä. Mikäli lainasopimukseen on sisällytetty tällainen ennenaikaisen takaisinmaksun optio, tulisi

option haltijan myös hyödyntää se, mikäli se on taloudellisesti rationaalinen vaihtoehto esimerkiksi markkinakorkojen laskun myötä. Osapuolet voivat halutessaan sopia myös sanktioita, joita option toteuttaminen tulee aiheuttamaan. Vastaavasti lainasopimukseen voidaan sisällyttää myös lainanantajan optio vaatia takaisinmaksua ennen juoksuajan päättymistä. Tällaisen option hintaan vaikuttavat samat tekijät kuin ennaaikaisen takaisinmaksun optioonkin, mutta sen vaikutus korkoon on päinvastainen eli korkotasoa laskeva (Clair ym. 2004, 6; Jaakkola ym. 2012, 293 – 294).

Olellainen lainakorkoon vaikuttava tekijä on myös se, valitaanko lainalle kiinteä vai vaihtuva korko. Kiinteäkorkoisen lainan yhteydessä lainanantohetkellä määritetty lainakorko pysyy nimensä mukaisesti kiinteänä lainan juoksuajan loppuun asti, mikä voi olla etu tai haitta riippuen tulevaisuuden korkotasomuutoksista. Sen sijaan viitekorosta ja korkomarginaalista koostuvalle vaihtuvakorkoiselle lainalle määritetään tietty jakso, jonka välein viitekoron osuus päivitetään. Viitekorkona käytetään usein julkisesti noteerattua korkoa, kuten Euribor tai USDLibor. Viitekorko valitaan yleensä lainavaluutan mukaan. Valitun viitekoron päälle määritetään lisäksi korkomarginaali, jonka suuruuteen vaikuttaa rahamarkkinatilanne sekä lainanottajan luottoluokitus, joka voi antaa viitteitä lainanantajan kantamasta riskistä ja sitä kautta vaadittavasta riskipreemiosta. Myös korkojakso eli koron maksamisen aikaväli tulee huomioida. Vertailulainaa etsittäessä korkojakson pituuden erot voidaan usein oikaista. Korkojakson pituus on sovittavissa lainan osapuolten kesken, ja käytössä voi olla esimerkiksi vuoden, puolenvuoden tai neljännesvuoden korkojakso. Vaihtuvakorkoiseen lainaan on mahdollista yhdistää myös koronvaihtosopimus, joka mahdollistaa vaihtuvan koron muuttamisen kiinteäksi koroksi lainaottajan niin halutessa (Jaakkola ym. 2012, 289 – 291; Äimä 2009, 126).

Vertailukelpoisia vertailulainoja etsittäessä olisi hyvä keskittyä saman toimialan toimijoiden lainoihin, sillä riskit ja toiminnot ovat usein saman toimialan sisällä vertailukelpoisempia kuin muilla toimialoilla. Toimialan perusteella voidaan verrokkiehdokaiden joukosta usein karsia pois vertailukelvottomia tahoja, kuten valtiot ja pankit. Toimialan vaikutus lainan hinnoitteluun tulee yleensä huomioiduksi lainanottajan luottoluokituksessa. Luottoluokitusta ja sen analysointia käsitellään jäljempänä tarkemmin (Jaakkola ym. 2012, 291).

Koron määräyksessä transaktion piirteitä ja ominaisuuksia tulee arvioida tapauskohtaisesti. Listassa aiemmin esitettyjen tekijöiden lisäksi lainan hinnoitteluun voivat vaikuttaa esimerkiksi konserniyrityksen oman ja vieraan pääoman suhde tai lainasopimuksessa esitettyjen ehtojen lisäksi, joidenkin ehtojen puuttuminen. Pääomarakenteen mahdolliset vaikutukset tulevat usein kuitenkin huomioitua luottoluokituksen laatimisen yhteydessä. Konserniyritysten yksilöllisten ominaisuuksien takia koko konsernia koskevaa koron markkinaehtoista tasoa ei voida määrittää. Sen sijaan jokaisen konserniyri-

tyksen kohdalla korkoa tulee tarkastella erikseen kyseisen yrityksen tosiasiallisista lähtökohdista (Helminen 2012, luku 8,17–18; Jaakkola ym. 2012, 287–288).

Usein edellä esitettyjen lainaehdojen ja muiden korkoon vaikuttavien tekijöiden vaikutuksia analysoidaan vasta lainan myöntämisen jälkeen vertailuanalyysin yhteydessä. Konsernin kannalta voi kuitenkin olla hyödyllistä analysoida näitä vaikutuksia jo ennen lainan myöntämistä ja sisäisen koron määrittämistä. Tällainen ennakoiminen voi toisaalta pienentää riskiä siirtohinnoitteluoikaisuun tai kaksinkertaiseen verotukseen ja toisaalta auttaa ymmärtämään eri tekijöiden vaikutuksia ja mahdollisia etuja. Konsernin on yleensä mahdollista joustavasti neuvotella sisäisistä lainaehdoista, (kuten pienet muutokset maturiteetissa, lainan etuoikeusasema tai onko laina vaihtuva- vai kiinteäkorkoinen) jolloin eri tekijöiden vaikutuksia analysoimalla löydetty lainarakenne on usein myös mahdollista toteuttaa. Varsinkin suurissa lainoissa pienikin muutos korkotasossa voi vaikuttaa huomattavasti korkokulujen suuruuteen (Clair ym. 2004, 4–5).

Analysoitaessa erilaisia vaihtoehtoja etukäteen, voidaan kiinnittää huomiota myös riskien jakautumiseen konserniyritysten välillä. Esimerkkinä voi toimia tilanne, jossa valtiossa A asuva kansainvälinen konserni päättää perustaa uuden konserniyrityksen valtioon B. Konsernin rahoitusyksikkö on analysoinut eri rahoitusvaihtoehtoja ja tullut siihen tulokseen, että koko konsernin kannalta edullisin ratkaisu on rahoittaa perustaminen keskipitkän aikavälin vaihtuvakorkoisella lainarahoituksella. Tällöin korkojen vaihtelusta aiheutuva riski on kuitenkin korkea, eikä perusteilla oleva yritys B pysty sitä välttämättä kantamaan. Näin ollen ratkaisuna voisi olla, että B:n sijasta rahoitusyksikkö tai esimerkiksi emoyritys A jolla on korkeampi riskinkantokyky, ottaa vaihtuvakorkoisen lainan ulkopuoliselta taholta ja myöntää puolestaan kiinteäkorkoisen lainan B:lle. Kiinteäkorkoisen lainan korkotaso olisi tällöin korkeampi kuin keskipitkän aikavälin vaihtuva korko, mutta järjestely loisi B:lle varmuuden rahoituksen kustannuksista samalla, kun konserni hyötyisi vaihtuvakorkoisen rahoituksen edullisuudesta. Järjestelystä voisi syntyä myös veroetua, mikäli yritys B sijaitsee ja maksaa korkoa korkeamman verokannan maassa samalla, kun A ansaitsee enemmän korkotuottoa matalamman verokannan maassa (Clair ym. 2004, 5).

4.5 Luottoluokitus ja sen analysointi

Kuten aiemmin esitettiin lainanottajan luottoluokitus vaikuttaa oleellisesti korkomarginaaliin sisällytettävään riskilisään, joten se sen selvittäminen ja analysointi on usein olennainen osa vertailuanalyysia. Lainanottajan luottoluokituksen avulla pyritään yleensä hahmottamaan lainanantajan ottamaa luottoriskiä. Koska tämän rahoitusriskin tulee heijastua koron riskilisään, on luottoriskin selvittäminen merkittävä tekijä lainan siirtohinnoittelussa ja markkinaehtoisuuden osoittamisessa. Kansallisessa verotuskäytännössä

konserniyrityksen ei katsota sisäisten lainojen siirtohinnoittelun yhteydessä saavan luottoluokitukseen vaikuttavaa konsernietua konserniin kuulumisesta, eli toisin sanoen koko konsernin luottoluokituksen ei tule vaikuttaa yksittäisen konserniyrityksen luottoluokitukseen. Tästä erillisyyperiaatteesta huolimatta lainaa ottavan yrityksen mahdolliset tytäryritykset on huomioitava luottoluokitusanalyysissä, sillä niillä on yleensä vaikutusta yrityksen rahavirtoihin ja sitä kautta myös luottoriskiin. Tällainen lähestymistapa ei kuitenkaan päde ulkopuolisten luotonantajien luottoluokitusanalyysissä, sillä niissä konserniyhteydet ja konserniedut yleensä huomioidaan (Jaakkola ym. 2012, 295–297).

Luottoluokituksen arvioinnissa konserniyritystä tulee siis lähtökohtaisesti käsitellä itsenäisenä yrityksenä, joten sen luottoluokitus voi olla poikkeava suhteessa koko konsernin luottoluokitukseen. Tämä näkemys ei välttämättä ole kansainvälisesti yksimielinen, sillä joidenkin valtioiden veroviranomaiset pitävät parempana vaihtoehtona huomioida konserniin kuulumisen luottoluokitusta määritettäessä. Näin ollen luottoluokituksen arvioinnissa koko konsernin vahvuus voidaan joissakin maissa ottaa huomioon konsernietuna. Luottoluokituksen tarkoituksena on arvioida todennäköisyyttä sille, että yritys joutuu tulevaisuudessa maksukyvyttömäksi. Luottoriskin arvioimisessa yrityksen tai sen velan luottoriskiä verrataan markkinainformaatioon eli lähinnä muihin velkaa ottaneisiin yrityksiin tai niiden velkoihin (Clair ym. 2004, 2; Jaakkola ym. 2012, 295; Äimä 2009,451).

Luottoluokitusyhtiöt⁶ laativat markkinoiden käyttöön julkisia luottoluokituksia joistakin suurista yrityksistä ja niiden lainoista. Lisäksi näiltä yhtiöiltä voidaan tilata myös ei-julkisia luottoluokituksia. Mikäli vertailukelpoista lainaa etsitään yksittäiselle konserniyritykselle, ei julkista luottoluokitusta ole yleensä saatavilla, jolloin luottoluokitus joudutaan hankkimaan muita lähteitä käyttäen. Lainan markkinaehtoisuuden arvioinnin tueksi yrityksen on myös mahdollista pyytää ulkopuoliselta rahoituslaitokselta lausuntoa, josta ilmenee olisiko ulkopuolinen rahoittaja myöntänyt tarkasteltavalle yritykselle lainaa vastaavilla ehdoilla kuin etuyhteyslainassa on käytetty (Jaakkola ym. 2012, 295; Äimä 2009,451).

Luottoluokitusyhtiöt ovat julkaisseet myös luottoluokitusohjelmia⁷, joita hyödyntämällä on mahdollista laatia yritykselle indikaatiivinen luottoluokitus siirtohinnoittelua varten. Tällaiset luottoluokitusohjelmat laskevat yritykselle konkurssiriskin todennäköisyyden hyödyntäen tilastollista tietoa tapahtuneista konkurseista. Luottoluokitusohjelmista voi löytyä myös erikoistuneita malleja tietyille toimialoille tai eri maille. Ohjel-

---

⁶ Esimerkiksi Standard&Poor's, Moody's ja Fitch Ratings

⁷ Esimerkkinä Standard & Poor's yhtiön tarjoama S & P CreditModel.

mat laativat luottoluokituksen hyödyntäen tiettyjä muuttujia, kuten oman ja vieraan pääoman suhde, kannattavuus, yrityksen korkokulujen suhde kannattavuuteen eli korkokulujen hoitokate ja likviditeetti. Muita ohjelmien käyttämiä muuttujia voivat olla esimerkiksi yrityksen kasvua tai kokoa painottavat muuttujat (Clair ym. 2004, 2–3; Jaakkola ym. 2012, 295 – 296).

Varsinaisten luottoluokitusohjelmien lisäksi myös muiden tilastollisesti luotettavien menetelmien käyttö on mahdollista. Esimerkiksi korkojen hoitokate eli korkokuluilla jaettu liikevoitto voi antaa viitteitä yrityksen luottoriskistä. Mitä suurempi luku on, sitä pienempi on konkurssin todennäköisyys. Saatua lukua tulee peilata historiallisiin tilastoihin, joita luottoluokitusyritykset ylläpitävät, jotta arvio luottoluokituksesta voidaan saada. Tällä tavoin laadittuun korkojen hoitokatteeseen perustuvaan luottoluokitukseen voi olla syytä suhtautua kuitenkin varauksella, sillä ne eivät yllä samaan tarkkuuteen kuin monen muuttujan luottoluokitusanalyysi (Jaakkola ym. 2012, 295 – 296).

Luottoluokitusanalyysissä yrityksen luottoriskiä arvioidaan yleensä lainanottohetken taloudellisten tunnuslukujen avulla. Luokitusta laadittaessa tulee huomioida myös uuden lainan sekä lainakorkojen aiheuttamat potentiaaliset tulos- ja tasevaikutteet tarkasteltavassa yrityksessä. On syytä huomata, että myös muut kuin numeeriset seikat voivat vaikuttaa luottoluokitukseen. Kun ajatellaan riippumattoman tahon myöntämää lainaa, on yleistä selvittää myös laadullisia tekijöitä esimerkiksi haastattelemalla ja arvioimalla yrityksen johtoa. Myös esimerkiksi yrityksen vahva riippuvuus yhdestä asiakkaasta voi vaikuttaa oleellisesti konkurssiriskiin. Tällaisen kvalitatiivisten tekijöiden tarkkaa vaikutusta luottoriskiin on vaikeaa arvioida, mutta se voidaan huomioida esimerkiksi laskeamalla tai korottamalla taloudellisten lukujen pohjalta saatua luottoluokitusta. Vaikka luottoluokittajien tarjoamia luottoluokitusohjelmia pidetään yleisesti hyvin luotettavina ja niitä hyödynnetään myös riippumattomien osapuolten välisissä lainoissa, eivät ne kuitenkaan suoraan huomioi laadullisia tekijöitä (Clair ym. 2004, 3; Jaakkola ym. 2012, 297).

Myös veroviranomaiset voivat hyödyntää lainan siirtohinnan markkinaehtoisuuden tarkastelussa edellä mainittuja tietokantoja. Usein lainan siirtohinnoittelua arvioitaessa selvitetään ensin luottoluokitusohjelman avulla tarkastelussa olevan yrityksen luottoluokitus. Kun luottoluokitus sekä sisäisen lainan vakuudet ja etusijajärjestys ovat selvillä, etsitään mahdollisimman vertailukelpoinen verrokkilaina yleensä lainasopimuksiin erikoistuneita tietokantoja hyödyntämällä. Kun vertailukelpoinen riippumattomien osapuolten välinen laina on löydetty, voidaan sen ehtoja ja korkotasoa hyödyntää vertailutietona etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arvioinnissa (Äimä 2009, 449–450).

5 LAINOJEN SIIRTOHINNOITTELU JA SIIHEN LIITTYVÄT ONGELMAKOHDAT ASiantuntijan Käsitysten MUKAAN

Tässä luvussa kuvataan asiantuntijan käsityksiä ja kokemuksia lainojen siirtohinnoittelusta ja siihen liittyvistä ongelmakohdista. Haastateltavana asiantuntijana oli KPMG:n Corporate Finance osastolla Senior Managerin asemassa työskentelevä Riika Jaakkola, joka työskentelee täysipäiväisesti siirtohinnoitteluasioiden parissa ja on erikoistunut nimenomaan rahoitustransaktioihin. Haastattelussa saadut vastaukset perustuvat Jaakkolan omaan kokemukseen ja mielipiteisiin asiantuntijana, eivätkä välttämättä edusta KPMG:n virallista kantaa. Haastattelun pohjalta tässä luvussa pyritään kuvaamaan asiantuntijan käsitysten avulla lainojen siirtohinnoitteluprosessia siihen liittyviä menetelmiä, käytäntöjä sekä ongelma-kohtia. Myöhemmin johtopäätökset luvussa on tarkoituksena arvioida ja tuoda esiin, minkälaisia poikkeamia tai yhtäläisyyksiä asiantuntijan käsityksissä näihin asioihin liittyen esiintyy suhteessa teoriaan.

5.1 Sisäisten lainojen käyttö ja lainamuodot

Sisäisten lainojen käyttöä voidaan pitää hyvin yleisenä tapana järjestää rahoitusta konserneissa. Jaakkolan mukaan lähes kaikissa suurissa konserneissa Suomessa käytetään sisäisiä lainoja ja myös pienemmät konsernit saattavat käyttää sisäisiä lainoja esimerkiksi hetkittäisten likviditeettilainojen muodossa ja esimerkiksi investointien tai yritystoiminnan rahoittamiseen. Motiiveina sisäisten lainojen hyödyntämiselle Jaakkola näkee tehokkuuden tavoittelun. Kun rahoitustoiminnot on keskitetty esimerkiksi emoyhtiöön, saattaa myös olla, että ulkopuolista rahoitusta saadaan paremmalla korolla kuin mitä yksittäiset konserniyritykset omillaan saisivat. Esimerkiksi emoyhtiö voi siten ottaa kaiken konsernin ulkoisen lainan ja valuttaa sitä eteenpäin muille konserniyrityksille. Samoin voidaan toimia, mikäli konserniin itsessään on kertynyt rahaa. Tällöin keskitetty rahoitusfunktio voi lainata varoja eteenpäin, jolloin korkomaksut suoritetaan konsernin sisällä ja ulkoisissa nettokoroissa säästetään (Jaakkola 2013).

Siirtohinnoittelun kannalta ongelmalliseksi Jaakkola näkee sellaiset tilanteet, joissa sisäistä lainaa annetaan heikossa taloudellisessa tilassa olevalle konserniyritykselle. Mikäli lainaa saava yritys on niin heikossa tilanteessa, ettei se saisi ulkopuolista rahoitusta, tulee lainan markkinaehtoisuuden osoittamisesta haastavampaa. Markkinaehtoisuuden tarkastelussa tulisi miettiä olisiko yritys saanut ulkopuolelta rahoitusta samalla hinnalla. Jaakkola nostaa kuitenkin esiin, että OECD:n mukaan konserneissa voi esiin-

tyä myös sellaisia transaktioita, joita ei välttämättä löydy itsenäisten eli riippumattomien toimijoiden välillä (Jaakkola 2013).

Tutkimuksen luvussa 2.3 kuvattiin erilaisia lainamuotoja, joita konsernit voivat sisäisessä rahoituksessaan käyttää. Jaakkolan mukaan on yleistä pyrkiä pitämään sisäiset lainat seniorilainoina. Mikäli lainaa ottavalla yrityksellä on kuitenkin myös ulkoisilta tahoilta otettua lainaa, on niiden myöntämisen edellytyksenä usein ollut, että mahdolliset sisäiset lainat ovat junioriasemassa suhteessa ulkoisiin lainoihin. Mikäli lainanottajalla ei ole ulkopuolista rahoitusta, voidaan sisäisiä lainoja usein pitää substanssiltaan seniorilainoina, koska tällöin ei ole olemassa lainoja jolle ne olisivat alisteisia (Jaakkola 2013).

Haastattelussa ilmeni, että sisäisistä lainoista tehdyt lainasopimukset ovat käytännössä usein varsin suppeita. Tarkkoja lainaehtoja ei ole välttämättä kirjattu sopimukseen, jolloin esimerkiksi lainamuoto saatetaan joutua päättämään sen mukaan, miten laina on toteutettu eli, mitä käytännön tasolla on tapahtunut. Sisäisiin lainasopimuksiin sisällytetään Jaakkolan kokemuksen mukaan harvoin myöskään mainintaa lainan vakuudellisuudesta. Mikäli vakuuksia käytetään, on kyseessä hänen mukaansa useimmiten jokin tietty korvamerkitty vakuus (Jaakkola 2013).

Hybridi-instrumenttien käyttö sisäisessä rahoituksessa on Jaakkolan kokemuksen mukaan seniori- ja juniorilainojen käyttöä harvinaisempaa. Hän kertoo itse kohdanneensa vain muutaman tapauksen, jossa varsinaisia hybridi-instrumentteja, kuten esimerkiksi vaihtovelkakirja- tai voitto-osuuslainoja on käytetty. Sen sijaan myös välirahoitukseksi usein mielletäviä pääomalainoja on melko paljon käytössä. Näissä tapauksissa on usein mietitty lähinnä yrityksen pääomarakennetta ja pyritty jakamaan valmiiksi velkavoittoisen yrityksen oman pääoman riskiä (Jaakkola 2013).

Jaakkolan mukaan verottajalla on viimeaikoina ollut taipumusta luokitella hybridi-instrumentit omaksi pääomaksi. Varsinkin tilanteissa, joissa pääomarakenne alkaa muodostua hyvin velkavoittoiseksi, saattaa lainamuodon uudelleenkarakterisointi tulla kyseeseen. Asiantuntijan kokemuksen mukaan verottajalla ei kuitenkaan ole yleisiä linjauksia sen suhteen, milloin vieraana pääomana annettua lainaa ei voida hyväksyä verotuksessa vaan se uudelleen karakterisoidaan oman pääoman ehtoiseksi. Verottaja tarkastelee tapauksia siis tapauskohtaisesti. Jaakkola toteaa, että yleisten linjausten puuttuminen voi osaltaan johtua siitä, ettei Suomen verottaja ole välttämättä vielä kovin kokenut rahoitustransaktioiden siirtohinnoitteluasioihin liittyen (Jaakkola 2013).

Sisäisten lainojen käyttö konserneissa on siis varsin yleistä, mutta niiden siirtohinnoittelussa kaivataan usein myös asiantuntijoiden apua. Yleisimpinä asioina, joihin liittyen yritykset usein kääntyvät asiantuntijoiden puoleen Jaakkola mainitsee esimerkiksi sellaisten transaktioiden tunnistamisen, jotka tulee dokumentoida ja, joille markkinaehtoinen hinta tulee asettaa. Lisäksi myös siirtohintojen asettamisvaiheessa on yleistä kääntyä asiantuntijoiden puoleen, jotta hinnat saadaan asetettua oikein. Yrityksillä saat-

taa olla vaikeuksia myös sopivien verrokkitransaktioiden löytämisessä, sillä sisäisiä verrokkeja eli vastaavia ulkopuoliselta taholta otettuja lainoja yrityksillä on harvoin käytössään. Näin ollen verrokkit joudutaan usein etsimään tietokannoista. Asiantuntijoiden apu voi tulla verrokkihaussa tarpeeseen, sillä yrityksillä on vain harvoin käytössään hakuun tarvittavia tietokantoja. Toisinaan myös resurssien tai tiedon puute johtaa avun käyttöön (Jaakkola 2013).

5.2 Lainan siirtohinnoitteluprosessi käytännössä

Siirtohinnoitteluprosessi etenee Jaakkolan näkemyksen mukaan hyvin samaan tapaan kuin aiemmin teoriassa on esitetty. Ensimmäisenä tulee tunnistaa transaktio ja sen osapuolet. Tämän jälkeen molemmista osapuolista laaditaan toiminto- ja riskianalyysi, mitä seuraa käytettävän siirtohinnoittelumenetelmän valitseminen. Kun nämä pohjatyt on saatu tehtyä, suoritetaan vertailuanalyysi. Vertailuanalyysi alkaa usein ainakin isompien lainojen kohdalla luottoluokitusanalyysillä (Jaakkola 2013).

Jaakkolan mukaan transaktion tunnistamiseen saattaa toisinaan liittyä haasteita. Eri-tyisesti jos kyseessä on läpilainaus tilanne, jossa lainausketju on pitkä, voi tunnistaminen osoittautua vaikeaksi. Toisaalta myös tilanteet, joissa laina siirretään konserniyritykseltä toiselle voi olla ongelmallinen, etenkin jos markkinakorot ovat muuttuneet olennaisesti siitä, mitä ne olivat alkuperäisen lainan myöntämishetkellä. Tällaisissa tilanteissa laina tulisi Jaakkolan mukaan hinnoitella kokonaan uudestaan, eikä siirtää suoraan samoilla ehdoilla toiselle konserniyritykselle. Huomioon tulee siis ottaa olisiko riippumaton osapuoli ottanut lainan itselleen samoilla ehdoilla. Kun transaktio on saatu tunnistettua, tulee se kuvata dokumentointia varten. Käytännössä kuvattavaksi tulee kaikki sellaiset lainasopimuksessa olevat asiat, jotka voivat vaikuttaa lainan hinnoitteluun tai karakterisointiin. Kuvauksesta tulee myös ilmetä onko lainasta tehty kirjallista sopimusta (Jaakkola 2013).

Kun transaktio on tunnistettu, laaditaan osapuolista toiminto- ja riskianalyysi. Analyysissä on tarkoitus selvittää osapuolten vastuut ja velvollisuudet sekä riskien, kuten korko- ja valuuttariski, jakautuminen. Ulkopuolisissa lainasopimuksissa tällaiset asiat on lähtökohtaisesti aina ilmoitettu, mutta sisäisiin lainasopimuksiin niitä on harvemmin kuvattu. Mikäli asioita ei saada sopimuksesta selville, pyritään ne selvittämään esimerkiksi haastatteluiden avulla. Jaakkolan mukaan verrokeista ei kuitenkaan tehdä laajaa toimintoarviointia. Syynä siihen, ettei lainojen vertailukelpoisuuden varmistaminen ole kovin syvällistä on se, ettei toiminnoiltaan ja toimialaltaan täysin vertailukelpoisia yhti-

öitä usein ole olemassa. Tarvittaessa tarkastetaan alustavan vertailuyrityksen internet-sivut jos epäillään, että toiminta on täysin vertailukelvotonta (Jaakkola 2013).

Yleensä verrokkijoukosta ei Jaakkolan mukaan kuitenkaan poisteta yhtiöitä sen perusteella, että potentiaalisella verrokillä on erilainen funktio kuin tarkasteltavalla yrityksellä. Periaatteessa verrokiksi voi sopia siis esimerkiksi myyntitoimintaa harjoittava yritys, vaikka testattavan yrityksen toiminnot olisivat esimerkiksi valmistusta. Jaakkola toteaa, että joskus voidaan mennä näinkin pitkälle, mutta yleensä riittää, että joukosta poimitaan pois sopimattomat toimialat, kuten esimerkiksi kaivosteollisuus, pankkitoiminta, öljy- ja energiayhtiöt ja muut vastaavat. (Jaakkola 2013).

Haastattelussa siis ilmeni, että toimintoarviointi jää rahoitustransaktioiden kohdalla usein muutenkin suppeammaksi kuin esimerkiksi tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoittelun yhteydessä. Usein analyysissä keskitytään lainasopimuksessa esiintyviin ehtoihin ja toisaalta toimintojen jakautumisen tarkastelussa voidaan käyttää apuna esimerkiksi yrityksen treasury-politiikkaa⁸. Jaakkolan mukaan toimintojen ja riskien jakautumisen tarkastelu on kuitenkin hyvin tärkeä osa lainan siirtohinnoittelua vaikka se tapahtuisikin suppeammassa laajuudessa kuin tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoittelun yhteydessä. Jaakkola mainitsee esimerkkinä tilanteen, jossa yrityksen rahoitusfunktio toimii agentin roolissa, eli se käytännössä ottaa ulkopuolelta lainaa yksittäisten konserniyritysten puolesta ja lainaa sitä eteenpäin tytäryritysten kantaessa riskin. Tällöin toimintojen ja riskien jakautumisella on olennainen vaikutus myös lainan siirtohinnoitteluun, sekä mahdollisesti myös siirtohinnoittelumenetelmän valintaan. Tällainen tilanne, jossa lainanantajayritys toimii ainoastaan agenttina, joka lainaa kaiken sisään tulevan rahan eteenpäin muille konserniyrityksille kantamatta siitä itse riskiä, on Jaakkolan mukaan ainoita tilanteita, joissa lainan siirtohinnoitteluun voidaan soveltaa CUP-menetelmän sijasta kustannusvoittolisämenetelmää. Kustannusvoittolisämenetelmän käyttö on Jaakkolan käsityksen mukaan kuitenkin varsin harvinaista, eikä hän itse ole sitä kohdannut (Jaakkola 2013).

Kun transaktion osapuolista on laadittu toiminto- ja riskianalyysi siirrytään valitsemaan käytettävä siirtohinnoittelumenetodi, jonka avulla siirtohinnoittelua lähdetään analysoimaan. Jaakkolan kokemuksen mukaan menetelmäksi valitaan lainojen yhteydessä käytännössä aina CUP-menetelmä, joka on hänen käsityksensä mukaan myös verottajan preferoima menetelmä. CUP-menetelmää voidaan asiantuntijan mukaan pitää kaikista luotettavimpana menetelmänä, sillä lähtökohtaisesti lainoille on aina löydettävissä verrokkeja. Jaakkola myös tarkentaa, että vaikka täydellisiä verrokkeja eli täysin samanlai-

---

⁸ Käsitteellä treasury viitataan usein yrityksen rahoitusasioista vastaavaan toimintoon. Treasury voi huoletta keskitetysti esimerkiksi rahoituksen järjestämiseen sekä rahoitusriskien hallintaan liittyvistä asioista.

sia instrumentteja ei löytyisi, pystytään niitä yleensä aina oikaisemaan ja parantamaan siten vertailukelpoisuutta (Jaakkola 2013).

Kun kaikki pohjatytöt on saatu suoritettua, siirrytään tekemään vertailuanalyysiä. Jaakkolan mukaan tämä alkaa yleensä varsinkin suurten lainojen kohdalla luottoluokitusanalyysin tekemisellä. Luottoluokitusanalyysi laaditaan lainaa ottavalle yhtiölle ja se tulee määrittää lainan myöntämispäivämäärälle. Huomioitavaa luottoluokitusanalyysissä on, että kaikki lainaa ottavan yrityksen tytäryhtiöt ja niiden kassavirrat otetaan huomioon, mutta konsernirakenteessa luokitettavan yrityksen yläpuolella olevia konserniyrityksiä ja niiden mahdollisia vaikutuksia ei tule huomioida. Sen sijaan arvioitavan lainan vaikutukset kassavirtaan ja taseeseen tulee ottaa huomioon. Vertailuanalyysi on Jaakkolan mukaan yrityksille siirtohinnoitteluprosessin haastavin vaihe, sillä yrityksillä ei ole välttämättä käytössään tarvittavia tietokantoja tai resursseja lähteä selvittämään, mitkä verrokkeista ovat markkinaehtoisia (Jaakkola 2013).

Kun luottoluokitus on saatu laadittua ja kaikki tarvittavat tiedot lainasta on selvillä, aletaan lainalle etsiä vertailutransaktioita tietokannoista. Tietokantoja käytetään ulkoisten vertailukohteiden etsimiseen, mikäli yrityksellä ei ole käytössään sisäisiä verrokkeja. Jos tarkasteltava laina on hyvin yleisesti käytetty instrumentti, löydetään verrokkeja tietokantahauista yleensä tarpeeksi. Mikäli kyseessä on jokin hieman eksoottisempi instrumentti, löydetään sopivia verrokkeja yleensä vähemmän ja oikaisuja saatetaan joutua tekemään enemmän (Jaakkola 2013).

Kun alustava verrokkijoukko on löydetty, täytyy tästä joukosta karsia pois heikoimmin sopivat vertailutransaktiot. Karsintakriteereinä voidaan käyttää muun muassa maturiteettia, lainan myöntämisaikaa, lainamuotoa ja luottoluokitusta. Lisäksi voidaan arvioida onko verrokkijoukossa esimerkiksi joitain toimialoja tai esimerkiksi maita, jotka eivät ole sopivia vertailtaviksi. Sen sijaan esimerkiksi lainan valuutta ei Jaakkolan mukaan ole kovin merkittävässä roolissa, sillä se pystytään suhteellisen helposti oikaisemaan. Hän myös toteaa, että mitä enemmän verrokkeja tietokantahaussa on löydetty, sitä enemmän karsintakriteerejä alustavalle vertailujoukolle voidaan luonnollisesti asettaa (Jaakkola 2013).

Kun verrokkijoukko on karsittu käytettävien kriteereiden mukaan, jää jäljelle lopullinen verrokkijoukko. Se, mikä on verrokkien riittävä lukumäärä, on Jaakkolan mukaan tapauskohtaista. Verrokkien riittävä määrä riippuu osittain siitä, minkälainen on verrokkijoukossa esiintyvä varianssi. Joskus varianssi voi olla hyvin pieni, kun taas toisinaan hajonta voi olla varsin suurta vaikka verrokkeja olisi paljon. Jaakkola myös toteaa, että, mikäli kovin useita verrokkeja ei ole löydettävissä, on käytännössä vain tyydyttävä parhaisiin mahdollisiin verrokkeihin, mitä on löydetty (Jaakkola 2013).

Kun lopullinen verrokkijoukko on saatu selville, tulee verrokkeja tarpeen mukaan oikaista. Oikaisuja voidaan kohtuullisen helposti tehdä esimerkiksi korkojakson, valuutan ja optioiden suhteen. Kun tarvittavat oikaisut on tehty, saadaan selville verrokkien hintojen muodostama vaihteluväli. Lopullinen markkinaehtoinen vaihteluväli selvitetään tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Suomessa vaihteluväliksi on yleisesti verottajan taholta hyväksytty kvartiiliväli. Mikäli sisäisessä lainassa käytetty hinta ei asetu kvartiilivälille, oikaisee verottaja hinnan Jaakkolan kokemuksen mukaan yleensä mediaaniin, ellei pystytä aukottomasti perustelevaan, minkä takia jokin muu vaihteluvälin kohta heijastelee paremmin kyseiseen lainaan liittyviä riskejä (Jaakkola 2103).

5.3 Menetelmistä

Jaakkolan mukaan yritykset harvoin käyttävät OECD:n menetelmiä varsinaiseen siirtohinnan asettamiseen. Hänen kokemuksensa mukaan monet yritykset ovat kuulleet OECD:n ohjeistuksesta ja ovat tietoisia siitä, että asetettavan hinnan tulee olla markkinaehtoinen, mutta koska ohjeistuksessa ei mainita, miten hinta käytännössä tulisi asettaa, eivät ohjeet toimi apuna varsinaisessa hinnoittelussa. Sen sijaan hinta saatetaan toisinaan asettaa pelkän yleisen tuntuman perusteella tai esimerkiksi laskemalla painotettu keskiarvo konsernin ulkopuolisten lainojen korkojen pohjalta. On myös mahdollista, että tähän keskiarvoon lisätään vielä lainanantajalle jäävä pieni voittolisä (Jaakkola 2013).

Jaakkola kuitenkin painottaa, ettei tällaisilla menettelyillä saatu hinta lähtökohtaisesti takaa hinnoittelun markkinaehtoisuutta, sillä konsernin keskikorko ei sinällään huomioi erikseen tytäryhtiötä ja niiden yksilöllisiä piirteitä. Toisaalta suurta eroa tällaisen keskikoron ja yksittäisen konserniyritykselle määritetyn koron välille ei aina välttämättä synny, mikäli voidaan osoittaa, että koko konsernin luottoluokitus on sama kuin lainanottajan ja se, ettei lainanantaja ole käytännössä ottanut suurta riskiä antaessaan lainaa eteenpäin. Tällaisessa tilanteessa hintaa voidaan perustella sillä, että lainalle on olemassa verrokkit, eli konsernin ulkopuolelta saadut lainat, joiden keskikorkoa on hyödynnetty hinnoittelun pohjana, koska riskitaso on sama. Toisaalta mikäli konsernin ja lainanottajan luottoluokitukset eivät ole suurin piirtein samat, ei keskikorkoja periaatteessa voida käyttää. Jaakkola täsmentää, että muutamien pykäliden eroja luottoluokituksissa joudutaan kuitenkin usein hyväksymään, sillä käytännössä verrokkeja on harvoin tarpeeksi tarjolla siihen, että vertailuanalyysissä huomioon voitaisiin ottaa ainoastaan täysin saman luottoluokituksen kohteet, ja toisaalta eri luottoluokittajien antamat luokitukset saattavat erota toisistaan (Jaakkola 2013).

Suurin ongelma, joka voi liittyä hintojen asettamiseen OECD:n menetelmistä poikkeavilla menetelmillä on Jaakkolan mukaan se, että vertailuanalyysissä selviää, että

markkinaehtoinen korko on todellisuudessa erilainen kuin sisäisesti käytetty korko. Tällöin asiaan puututaan verotarkastuksessa ja seurauksena on käytännössä lähes aina tulonoikaisu. Joissakin tilanteissa verottaja saattaa kuitenkin tulonoikaisun sijaan tyytyä antamaan huomautuksen siitä, ettei hinnoittelu ole markkinaehtoista. Toisaalta on myös mahdollista, että vaikka hintaa ei ole asetettu oikein, se sijoittuu silti markkinaehtoisin hinnalla vaihteluvälille. Näin ollen jos hinta sijoittuu esimerkiksi vertailuanalyysin avulla määritettyyn markkinaehtoisin hinnalla kvartiilivälille, voidaan sitä pitää markkinaehtoisena riippumatta siitä miten hinta on asetettu. Jaakkolan mukaan on suhteellisen yleistä, että siirtohintaa asetetaan eri tavalla ja vasta dokumentointivaiheessa pyritään todistamaan markkinaehtoisuus esimerkiksi CUP-menetelmän pohjalta (Jaakkola 2013).

Haastattelussa ilmeni, että lainojen siirtohinnoitteluun ja dokumentointiin liittyy myös kansallisesti muodostuneita käytäntöjä, jotka eivät ilmene suoraan ohjeistuksista. Syynä käytäntöjen muodostumiseen on lähinnä se, ettei OECD:n tai KOVE:n ohjeista löydy juuri mitään ohjeistusta nimenomaisesti lainojen siirtohinnoitteluun liittyen. Näin ollen yrityksille on muodostunut käytäntöjä siitä miten analyysit laaditaan ja toisaalta myös verottajalla on näiden suhteen omat toimintatapansa. Jaakkolan mukaan konsulttiyhtiöt pyrkivät usein tekemään analyysit ja dokumentoimaan ne tietyssä järjestyksessä huomioiden myös verottajan näkökulman. Asiat pyritään usein esittämään tietyssä järjestyksessä tietyn sabluunan mukaan ja esimerkiksi vertailuanalyysin vaiheet dokumentoidaan tarkasti. Jaakkola mainitsee myös, että verottajaa ajatellen myös erillisyhtiöperiaatteen tulisi olla aina mietittynä, sillä sitä tulee pääsääntöisesti aina soveltaa sisäisen lainan siirtohinnoittelussa (Jaakkola 2013).

5.4 Vertailutiedosta

Asiantuntijan mukaan ei ole kovin yleistä, että lainan siirtohinnoittelussa päästäisiin hyödyntämään sisäisiä verrokkeja. Usein konsernilla on ulkoisia lainoja, mutta ne saattavat olla ”väärälle” konserniyritykselle tai esimerkiksi vääränä ajankohtana myönnettyjä. Vaikka tällaisia lainoja ei voida käyttää vertailudatana, saatetaan niiden koroista saada kuitenkin jonkinlaista tietoa, jota voidaan mahdollisesti hyödyntää siirtohinnoittelussa. Sisäisenä verrokkina voi toimia myös sitova pankkilainatarjous.

Jaakkolaan mukaan on yleisempää, että sisäisten verrokkien sijasta konsernit joutuvat turvautumaan ulkoisiin vertailukohteisiin, joita voidaan hakea erilaisista tietokannoista. Esimerkkinä käytettävistä tietokannoista Jaakkola mainitsee seuraavat: Bloomberg, Reuters Loan Connector, Factset sekä TP-Catalyst. Jotkin yritykset käyttävät näitä tietokantoja itse, kun taas toiset, joilla tietokantoja ei ole käytössään, antavat analyysin

konsulttiyritykselle tehtäväksi. Jaakkolan mukaan ulkoisia vertailukohteita etsittäessä yrityksen tulisi järjestelmällisesti miettiä liiketoimintaan liittyviä riskejä luottoluokitus-analyysin yhteydessä. Hänen mukaansa tietyt pääasiat, kuten likviditeetti, pääomarakenne, koko ja esimerkiksi kannattavuus on syytä aina pyrkiä ottamaan huomioon (Jaakkola 2013).

Tarkasteltaessa ulkoisen vertailukohteen vertailukelpoisuutta ovat tärkeimmät huomion otettavat seikat Jaakkolan mukaan yleensä lainan maturiteetti, myöntämisaikankoh- ta, luottoluokitus ja senioriteetti. Lisäksi hän painottaa, että myös toimialalla voi olla suurta vaikutusta vertailukelpoisuuteen, eikä esimerkiksi teollisuusyrityksen verrokkei- hin voida sisällyttää pankkien, kuntien tai valtioiden lainoja, sillä niitä ei voida pitää vertailukelpoisina. Siitä huolimatta, että valuutta on oikaistavissa oleva tekijä, Jaakkola toteaa, että hän itse lähtisi tekemään vertailuanalyysiä alustavasti samassa valuutassa, mikäli riittävä määrä samassa valuutassa olevia verrokkeja löytyy. Vertailukelpoisuuden kannalta on tärkeää huomioida myös lainan tyyppi, vakuudet, mahdolliset optiot sekä korkojakso. Mikäli näillä tekijöillä on huomattava vaikutus hinnoitteluun tai analyysin lopputulokseen, on näille tehtävä tarvittavat oikaisut, jotta lainaa voitaisiin pitää täysin vertailukelpoisena (Jaakkola 2013).

Monet vertailukelpoisuuteen vaikuttavat tekijät on kohtuullisen tarkasti oikaistavissa. Oikaisuja tulee siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaan tehdä aina, mikäli erot ovat mer- kittäviä ja vaikuttaisivat siten olennaisesti hintaan. Jaakkolan näkemyksen mukaan ti- lanteissa, joissa lainan siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaan on oikaistava, ei eroa välttämättä tarvitse lähteä oikaisemaan. Sen sijaan jos oikaisun vaikutus olisi suurempi, kuten toisinaan esimerkiksi optioiden kohdalla, tulee oikaisut luonnollisesti tehdä. Jaakkolan kokemuksen mukaan oikaisuja tehtäessä dokumentoin- tiin on hyvä sisällyttää perusteet sille, miksi oikaisuja saadaan kyseisessä tapauksessa tehdä. Lisäksi oikaisuista esitetään laskelmat ja niiden vaikutus loppulaskelmaan, sekä se, millä tavoin ne parantavat vertailukelpoisuutta (Jaakkola 2013).

Mikäli tilanne on sellainen, ettei täysin sopivia verrokkeja ole löydettävissä joudu- taan Jaakkolan mukaan tällöin turvautumaan niihin verrokkeihin, jotka ovat ominai- suuksiltaan lähimpänä kyseistä transaktiota. Tällöin hyväksyttävää siirtohintaa voidaan pyrkiä arvioimaan sen perusteella sisältyykö tarkasteltavaan lainaan enemmän vai vä- hemmän riskiä kuin lähimpänä oleviin verrokkeihin. Jaakkolan mukaan on mahdollista, että verottajakin joutuu joskus toteamaan, ettei vertailudataa ole löydettävissä. Tällaisis- sa tilanteissa on mahdotonta osoittaa, ettei käytetty hinta olisi markkinaehtoinen, jolloin myöskään tulonoikaisuihin ei voida ryhtyä. Jaakkola toteaa, että mikäli kohtaisi itse tilanteen, jossa täysin sopivia verrokkeja ei löydy, esittäisi hän dokumentoinnissa par- haan mahdollisen vertailujoukon ja perustelut tehdyille oikaisuille. Vertailudatan puut- tuminen tai puutteellisuus onkin asiantuntijan kokemuksen mukaan yleisin ongelma koron määräytymiseen liittyen. Esimerkiksi välirahoitusinstrumenteille voi olla vaikea löy-

tää sopivia verrokkeja. Tällöin joudutaan turvautumaan parhaisiin mahdollisiin saatavilla oleviin verrokkeihin ja oikaisemaan niitä (Jaakkola 2013).

Sisäisten lainojen yhteydessä yritykset suosivat Jaakkolan mukaan nykyään enemmän vaihtuva- kuin kiinteäkorkoisia lainoja. Lainakorko koostuu teoriassa useasta osasta, kuten viitekorko, riskilisa, palvelulisa ja voittolisa. Haastattelussa kävi ilmi, ettei näitä osia kuitenkaan siirtohinnoittelun yhteydessä tarkastella erikseen, vaan hinnoittelu pohjautuu lähtökohtaisesti aina viitekorkoon ja korkomarginaaliin. Jaakkola täsmentää, että korkomarginaali lähtökohtaisesti itsessään sisältää jo riski-, palvelu- ja voittolisän (Jaakkola 2013).

Koron määräyksessä huomioidaan yleensä lainanantajan kotimaassa vallitseva korkotaso. Mikäli osapuolten kotivaltioiden korkotasot poikkeavat toisistaan merkittävästi, voi se Jaakkolan mukaan periaatteessa aiheuttaa ongelmia lainan siirtohinnoittelussa ainakin sellaisissa tilanteissa, joissa lainanottaja olisi voinut saada kotivaltiostaan rahoitusta halvemmalla. Asiantuntijan oman kokemuksen mukaan rahamarkkinat ovat kuitenkin melko globaalit ja ongelmia harvoin syntyy. Hän toteaa, että OECD:n ohjeistuksesta ilmenee, että periaatteessa molempien osapuolten kotimaan korkotasoa tulisi huomioida, mutta koska markkinaehtoinen siirtohinnoitus on käytännössä vaihteluväli, saattavat molempien osapuolten markkinaehtoiset vaihteluvälit mennä osittain päällekkäin, mikä johdosta hinta voi olla markkinaehtoinen molempien osapuolten kannalta. Esimerkkinä Jaakkola kuvaa tilannetta, jossa analysoitavan konsernilainan korko on 4 % ja Suomen yhtiön kannalta markkinaehtoinen vaihteluväli on 3.0 % - 4.8 % samalla, kun vastapuolen kannalta markkinaehtoinen vaihteluväli olisi 3.5 % - 5.0 %. Tällöin transaktio on molempien osapuolten kannalta markkinaehtoinen, vaikka heidän tulkintansa markkinaehtoisesta vaihteluvälistä poikkeaa toisistaan (Jaakkola 2013).

Mikäli taloudelliset olosuhteet ja esimerkiksi markkinakorot oleellisesti muuttuvat lainakauden aikana, ei tämän pitäisi vaikuttaa lainakorkoon, ellei sopimukseen ole sisällytetty korkoa säättävää muutosmekanismia. Jaakkola vertaa tilannetta siihen, miten itenäisten tahojen välisen lainan suhteen toimittaisiin. Näissä tilanteissa lainaehdot määritetään lainan myöntämisen yhteydessä, eikä sopimusehtoihin sisällyttömien muutosten tekeminen ole markkinaehtoista. Näin ollen pitkäaikaisen lainan korkoa ei pidä lähteä muuttamaan, vaikka taloudelliset olosuhteet muuttuisivat. Jaakkolan mukaan on myös melko harvinaista, että sisäisten lainojen korkoa sidottaisiin lainasopimuksissa markkinakehitykseen tai muihin indekseihin (Jaakkola 2013).

Toisaalta tilanne voi olla myös sellainen että transaktion toisen osapuolen taloudellinen asema muuttuu lainakauden aikana olennaisesti. Lähtökohtaisesti lainakorkoa ei asiantuntijan mukaan tulisi siis lähteä muuttamaan, mutta poikkeustapauksissa tämäkin voisi periaatteessa olla mahdollista. Jaakkola nostaa esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa

riippumattomien osapuolten välisten lainojen korkoa on muutettu esimerkiksi siksi, että lainanottajayritys on joutunut taloudellisiin vaikeuksiin. Tällaisissa tilanteissa pankit ovat voineet huomioida oleellisesti heikentyneen maksukyvyn ja keventää lainaehtoja tai esimerkiksi antaa osan lainasta kokonaan anteeksi. Jaakkolan mukaan myös verottajan suuntaan on yritetty välittää tällaista näkökulmaa siitä, että sen sijaan, että vaikeuksiin joutuneelta yritykseltä edellytettäisiin korkeampaa korkotasoa kasvaneen riskisyyden vuoksi, voitaisiin huomioida, että ulkoiset yritykset pystyisivät vastaavassa tilanteessa antamaan mahdollisesti osan lainasta anteeksi. Jaakkolan mukaan hyviä käytännön esimerkkejä tällaisista tilanteista ovat muun muassa yhtiöt: Sanitec, Paroc ja Moventas, joiden uudelleenjärjestelyiden yhteydessä ulkoiset lainanantajat ovat antaneet lainoja anteeksi tai neuvotelleet ne uudelleen lainanottajan kannalta suotuisammilla ehdoilla, jotta yritys selviäisivät väliaikaiseksi uskotusta maksuhäiriöstä (Jaakkola 2013).

5.5 Lainaehdoista

Jaakkolan kokemuksen mukaan sisäiset lainaehdot määritetään useimmiten sen mukaan, mikä parhaiten sopii konsernin rahoituspolitiikalle ja likviditeetille. Lainaehtojen valintaa analysoidaan siis harvoin esimerkiksi siltä kannalta, minkälaisilla ehdoilla lainalle helpoiten löytyisi verrokkeja. Asiantuntijanäkemyksen mukaan lähtökohtaisesti on myös yleisempää, että lainasopimuksista puuttuu joitakin tavanomaisiksi miellettyjä ehtoja sen sijaan, että niihin olisi sisällytetty joitakin tavanomaisesta poikkeavia ehtoja. Haastattelussa ilmeni, että toisinaan saattaa esiintyä myös tapauksia, joissa lainasopimus tai ainakin sen kirjallinen versio puuttuu kokonaan (Jaakkola 2013).

Ehtoja, jotka on saatettu jättää pois sopimuksesta voivat Jaakkolan mukaan olla esimerkiksi maturiteetti, korko, senioriteetti, korkojakso ja kovenantit. Toisinaan voi esiintyä myös virheellisiä sopimuksia, joissa esimerkiksi lainasumma on merkitty väärin. Myös ehtojen epätarkka määrittely on mahdollista. Esimerkiksi tarkan maturiteetin sijaan sopimuksessa saatetaan mainita, että laina maksetaan takaisin pyydettyä tai esimerkiksi korkoprosentin sijasta sopimukseen on kirjoitettu, että lainanantaja määrittää koron vuosittain. Tilanteissa, joissa olennaisia sopimusehtoja puuttuu, joudutaan tarkastelemaan sitä, miten laina on tosiasiallisesti toteutettu. Tarkastelussa huomioitavia asioita voivat olla esimerkiksi se, mihin tarkoitukseen rahoitus on otettu, lainan senioriteetti sekä todennäköinen maksuajankohta (Jaakkola 2013).

Vaikka ehtoja toisinaan puuttuu, on Jaakkolan mukaan kuitenkin yleistä, että lainan joustavuuden lisäämiseksi sopimukseen sisällytetään molemminpuolinen ennenaikaista maksua ja sen ennenaikaista takaisin vaatimista koskeva optio. Tällaisten optioiden markkinaehtoisuus pystytään yleensä helposti perustelevaan, sillä myös ulkoisissa lai-

noissa esiintyy vastaavia optioita. Option toteuttaminen ei Jaakkolan kokemuksen mukaan ole ainakaan pienempien lainojen kohdalla välttämättä markkinaehtoisuuden kannalta pakollista, vaikka se voisi taloudellisesti olla pelkän korkotason arvioinnin perusteella rationaalista option haltijalle. Rationaalisuuden arviointi vaatii uudelleenrahoituskustannusten selvittämistä, eikä sitä yleensä tehdä pelkästään siirtohinnoittelua varten. Sen sijaan verotarkastuksessa on mahdollista, että verottaja kyseenalaistaa, miksi optiota ei ole toteutettu jolloin uudelleenrahoituskustannukset voidaan joutua selvittämään. Jaakkola toteaa, ettei ole käytännössä kohdannut tilanteita, joissa option toteuttamatta jättämiseen olisi puututtu, mutta pitää sitä kuitenkin teoreettisesti mahdollisena (Jaakkola 2013).

Kovenantteja eli erityisehtoja, jotka rajoittaisivat esimerkiksi jonkin omaisuuserän hävittämistä tai määrittelisivät jollekin tunnusluvulle tietyn tason, käytetään Jaakkolan mukaan sisäisissä sopimuksissa melko harvoin. Sen sijaan vertailuanalyyseissä tarkasteltaviin ulkoisiin lainoihin saattaa sisältyä esimerkiksi kovenantti, jonka mukaan lainan korko nousee, mikäli esimerkiksi yrityksen EBITDA alittaa tietyn rajan. Tällaiset kovenantit eivät Jaakkolan kokemuksen mukaan kuitenkaan vaikeuta verrokkihakua, sillä verrokkeja etsitään aina tietyille myöntämisaikakohdalle jolloin kovenanttien asettamia rajoituksia ei ole vielä ylitetty. Tällöin voidaan hyödyntää lainalle määritettyä aloituskorkoa ja tarkastella hinnoittelua myöntämishetkellä hetkellä ilman rajoittavia ehtojen vaikutuksia (Jaakkola 2013).

5.6 Sääntely, ohjeistus ja ajankohtaiset muutokset

Jaakkolan mukaan erityisesti lainojen siirtohinnoitteluun keskittyvää ohjeistusta ei juuri ole. Yleisesti siirtohinnoittelun ohjeistuksessa on vain mainittu, että lainan siirtohinnan tulee olla markkinaehtoinen, mutta varsinaisia ohjeita siitä, miten hinta asetetaan tai miten esimerkiksi vertailuanalyysejä tulisi tehdä, ei ole. Myöskään kansallisella tasolla ei ole olemassa ohjeistusta, jossa määritettäisiin käytännön näkökulmasta miten hinnan asettamisen tulisi tarkalleen ottaen tapahtua. Jaakkolan mukaan konserniverokeskuksella on omat käytäntönsä sen suhteen miten prosessi siellä toteutetaan, mutta tämä tieto ei ole julkisesti yritysten saatavilla (Jaakkola 2013).

Jaakkolan mukaan OECD:ssä saatetaan tulevaisuudessa alkaa aiempaa enemmän tarkastelemaan myös rahoitustransaktioiden siirtohinnoitteluun liittyviä asioita, mikä olisi hänen mielestään varsin toivottavaa. Kuitenkaan tarkempaa kansallista lakipohjaista sääntelyä asiantuntija ei näe tarpeelliseksi, sillä lakipohjainen sääntely saattaisi vähentää

menettelyjen joustavuutta. Nykyään laissa on jo tarkkaan säädetty, mitä dokumentointiin tulee sisällyttää. Tarkemman sääntelyn sijasta Jaakkola näkisi tarpeelliseksi verottajan tai OECD:n laatimat ohjeet siirtohinnoittelun käytännön toteuttamisesta (Jaakkola 2013).

Mikäli ohjeistus osoittautuu riittämättömäksi, voivat yritykset hakea apua esimerkiksi ennakkotapauksista, jotka antavat viitteitä verottajan näkemyksistä lainojen siirtohinnoitteluun liittyen. Jaakkolan mukaan ennakkotapauksia on nykyisellään kuitenkin vähän, ja niitä tarvittaisiin ehdottomasti lisää mahdollisimman nopeasti. Verottajalta on tarpeen mukaan mahdollista hakea myös ennakkotieto, mikäli aihe on yritykselle merkittävä. Jaakkola kertoo verottajan järjestäneen vuosina 2011 ja 2012 myös asiakastilaisuuden, jossa yritykset ovat voineet kysyä apua ja kuulla verottajan mietteitä siirtohinnoitteluasioihin liittyen. Vastaavanlainen tilaisuus on suunnitteilla myös vuodelle 2013. Näiden kanavien lisäksi apua siirtohinnoitteluasioihin on saatavilla Jaakkolan mukaan melko vähän, mikä käytännössä johtaa usein siihen, että apua haetaan konsultti- ja lakifirmoilta (Jaakkola 2013).

Siirtohinnoittelun ohjeistusta on tuotettu monelta taholta, mutta esimerkiksi Suomen verottajan ja OECD:n näkemysten välillä ei ole suuria eroavaisuuksia. Jaakkolan kokemuksen mukaan verottaja seuraa OECD:n ohjeistusta varsin tarkasti, mutta saattaa tehdä niistä toisinaan omanlaisiaan tulkintoja. Jaakkola nostaa esimerkiksi erillisyyhtiöperiaatteen, jonka noudattamisen verottaja on nostanut varsin merkittäväksi asiaksi, ehkä josain määrin jopa merkittävämmäksi kuin OECD:n ohjeissa alun perin on tarkoitettu (Jaakkola 2013).

Erillisyyhtiöperiaatteen mukaan konsernisuhteen ei tule vaikuttaa luottoluokitukseen jolla rahoitukseen liittyvää riskiä arvioidaan. Jaakkola täsmentää, että tämä pätee nimenomaisesti konsernirakenteessa ylöspäin suuntautuviin konsernisuhteisiin, jotka tulee arvioinnissa jättää huomioimatta, kun taas tytäryhtiöiden vaikutukset otetaan huomioon. Jaakkolan mukaan erillisyyhtiöperiaate tekee lainan siirtohinnoittelusta periaatteessa monimutkaisempaa, sillä jokaista lainansaaajaa tulee sen seurauksena arvioida erikseen. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa, että jokaiselle lainanottajalle tulee erikseen määrittää käytettävä siirtohintaa ja laatia myös dokumentointi erikseen. Jaakkolan näkemyksen mukaan tästä saattaa kuitenkin toisinaan syntyä myös verosuunnittelumahdollisuuksia, sillä markkinaehtoinen hinta voi periaatteessa olla mikä tahansa hinta, joka asettuu vertailuanalyysissä määritetyille vaihteluvälille, joten hinta voidaan asettaa melko joustavasti (Jaakkola 2013).

Jaakkolan mukaan erillisyyhtiöperiaatteen suhteen esiintyy myös kansainvälisiä tulkintaeroja, jotka voivat aiheuttaa ongelmia siirtohinnoittelussa, sillä joissakin valtioissa konsernisuhteella voidaan katsoa olevan vaikutusta luottoluokitukseen. Käytännössä hän ei ole kuitenkaan törmännyt tästä aiheutuneisiin ongelmiin, sillä muutamien pykäliden erot luottoluokituksessa, eivät välttämättä tarkoita suuria eroja korkomarginaalissa.

Näin ollen on mahdollista, että siirtohinta asettuu markkinaehtoisen hinnan vaihteluvälille molempien erillisyyhtiöperiaatteen tulkintatapojen tapauksessa (Jaakkola 2013).

Kansainväliset erot lainan siirtohinnoittelukäytännöissä saattavat aiheuttaa verovelvolliselle muitakin hankaluuksia. Esimerkiksi Yhdysvalloissa sovelletut safe haven-säännökset⁹ voivat aiheuttaa lisätyötä, mikäli vastaavia säännöksiä ei transaktion toisen osapuolen kotivaltiossa sovelleta. Näin ollen toisen osapuolen on käytännössä dokumentoitava siirtohinnoittelunsa eri tavalla ja osoitettava, että siirtohintaa on markkinaehtoinen myös kotivaltionsa säädösten puitteissa. Välttämättä eri tavoilla määritetyt markkinaehtoiset siirtohinnat eivät mene yksiin, jolloin markkinaehtoisen tason määrittäminen tapahtuu käytännössä osapuolten kotivaltioiden veroviranomaisten neuvottelun kautta (Jaakkola 2013).

Koska dokumentointi joudutaan tekemään aina paikallisten sääntöjen mukaan, voi Jaakkolan mukaan toisinaan olla järkevää määrittää siirtohinnan markkinaehtoinen taso alun perin jollakin muulla tavalla kuin safe haven-säännösten perusteella. Hänen näkemyksensä mukaan safe haven-säännösten mahdollisesta käyttöönotosta Suomessa ei olisi huomattavaa hyötyä siirtohinnoittelun kannalta, mikäli vastaavat säädökset eivät ole käytössä myös transaktion toisen osapuolen kotivaltiossa. Sen sijaan jos tällaisia säädöksiä otettaisiin käyttöön esimerkiksi EU:n tai OECD:n tasolla, voisi käytännön hyötyä syntyä, sillä Suomessa suuri osa lainoista suuntautuu Jaakkolan kokemuksen mukaan Eurooppaan (Jaakkola 2013).

Kansainvälisiä tulkintaeroja saattaa asiantuntijan mukaan esiintyä myös alikapitalisoinnin suhteen. Alikapitalisointia koskevat säännökset ovat maakohtaisia ja voivat siksi aiheuttaa ristiriitoja eri maiden verottajien kesken. Jaakkola ei kuitenkaan näe tarvetta alikapitalisoinnin tarkemmalle sääntelylle Suomessa esimerkiksi sallitun oman ja vieraan pääoman suhdeluvun määrittämisen muodossa. Hänen mukaansa tällainen sääntely vähentäisi yritysten joustovaraa. Toisaalta Jaakkola korostaa, että mahdolliseen liialliseen vieraan pääoman käyttöön voidaan jo nykyisellään puuttua myös markkinaehtovaatimuksen perusteella (Jaakkola 2013).

Tarkasteltaessa lainojen siirtohinnoitteluun liittyviä ajankohtaisia muutoksia, nousee esiin kaksi teemaa; vuonna 2008 alkanut finanssikriisi sekä hiljattain voimaan tullut korkojen vähennysoikeuden rajoitus. Finanssikriisin vaikutus on Jaakkolan kokemuksen mukaan näkyneenä markkinaehtoisen korkotason muutoksen lisäksi myös korkorakenteen muutoksena. Ennen kriisiä viitekorot olivat korkeammalla, mutta korkomarginaalit oli-

---

⁹ Safe-haven-säännöksillä tarkoitetaan tässä yhteydessä säännöksiä, joilla hyväksyttävän siirtohinnan eli lainakoron taso on ennalta määritetty viranomaisten toimesta.

vat suhteellisen pieniä. Hänen mukaansa riskilisien vaihtelu eri luottoluokitusten välillä ei ollut kovin suurta. Kriisin seurauksena viitekorot ovat sittemmin laskeneet, mutta marginaalit nousseet todella korkealle. Taantuma on näkynyt Jaakkolan kokemuksen mukaan myös sijoittajien varovaisuuden lisääntymisenä, sillä aiemmin markkinoilta oli helpommin löydettävissä verrokkeja korkeariskisemmille instrumenteille. Asiantuntijan havaintojen mukaan pahin finanssikriisi on kuitenkin jo siinä mielessä unohdettu, että myös korkeamman riskin sisältäviä instrumentteja on alkanut pikkuhiljaa palata markkinoille (Jaakkola 2013).

Haastattelussa nostettiin esiin myös kansallisella tasolla voimaan astunut korkojen vähennysoikeuden rajoitus. Voimaan tullut rajoitus tulee Jaakkolan mukaan todennäköisesti aiheuttamaan vaivaa yrityksille, joiden on käytännössä käytävä läpi olemassa olevat lainansa ja analysoitava niiden mahdolliset vaikutukset korkovähennyksiin. Vaivaa voi aiheuttaa myös mahdollisuus siirtää oikeuksia tuleville vuosille, sillä tältä osalta vaaditaan erillistä laskentaa. Rajoitus voi asiantuntijan näkemyksen mukaan näkyä myös laajemmalla tasolla pääomarakenteen suunnitteluna ja mahdollisesti myös joissakin tilanteissa ulkoisen rahoituksen suosimisena suhteessa sisäisiin lainoihin. Esimerkkinä tästä hän mainitsee tilanteen, jossa konsernin sisäiselle likviditeetille on olemassa myös muita tuottavia käyttökohteita ja, jossa ulkoisen lainan vaihtoehtokustannus sisäisen lainan mahdollinen verorasite huomioon ottaen ei ole suurempi (Jaakkola 2013).

Jaakkolan näkemyksen mukaan rajoituksella voi periaatteessa olla vaikutusta myös alikapitalisointiin. Rajoitus on lähtökohtaisesti EBITDA-pohjainen, mutta siihen sisältyy kuitenkin myös taseperusteinen safe-haven-testi, joten velkavoittoiseen rahoitusrakenteeseen ei jatkossa puututa kyseisien rajoituksen perusteella, mikäli koko konsernissa pidetään suhteessa yhtä paljon vierasta pääomaa kuin tarkasteltavassa yrityksessä. Jaakkola pitää mahdollisena, että rajoituksen myötä myös konserniavustuksia tullaan käyttämään osana suunnittelua, mutta se kuinka paljon avustuksia tullaan hyödyntämään, nähdään vasta tulevaisuudessa (Jaakkola 2013).

Muita suuria siirtohinnoitteluun kytkeytyviä muutoksia ei tällä hetkellä ole asiantuntijan mukaan näköpiirissä. Jaakkola on kuitenkin kokenut, että yrityskentällä kiinnostuneisuus siirtohinnoittelun huomiointiin lainojen hinnoittelussa on viimeaikoina kasvanut. Varsinkin suurempien yritysten kohdalla hän on havainnut halua kehittää esimerkiksi omia luottoluokitusmalleja ja tällaisten mallien avulla pyrkiä automatisoimaan siirtohinnan asettamisprosessia. Hän pitää harmillisena sitä, että julkisuudessa tuodaan usein esiin pelkästään negatiivisia asioita lainojen siirtohinnoitteluun liittyen, sillä suuri osa konserneista haluaa tehdä ja tekeekin asiat oikein. Jaakkolan mukaan mediassa on usein tapana pyrkiä näyttämään, että yritykset yrittävät välttää korkotuottojen tuomista Suomeen. Todellisuudessa tilanne voi monesti olla kuitenkin se, että yritysten on vaikea suunnitella hinnoittelu niin, että Suomeen saataisiin tarpeeksi tuottoja (Jaakkola 2013).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Asiantuntijakäsitysten erot ja yhtäläisyydet suhteessa teoriaan

6.1.1 *Lainan siirtohinnoitteluprosessi*

Asiantuntijan haastattelun perusteella etuyhteisyriyten välisen lainan siirtohinnoitteluprosessi etenee myös käytännön tasolla saman kaavan mukaan kuin, mitä teoriassa on esitetty. Prosessi lähtee liikkeelle tarkasteltavan transaktion tunnistamisesta ja etenee toimintoanalyysin laatimisella. Seuraavaksi valitaan käytettävä siirtohinnoittelumenetelmä ja suoritetaan vertailuanalyysi. Vertailuanalyysiin liittyy yleensä myös luotto- luokitusanalyysin laatiminen. Prosessin tuloksena verrokkijoukosta saadun tiedon perusteella määritetään markkinaehtoisin hinnan vaihteluväli, jolle hyväksyttävän siirtohinnan tulisi asettua.

Tutkimuksessa teoriaosuudessa ei noussut esiin erityisiä ongelmia, jotka liittyisivät edellä kuvatun prosessin ensimmäiseen vaiheeseen eli transaktion tunnistamiseen. Haastattelussa kuitenkin ilmeni, että tähän voi toisinaan liittyä haasteita jos kyseessä on esimerkiksi läpilainaus tilanne, jossa lainausketju on pitkä. Tällöin transaktion tunnistaminen voi olla haasteellista. Se, että transaktion tunnistaminen saatetaan kokea haastavaksi, saattaa joissakin tapauksissa antaa viitteitä siitä, että konsernin kannattaisi kiinnittää enemmän huomiota sisäiseen tiedonvälitykseen ja tietojen rekisteröintiin.

Myös toimintoanalyysiin voi liittyä teoriassa huomiotta jääneitä haasteita. Nämä haasteet voivat johtua esimerkiksi siitä, että sisäiset lainasopimukset sisältävät usein suppeammin tietoa osapuolten vastuiden, velvollisuuksien sekä riskien jakautumisesta kuin ulkopuolisten lainojen lainasopimukset. Näin ollen sisäisten lainasopimusten kohdalla tietoa voidaan joutua lisäksi hankkimaan esimerkiksi haastatteluiden avulla. Puutteellinen sopimus voi siten lisätä merkittävästi toimintoanalyysin laatimiseen vaadittavaa työmäärää. Varsinkin konserneissa, joissa sisäisten lainojen käyttö on hyvin yleistä, kannattaisi sisäisille lainasopimuksille luoda jonkinlainen sopimus pohja, joka varmistaisi, että toimintoanalyysiin vaadittavat tiedot käyvät esiin sopimuksesta. Tällaisen sopimus pohjan laatiminen kuluttaa varmasti vähemmän resursseja kuin tarvittavien tietojen selvittely jälkikäteen.

Luvussa 4.1 tuotiin esiin, että toimintoanalyysi voi olla rahoitustransaktioiden kohdalla suppeampi kuin esimerkiksi tavaroiden tai palveluiden siirtohinnoittelun yhteydessä ja keskittyä lähinnä lainan luonteen ja ehtojen arviointiin. Tämä näkemys sai tukea

myös haastattelussa. Asiantuntijan mukaan toimintojen ja riskien tarkastelu on kuitenkin tärkeä osa siirtohinnoittelua, vaikka se tapahtuisikin suppeammassa mittakaavassa. Vastuiden, riskien ja toimintojen jakautuminen voi vaikuttaa merkittävästi lainan siirtohinnoitteluun sekä sovellettavan siirtohinnoittelumenetelmän valintaan, joten niiden kartoittaminen on olennainen osa lainan siirtohinnoitteluprosessia. Suppeammasta toimintoanalyysistä huolimatta, kannattaisi toimintojen, riskien ja vastuiden jakautuminen siis tuoda selkeästi esille jo lainasopimuksessa.

Toimintoanalyysiä tarkastelevassa luvussa tuotiin esiin myös, että OECD:n tarkoittamassa toimintoanalyysissä toimintojen ja riskien tarkastelu ulottuu periaatteessa etuyhteysransaktion analysoinnin lisäksi myös verrokkitransaktioiden analysointiin, kun taas Suomessa vaadittava toimintoarviointi ei edellytä yhtä laajaa verrokkien analysointia. Tämä pitää paikkansa myös asiantuntijan kokemusten perusteella. Haastattelussa ilmeni, ettei verrokeista tehdä laajaa toimintoarviointia vaan vertailukelpoisuus pyritään varmistamaan esimerkiksi internetsivuilta saatavan informaation perusteella. Syy verrokkien suppeammalle analysoinnille on sekä teorian, että asiantuntijänäkemyksen mukaan se, ettei verrokeista ole yleensä saatavissa riittävästi informaatiota laajan toimintoanalyysin laatimiseen.

Siirtohinnoittelumenetelmään liittyen teoriaosuudessa on esitetty, että yleisin ja luotettavin menetelmä lainan siirtohinnoitteluun on markkinahintavertailu- eli CUP-menetelmä. Esiin on kuitenkin nostettu myös mahdollisuus käyttää joissakin tilanteissa kustannusvoittolisämenetelmää. Myös asiantuntijahaastattelun perusteella nämä ovat lähtökohtaisesti ainoat lainan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden tarkasteluun käytettävissä olevat menetelmät. Haastattelussa kuitenkin ilmeni, että kustannusvoittolisämenetelmän käyttö on käytännössä varsin harvinaista ja soveltuu lähinnä tilanteisiin, joissa lainaajayritys toimii rahoitusta välittävän agentin roolissa kantamatta itse minäänlaista riskiä. Asiantuntijan kokemuksen mukaan CUP-menetelmä on lainojen siirtohinnoittelun yhteydessä ehdottomasti käytetyin ja myös verottajan preferoima menetelmä. Menetelmä on haastateltavan kokemuksen mukaan myös luotettavin, sillä lainoille on käytännössä lähes aina saatavilla verrokkeja.

Vaikka lainan siirtohinnan markkinaehtoisuuden tarkasteluun jälkikäteen sovelletaan useimmiten CUP-menetelmää, ei konserneilla ole velvoitetta käyttää sitä varsinaisen hinnan asettamisessa. Tämä näkemys on tuotu esiin teoriaosuudessa ja asiantuntijan kokemuksen mukaan OECD:n menetelmien käyttö hinnan asettamisessa onkin hyvin harvinaista. Yleisempää on, että hinta asetetaan muulla tavalla ja vasta jälkikäteen pyritään osoittamaan käytetyn hinnan markkinaehtoisuus CUP-menetelmällä. OECD:n menetelmien sijasta hinnan asettaminen voi käytännössä tapahtua esimerkiksi yleiseen tuntuun tai konsernin ulkopuolisten lainojen keskikorkoon pohjautuen. Tällaiset menetelmät eivät kuitenkaan välttämättä johda markkinaehtoiseen lopputulokseen, joten siirtohinnan markkinaehtoisuuden osoittaminen voi olennaisesti vaikeutua. Mikäli hinnan

asettamisessa ei sovelleta OECD:n menetelmiä, on suurin riski juuri siinä, että vertailuanalyysissä selviää, ettei käytetty korko ole markkinaehtoinen, mikä verotarkastuksessa johtaa useimmiten tulonoikaisuun. On toki mahdollista, että myös muilla menetelmillä päädytään sellaiseen hintaan, joka asettuu markkinaehtoisien hinnan vaihteluvälille, jolloin hinnanasettamismenetelmällä ei ole merkitystä. Yrityksen kannalta yllättäviltä verotustilanteilta vältytään kuitenkin varmimmin, mikäli verottajan hyväksymä siirtohinnoittelumenetelmä huomioidaan jo hinnan asettamisen yhteydessä, eikä vasta jälkikäteen.

Sekä teoria- että empiriaosuudessa ilmeni, että vertailuanalyysin yhteydessä laadittava luottoluokitus laaditaan erillisyyhtiöperiaatetta noudattaen siten, että ainoastaan konsernirakenteessa tarkasteltavana olevan yrityksen alapuolella olevat tytäryritykset ja niiden vaikutukset tarkasteltavaan yritykseen huomioidaan analyysissä. Teoriaosuudessa tuotiin kuitenkin esiin, että tämän niin kutsutun erillisyyhtiöperiaatteen soveltamisessa saattaa esiintyä kansainvälisiä eroja, mikä voi mahdollisesti aiheuttaa ongelmia lainan siirtohinnoittelussa. Myös asiantuntijan mukaan ongelmia voi periaatteessa syntyä, jos erillisyyhtiöperiaatteen soveltamisessa esiintyy painotuseroja rajat ylittävissä tilanteissa.

Käytännön tasolla haastateltava ei ole kuitenkaan kohdannut erillisyyhtiöperiaatteen painotuseroista aiheutuvia ongelmia. Haastattelussa kävi ilmi, että vaikka luottoluokituksen aiheutuisi painotuseroista johtuen muutamien pykälien eroja, eivät ne haastateltavan kokemuksen mukaan tarkoita välttämättä suuria eroja korkomarginaaleissa ja siirtohintaa voi eroista huolimatta asettua molemmissa tapauksissa markkinaehtoisien hinnan vaihteluvälille. Jotta yllättäviltä tulkintaeroilta ja mahdollisilta epäedullisilta seuraamuksilta varmasti vältyttäisiin, on konsernin hyvä kuitenkin ottaa sisäisissä rahoitusjärjestelyissä huomioon kunkin konserniyrityksen kotimaan paikallinen sääntely ja käytännöt sekä tunnistaa mahdolliset ristiriidat näiden välillä.

Vertailuanalyysi toteutetaan asiantuntijan näkemyksen mukaan saman mallin mukaan kuin teoriaosuudessa on esitetty. Kun kaikki tarvittavat tiedot hinnoiteltavasta transaktiosta ja sen osapuolista ovat selvillä, etsitään verrokkitransaktioita tietokannoista, mikäli sisäisiä verrokkeja ei ole käytettävissä. Yleisimmin käytetyille instrumenteille on luonnollisesti usein saatavilla enemmän verrokkeja kuin harvinaisemmille instrumenteille. Usein siirtohinnoittelua käsittelevissä julkaisuissa puhutaan vertailuanalyysin yhteydessä hieman harhaanjohtavasti vertailukohteen löytämisestä. Lainojen ulkoisten verrokkien kohdalla tämä tarkoittaa kuitenkin käytännössä aina useasta vertailukohteesta koostuvan verrokkijoukon löytämistä. Useita verrokkeja tarvitaan, koska markkinaehtoinen hinta on vaihteluväli, joka tilastollisin menetelmin selvitetään parhaasta mahdollisesta verrokkijoukosta.

Luvussa 4.4 on yhtenä vertailukohteisiin liittyvänä ongelmana nostettu esiin sellainen mahdollisuus, ettei yhtään verrokkeja löydetä. Vaikka rahaa voidaan luonnehtia homogeeniseksi hyödykkeeksi, jolle usein löytyy hintanoteerauksia vapailta markkinoilta, voivat konsernin sisäiset lainatransaktiot olla ehtojensa puolesta varsin yksilöllisiä. Tavanomaisesta poikkeavat ehdot tai esimerkiksi joidenkin ehtojen puuttuminen vaikeuttavat yleensä ulkoisten vertailukohteiden löytämistä. Oman haasteensa tähän voi aiheuttaa myös se, ettei riippumattomien osapuolten välisistä lainasopimuksista ja niihin sisältyvistä ehdoista välttämättä saada riittävästi tietoa. Myös empiriaosuudessa kävi ilmi, että varsinkin harvinaisten rahoitusinstrumenttien kohdalla vertailukohteiden löytäminen voi olla haastavaa. Tällaisissa tilanteissa voidaan asiantuntijan mukaan yleensä kuitenkin turvautua parhaisiin mahdollisiin saatavilla oleviin verrokkeihin ja parantaa niiden vertailukelpoisuutta oikaisujen avulla. Näin ollen verrokkeja on käytännössä aina saatavilla, mutta niiden vertailukelpoisuus voi lähtötilanteessa olla heikko.

Myös teoriaosuudessa on tuotu esiin, että tilanteissa, joissa riittävän samankaltaisia vertailukohteita ei ole saatavilla, transaktioon liittyviä eroja voidaan pyrkiä oikaistamaan. Oikaisujen yhteydessä eri maiden viranomaisten näkemykset voivat kuitenkin poiketa sen suhteen, minkälaisia eroja voidaan oikaista tai jättää oikaisematta. Usein voikin jäädä tulkinnanvaraiseksi kuinka merkittävä eron tulee olla, jotta se on syytä oikaista. Asiantuntijan näkemys tähän on, että pääsääntöisesti merkittävänä ja sitä myötä oikaistavana erona voidaan pitää sellaista eroa, jolla on vaikutusta lainan hintaan. Haastateltava myös vahvisti, että kansainvälisiä näkemuseroja oikaisujen suhteen esiintyy. Kansainvälisissä tilanteissa konsernien olisi siksi hyvä tuntea sisäisen lainan molempien osapuolten kotimaiden oikaisuihin liittyvä sääntely ja käytännöt. Näin voidaan varmin säälly säästyä näkemuserojen aiheuttamilta ongelmilta.

Kun vertailuanalyyysissä on saatu erotettua tietokannasta alustava verrokkijoukko, karsitaan näistä heikoimman vertailukelpoisuuden omaavat verrokkit pois. Karsintakriteereinä voidaan asiantuntijan kokemuksen perusteella käyttää esimerkiksi lainan myöntämisaikakohtaa, maturiteettia, lainamuotoa, luottoluokitusta sekä myös toimialaa ja tarpeen mukaan maata. Teoriaosuuden vertailuanalyyysiä käsittelevässä luvussa nostettiin esille verrokin arvioinnissa huomioon otettavina tekijöinä edellä mainittujen lisäksi myös esimerkiksi lainan suuruus, valuutta, lainakovenantit, optiot ja korkojakso. Asiantuntijan kokemuksen mukaan suurin osa näistä tekijöistä on kuitenkin yleensä suhteellisen helposti oikaistavissa, joten riippuen saatavilla olevan verrokkijoukon suuruudesta ei näitä tekijöitä välttämättä käytetä karsintakriteereinä. Käytettävien kriteereiden määrään vaikuttaa haastateltavan mukaan olennaisesti verrokkien määrä. Mikäli verrokkeja on saatavilla paljon, voidaan tällöin luonnollisesti käyttää useampia karsintakriteereitä ja pyrkiä ensisijaisesti löytämään jo valmiiksi vertailukelpoisia verrokkeja, joille ei tarvitse suorittaa oikaisuja. Toisaalta jos verrokkeja on löydettävissä vähemmän, joudutaan

niitä valitsemaan löyhemmillä karsintakriteereillä ja tekemään vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi enemmän oikaisuja.

Kun verrokkit on karsittu ja mahdollisesti tarvittavat oikaisut tehty, on tuloksena lopullinen verrokkijoukko. Tämän verrokkijoukon hintojen perusteella saadaan tilastollisia menetelmiä apuna käyttäen selville markkinaehtoisien hinnan vaihteluväli. Asiantuntijan mukaan Suomessa tämä vaihteluväli tarkoittaa käytännössä kvartiiliväliä, johon myös KOVE:n ohjeistuksessa on viitattu. Siirtohinnoittelua koskevissa julkaisuissa markkinaehtoisesta hinnasta puhutaan usein ikään kuin se olisi yksi tietty vertailuanalyysin avulla löydetty hinta. Sen sijaan kyseessä on nimenomaisesti vertailuanalyysin tuloksena löydetty vaihteluväli, jolta parhaiten soveltuva hinta voidaan valita. Tästä johtuen yrityksille jää siirtohinnan suhteen myös jonkin verran liikkumavaraa, jota voidaan periaatteessa hyödyntää verosuunnittelussa.

6.1.2 *Lainaehdoista ja lainamuodosta*

Teoriaosuudessa on esitetty, että konsernit voivat käyttää sisäisessä rahoituksessaan samoja instrumentteja kuin rahoitusmarkkinoilla on käytössä. Erilaisina lainamuotoina nostettiin esiin seniori- ja juniorilainat sekä välirahoitusinstrumentit. Asiantuntijakokemusten perusteella konserneissa suositaan näistä enimmäkseen seniorilainoja, mikäli mahdollista. Mikäli yrityksellä on kuitenkin myös ulkopuolista lainaa, edellyttää se yleensä, että sisäiset lainat ovat juonioriasemassa. Hybridi-instrumenttien käyttö on haastateltavan mukaan seniori- ja juniorilainojen käyttöä harvinaisempaa.

Teoriaosuudessa kuvattiin vertailuanalyysin käsittelyn yhteydessä erilaisia lainaehtoja, joilla voi olla vaikutusta lainan siirtohinnoitteluun. Esiin tuotiin myös ajatus siitä, että erilaisten lainaehtojen vaikutusta lainan korkotasoon olisi hyödyllistä analysoida jo ennalta ja mahdollisesti valita ehtoja tämän analyysin perusteella ottaen samalla huomioon niiden vaikutukset verrokkien löytymiseen. Asiantuntijan mukaan tällainen lähestymistapa on kuitenkin harvinainen, eikä ehtoja yleensä valita sen perusteella, minkälaisille lainoille on helpoiten löydettävissä verrokkeja. Sen sijaan lainaehdot määritetään yleensä konsernin omien käytäntöjen ja yleisen rahoituspolitiikan mukaan. Lainan siirtohinnoittelua saattaisi kuitenkin helpottaa, mikäli lainaehtojen vaikutuksia analysoitaisiin ennalta. Konsernien on usein mahdollista neuvotella sisäisistä lainasopimuksista ja niiden sisältämistä ehdoista joustavasti, joten ehtoja voitaisiin periaatteessa valita myös siirtohinnoittelua helpottavalla tavalla.

Teoriaosuudessa todettiin, että verrokkien löytämisestä saattaa vaikeuttaa muun muassa se, että lainasopimukseen on sisällytetty tavanomaisesta poikkeavia ehtoja tai toisaalta

jätetty pois joitakin tavanomaisia ehtoja. Empiriaosuudessa ilmeni, että sisäisten lainasopimusten kohdalla tavanomaisten ehtojen puuttuminen on haastateltavan kokemuksen mukaan huomattavasti yleisempää kuin tavanomaisesta poikkeavien ehtojen käyttäminen. Haastattelussa tuli esille, että sisäinen lainasopimus voikin olla ehdoiltaan varsin suppea ja osin puutteellinen tai epätarkasti määritelty. Haastateltavan mukaan lainasopimukset voivat toisinaan sisältää myös virheitä. Mikäli lainasopimus on puutteellinen, joudutaan tällöin tarkastelemaan sopimuksen sijasta lainan tosiasiallista toteutustapaa. Tämä voi aiheuttaa lisää työtä, jolta voitaisiin helposti välttyä laatimalla lainasopimukset huolellisesti ja määrittelemällä lainaehdot selkeästi jo lainan myöntämisen yhteydessä.

Haastattelussa kävi ilmi, että vaikka tavanomaisten ehtojen puuttuminen on suhteellisen yleinen ongelma sisäisissä lainasopimuksissa, on olemassa myös ehtoja, joita niihin usein sisällytetään. Asiantuntijan mukaan yksi tällainen ehto on lainan joustavuutta lisäävä optio ennaaikaisesta takaisin maksusta tai maksun vaatimisesta. Teoriaosuudessa todettiin, että tällaiset optiot olisi toteutettava, mikäli se vallitsevissa olosuhteissa on taloudellisesti rationaalisempi vaihtoehto kuin toteuttamatta jättäminen. Asiantuntijan näkemyksen mukaan käytännössä on kuitenkin harvinaista, että rationaalisuuden arvioimiseksi tarvittavaa selvitystä uudelleenrahoituskustannuksista laadittaisiin pelkästään siirtohinnoittelun takia. Haastateltava ei ole myöskään kohdannut tilannetta, jossa option toteuttamatta jättämiseen olisi puututtu, vaikka se periaatteessa on mahdollista esimerkiksi verotarkastuksen yhteydessä.

6.1.3 Sääntely, ohjeistus ja niihin liittyvät ongelmakohdat

Yhtenä merkittävänä ongelmana tutkimuksessa on nostettu esille rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelua koskevan ohjeistuksen vähäisyys. Siirtohinnoittelussa yleisesti noudatetut OECD:n ohjeet eivät juuri käsittele rahoitustransaktioita, vaan keskittyvät enemmän muun muassa tavaroiden ja palveluiden siirtohinnoitteluun. Sama pätee myös KOVE:n dokumentointia koskevaan ohjeistukseen. Tämä johtaa käytännön tasolla siihen, että sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa joudutaan soveltamaan näissä ohjeissa esitetyjä periaatteita sen sijaan, että voitaisiin seurata yksinomaan rahoitustransaktioita varten laadittuja normeja. Tarkan ohjeistuksen puuttuessa, saattaa osa lainan siirtohinnoitteluun liittyvistä kysymyksistä jäädä tulkinnanvaraisiksi.

Puutteellisen ohjeistuksen aiheuttama ongelma nousi esille myös asiantuntijahaastattelussa. Haastateltavan mukaan ohjeistusta esimerkiksi hinnan asettamisesta tai vertailuanalyysin laatimisesta ei ole, vaan olemassa olevassa ohjeistuksessa viitataan ainoastaan siihen, että hinnan tulee olla markkinaehtoinen. OECD:n ohjeistuksen lisäksi myöskään kansallista ohjeistusta siirtohinnoittelun käytännön toteutuksesta ei ole. Haastateltavan

mielestä tarkempi sääntely ei kuitenkaan välttämättä ratkaisisi tätä ongelmaa, vaan ennemminkin kaivattaisiin joko kansallista tai OECD:n taholta laadittua ohjeistusta lainan siirtohinnoittelun käytännön toteutuksesta. Tällainen ohjeistus voisi vähentää tulkinnanvaraisuuksia ja lisätä konserneissa varmuutta menettelytapojen oikeellisuudesta.

Empiriaosuudessa todettiin, että ohjeiden puutteesta johtuen lainojen siirtohinnoitteluun ja dokumentointiin on muodostunut myös kansallisia käytänteitä, jotka eivät ilme-ne ohjeistuksista. Asiantuntijan mukaan sekä yrityksille että verottajalle on muodostunut tiettyjä käytäntöjä esimerkiksi analyysien laatimiseen liittyen. Toisaalta myös konsulttiyhtiöillä on haastateltavan mukaan omat käytäntönsä dokumentoinnin tekemiseen ja asiat dokumentoidaan usein tietyssä järjestyksessä verottajan näkökulma huomioiden.

Toisena normipohjaan liittyvänä ongelmana teoriaosuudesta voidaan erottaa, se että ohjeita ja säädöksiä on annettu useilta eri taholta, kuten EU, OECD, kansalliset lait ja verosopimukset. Tämä ei välttämättä ole itsessään ongelma, mutta vaatii laajaa tietä-mystä siirtohinnoittelutyötä tekevältä taholta. Mikäli konsernissa ei tunneta riittävän hyvin sen toimintakenttään kuuluvien valtioiden sääntelyä ja esimerkiksi verosopimuk-sia, saatetaan joutua verotuksellisesti epäedulliseen tilanteeseen. Asiantuntija ei kuiten-kaan koe monelta taholta tulevaa ohjeistusta suureksi ongelmaksi, sillä eri tahojen oh-jeistuksiin sisältyy harvoin merkittäviä ristiriitoja. Esimerkiksi Suomen verottajan nä-kemykset ovat pitkälti yhteneväisiä OECD:n näkemysten kanssa. Jos siirtohinnoittelu-asiat koetaan yrityksissä kuitenkin haastaviksi tai niiden toteuttamiseen ei ole riittävästi resursseja, voivat yritykset kääntyä asiantuntijoiden puoleen. Haastateltavan mukaan apua haetaan useimmiten muun muassa dokumentoitavien transaktioiden tunnistami-seen, siirtohinnojen asettamiseen sekä vertailuanalyysin laatimiseen liittyvissä kysymyk-sissä.

Vaikka eri tahojen laatimissa ohjeistuksissa ei esiinny kovin merkittäviä ristiriitoja, saattavat kansainväliset erot ohjeiden tulkitsemisessa kuitenkin aiheuttaa ongelmia. Ra-jat ylittävissä transaktioissa on vaarana, että eri valtiot tulkitsevat sovellettavia normeja eri tavalla, mikä voi pahimmillaan aiheuttaa konserniyrityksille tuntevia veroseu-raamuksia. Tutkimuksessa on tuotu esille muun muassa joidenkin maiden noudattamat safe haven-säännökset, erilaiset painotukset erillisyhtiöperiaatteen soveltamisessa sekä ylipäätään transaktion osapuolten kotivaltioiden erilainen siirtohinnoittelun kansallinen sääntely. Myös empiriaosuudessa tunnistettiin erillisyhtiöperiaatteen painotuserot eri valtioissa potentiaalisesti ongelmaksi. Haastateltava ei kuitenkaan käytännössä ole ha-vainnut tähän liittyviä ongelmia, sillä vaikka konserniedut ja -haitat huomioitaisiin toi-nessa valtiossa, ei tämä välttämättä aiheuta merkittäviä muutoksia korkomarginaalissa.

Myös tilanteet, joissa transaktion osapuolten asuinvaltioiden välillä ei ole samankal-taista sääntelyä siirtohinnoittelua koskien ja esimerkiksi verosopimusta ei ole solmittu,

voivat tuottaa ongelmia. Empiriaosiossa saatiin tukea sille, että safe haven-säännösten noudattaminen transaktion toisen osapuolen kotimaassa voi aiheuttaa konkreettisia haasteita lainan siirtohinnoittelulle. Kovin merkittävää ongelmaa nämä säännökset eivät asiantuntijan näkemyksen mukaan kuitenkaan välttämättä aiheuta, vaan vaikutus näkyy lähinnä lisääntyneenä työmääränä, sillä transaktion molempien osapuolten on dokumentoitava ja osoitettava markkinaehtoisuus oman valtionsa säädösten mukaan. Käytännössä konkreettisena haittana on siis kaksinkertaiseen dokumentoinnin aiheuttama työ. Mikäli tällaisessa tilanteessa kävisi niin, että eri tavoin määritetyt markkinaehtoiset siirtohinnot eivät osuisi yksiin, jouduttaisiin markkinaehtoisen koron taso tällöin määrittämään osapuolten kotivaltioiden veroviranomaisten toimesta. Yritykselle tämä voi periaatteessa aiheuttaa haittaa, koska lopputulosta ei voida tarkasti ennakoida ja toisaalta prosessi voi viedä aikaa. Ratkaisuna voisi haastateltavan mukaan olla, että siirtohinnoittelua ei myöskään safe haven-säännöksiä soveltavassa valtiossa tehtäisi näihin säännöksiin perustuen, vaan jotakin muuta menetelmää hyödyntäen.

Myös alikapitalisointiin voi liittyä normiristiriitoja kansainvälisissä tilanteissa. Teoriaosuudessa todettiin, että alikapitalisoidun yhtiön suuri lainamäärä ja niistä maksettavat korot pienentävät kyseisen yrityksen verotettavaa tuloa, mistä johtuen useissa maissa on katsottu tarpeelliseksi puuttua näihin tilanteisiin alikapitalisointisäädöksillä. Myös empiriaosuudessa ilmeni, että eri valtioilla voi olla erilainen lähestymistapa alikapitalisointiin ja kansainväliset tulkintaerot voivat aiheuttaa ongelmia, mutta ne ilmenevät kuitenkin ennemminkin veroviranomaisten kuin yritysten välillä. Epäedullisten veroseuraamuksien välttämiseksi kansainvälisen konsernin on kuitenkin syytä tuntea jäsenyritystensä kansalliset alikapitalisointinormit. Esimerkiksi uutta konserniyritystä perustettaessa näillä normeilla voi olla merkittäviä vaikutuksia siihen, miten paljon uuden yrityksen rahoittamiseen voidaan käyttää vierasta pääomaa.

Normipohjaan liittyen teoriaosuudessa nostettiin esille myös hiljattain voimaan tullut kansallinen korkojen vähennysoikeuden rajoitus, joka saattaa tuoda mukanaan jonkinlaisia ongelmia tai ainakin muutostarpeita konsernien tähänastisiin toimintatapoihin. Teoriassa on tuotu esiin mahdollisuus, että laajan vähennysoikeuden rajoittaminen saattaa hillitä sisäisten lainojen käyttöä tai näkyä esimerkiksi konserniyritysten rahoitusrakenteiden uudenaikaisena suunnitteluna. Haastateltavan mukaan kyseinen rajoitus ei välttämättä aiheuta suoranaisia ongelmia yrityksille, mutta se saattaa aiheuttaa vaivaa, kun nykyisiä lainoja on käytävä läpi ja analysoitava niiden vaikutuksia korkojen vähennysoikeuteen. Teoriaosiossa on myös esitetty, että rajoitus voi tulevaisuudessa näkyä esimerkiksi konsernien toimintamallien ja rahoitusrakenteiden tarkasteluna sekä konserniavustusten käytössä, jotka vaikuttavat rajoituksen laskentaperusteeseen. Myös haastateltavan mukaan on mahdollista, että konserniavustuksia tullaan tulevaisuudessa jossain määrin hyödyntämään osana suunnittelua.

6.2 Loppupäätelmät

Vaikka tutkimuksen teoreettisessa osuudessa on havaittavissa monia potentiaalisia ongelma-kohtia lainan siirtohinnoitteluun liittyen, ilmeni asiantuntijahaastattelussa myös teoriaosuudessa huomiotta jääneitä käytännön ongelmia. Muun muassa puutteelliset sisäiset lainasopimukset, yritysten omintakeiset tavat lainan siirtohinnan asettamisessa sekä toisinaan riittämätön tietämys ja muut resurssit siirtohinnoitteluasioiden hoitamiseen vaikeuttavat jokapäiväistä siirtohinnoittelutyötä todennäköisesti huomattavasti konkreettisemmin kuin teoriassa esiin nostetut usein kansainvälisiä ristiriitatilanteita koskevat ongelmakohdat. Tutkimustuloksista voidaan siten tulkita, että vaikka lainan siirtohinnoitteluprosessi vaikuttaisi noudattavan samaa kaavaa niin teorian kuin asiantuntijan käytännön kokemuksen mukaan, nostetaan teoriassa usein esiin hieman erityyppisiä ongelmia kuin, mitä käytännön tasolla joudutaan pohtimaan lainojen siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta arvioitaessa.

Se, että haastattelun perusteella on löydetty myös konsernitasolla lainojen siirtohinnoitteluun liittyviä ongelma-kohtia lisää tutkimuksen käytännön merkittävyyttä. Tällaisiin pääasiassa käytäntöjen aiheuttamiin ongelmiin konserneilla itsellään on vaikutusmahdollisuuksia joten niiden tiedostamisen kautta myös ennaltaehkäisevien toimenpiteiden suunnittelu on mahdollista. Empiriaosuudessa esiin tuotuja käytännön ongelmia voidaan pyrkiä ehkäisemään esimerkiksi panostamalla sisäisten lainasopimusten laatimiseen ja analysoimalla erilaisten lainaehtojen vaikutuksia myös siirtohinnoittelun kannalta.

Toisaalta myös lainojen hinnoittelumenetelmät ovat yritysten itsensä valittavissa joten ne pystyvät halutessaan huomioimaan myös markkinaehtoisien siirtohinnoittelun asettamat vaatimukset jo hinnan asettamisvaiheessa. Näin toimittaessa myös markkinaehtoisuuden osoittaminen jälkikäteen helpottuu. Myös siirtohinnoitteluasioiden hoitamiseen suunnattujen resurssien määrään voidaan vaikuttaa konsernitasolla. Kasvattamalla konsernin sisäistä osaamista näihin asioihin liittyen voidaan mahdollisesti pienentää sisäisten lainojen siirtohinnoittelun aiheuttamaa riskiä tulonoikaisusta. Verosuunnittelun näkökulmasta tämä tarkoittaa, että toimenpiteiden verokohtelua pystytään tehokkaammin ennakoimaan.

Teoriassa esiin nousevat ongelmakohdat koskevat usein laajoja kansainvälisiä sääntely- ja tulkintaeroja. Käytännössä tällaiset ongelmat voivat toki vaikuttaa myös yksittäisten konsernien siirtohinnoittelukysymyksiin, mutta lähtökohtaisesti niiden ratkaiseminen on usein verovelvollisen sijaan valtioiden ja niiden veroviranomaisten vastuualueella. Vaikka näihin ristiriitoihin ei yksittäisillä konserneilla ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa, on niiden tiedostaminen siitä huolimatta myös tällä tasolla tärkeää.

Kun näiden ongelmakohtien aiheuttamat riskit tunnistetaan, voidaan suunnittelun kautta pyrkiä välttämään tilanteita, joissa ne voisivat aiheuttaa konsernille epäedullisia seuraamuksia. Varmasti yksi tärkeimmistä tavoista ennaltaehkäistä yllättäviä tai epäedullisia verotustilanteita onkin pitää huoli siitä, että konsernissa tunnetaan sekä kansainväliset normit että jäsenyritysten kansallinen sääntely ja käytänteet lainojen siirtohinnoitteluun liittyen.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi eräs lainojen siirtohinnoittelun kannalta varsin merkittävä ongelmakohta on tunnistettu sekä tutkimuksen teoria- että empiriaosuudessa. Tämä ongelma liittyy rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelun ohjeistuksen puutteellisuuteen. Vaikka lainojen siirtohinnoittelulta edellytetään sääntelyssä markkinaehtoisuutta, ei sen käytännön toteutuksesta ole olemassa juuri minkäänlaista ohjeistusta sen enempää kansallisella kuin kansainväliselläkään tasolla. Tätä voidaan pitää epäkohtana, jonka korjaaminen helpottaisi sekä yritysten, että veroviranomaistenkin työtä. Selkeällä ohjeistuksella käytännön toteutuksesta voitaisiin poistaa tulkinnanvaraisuuksia ja lisätä varmuutta siirtohinnoittelun oikeellisuudesta. Toisaalta myös verottajan näkökulmasta lainojen siirtohinnoittelun tarkastelu voisi helpottua yhtenäisempien käytäntöjen myötä.

7 LOPUKSI

7.1 Yhteenveto

Tutkimuksessa on kuvattu lainan siirtohinnoittelua, siihen vaikuttavia tekijöitä ja ongelma-kohtia. Lisäksi esiin on tuotu keskeistä taustaa, kuten sovellettavia periaatteita ja normipohjaa. Asiantuntijahaastattelun avulla tutkimuksessa on pyritty saamaan käytännön havaintoja ja näkökulmia edellä mainittuihin asioihin liittyen. Johtopäätöksissä tarkoituksena on ollut kuvata niitä eroja ja yhtäläisyyksiä, joita asiantuntijakäsitysten ja teorian välillä on havaittu. Lisäksi esiin on nostettu tapoja, joilla lainojen siirtohinnoitteluun liittyviä ongelmia voidaan ennaltaehkäistä ja lisätä siten varmuutta transaktioiden verokohtelusta.

Kuten tutkimuksessa on todettu, konsernin sisäiset liiketoimet ovat varsin yleisiä ja muodostavat arvioiden mukaan jopa puolet maailmankaupasta. Kaikissa konsernin sisäisissä etuyhteysliiketoimissa tulee noudattaa markkinaehtoperiaatetta. Tämän periaatteen mukaan transaktion ehtojen tulee vastata ehtoja, joita riippumattomat osapuolet vastaavissa liiketoimissa käyttäisivät. Tämän periaatteen avulla pyritään varmistamaan, että tulot kertyvät oikeille yrityksille ja näin ollen myös niistä maksettavat verot kohdistuvat siihen valtioon jolle ne myös riippumattomassa tilanteessa kertyisivät. Ilman markkinaehtoperiaatetta olisi mahdollista, että verotulot allokoituisivat esimerkiksi verosuunnittelun seurauksena alhaisten verokantojen maihin.

Etuyhteysransaktiot voivat liittyä palveluiden, tavaroiden, ja aineettoman omaisuuden lisäksi myös rahoitukseen. Tässä tutkimuksessa on keskitytty tarkastelemaan rajat ylittävien sisäisten lainojen siirtohinnoittelua, sen sääntelyä sekä markkinaehtoisuuden osoittamiseen liittyviä menetelmiä, käytäntöjä ja ongelma-kohtia. Sisäisten lainojen käyttö kansainvälisissä konserneissa on varsin yleistä ja niiden siirtohinnoittelu on noussut varsin ajankohtaiseksi aiheeksi myös mediassa. Osaltaan aiheen ajankohtaisuuteen vaikuttaa myös viimeaikainen taantuma, joka on saanut useat valtiot tarkastelemaan siirtohinnoittelukysymyksiä tarkemmin ja etsimään keinoja säilyttää valtiolle kuuluva verokertymä aiempaa tehokkaammin.

Lainojen siirtohinnoittelun käyttöä verosuunnittelun tarkoituksiin ja rajat ylittävään tulon siirtoon on pyritty estämään niin kansallisella sääntelyllä kuin kansainvälisellä ohjeistuksella. Joissakin valtioissa, Suomi mukaan lukien, kotimaisten konserniyritysten välinen avoin tuloksentasaus on mahdollistettu esimerkiksi konserniavustusjärjestelmän kautta. Tällainen menettely ei kuitenkaan sovellu rajat ylittäviin tilanteisiin, vaan se on

sääntelyn kautta estetty. Ilman sääntelyä olisi mahdollista, että korkeamman verokannan maissa sijaitsevat konserniyritykset siirtäisivät markkinaehtoperiaatteesta poikkeavien lainakorkojen muodossa tuloa matalamman verokannan maassa sijaitseville konserniyritykselle. Tällä tavoin konsernien kokonaisverorasitus minimoituisi ja valtioiden verokertymät vääristyisivät. Myös liiallisen vieraan pääoman käyttöä pääomarakenteissa on useissa valtioissa rajoitettu alikapitalisointisäädösten avulla. Tähän on syynä se, että liian suureksi katsottava vieraan pääoman määrä johtaa liiallisiin korkomaksujen vähennyksiin ja pienentää siten konsernin verotettavaa tuloa ja valtion verokertymää. Suomessa alikapitalisoinnista ei ole omia säädöksiä, mutta ilmiöön voidaan tarvittaessa puuttua muun lainsäädännön perusteella.

Lainojen siirtohinnoittelu yhdistetään julkisuudessa usein varsin aggressiiviseen verosuunnitteluun. Tiukan sääntelyn seurauksena lainojen siirtohinnoitteluun liittyvät verosuunnittelumahdollisuudet koskevat kuitenkin todellisuudessa verojen minimoinnin sijasta ennemminkin mahdollisuutta ennakoida veroseuraamuksia ja välttää näin yllättäviä verotustilanteita, kuten tulonoikaisuja. Verotettavan tulon määrään vaikuttamisen mahdollisuudet ovatkin lopulta markkinaehtovaatimuksen ansiosta melko rajalliset. Käytännössä pientä joustovaraa sisäisen lainan hinnoitteluun kuitenkin yleensä jää, sillä markkinaehtoisen hinnan vaihteluväliltä voidaan periaatteessa valita vapaasti yrityksen tavoitteiden kannalta parhaiten sopiva hinta.

Korkojen verokohtelu voi vaihdella eri valtioissa kansallisen lainsäädännön mukaan. Useissa valtioissa maksetut korot ovat kuitenkin lainanottajan verotuksessa vähennyskelpoisia ja symmetriaperiaatteen mukaisesti lainanantajan veronalaista tuloa. Myös Suomessa korkomenot ovat aiemmin olleet laajasti vähennyskelpoisia, mutta vuonna 2013 voimaan astuneen korkojen vähennysoikeuden rajoituksen myötä etuyhteyslainojen korkomaksujen laajasta vähennysoikeudesta on luovuttu. Tämän rajoituksen tarkoituksena on hillitä verosuunnittelua ja turvata Suomen veropohjaa. Rajoituksen vaikutuksista ei ole Suomessa vielä käytännön kokemusta, sillä sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2014 verotuksessa. Voidaan kuitenkin odottaa, että rajoituksella saattaa olla jonkinlaisia vaikutuksia muun muassa konserniavustusten käyttöön sekä konsernien rahoitusrakenteisiin.

Konsernin sisäisessä rahoituksessa voidaan hyödyntää samoja instrumentteja kuin rahoitusmarkkinoilla muutenkin käytetään. Tutkimuksessa on keskitytty vieraan pääoman ehtoiisiin lainamuotoihin ja näistä esiteltiin lyhyesti seniori- ja juniorilainoja sekä yleisimpiä välirahoitusinstrumentteja. Asiantuntijan käsityksen mukaan konsernit suosivat näistä muodoista eniten seniorilainoja, joilla on paras etuoikeusasema. Juniorilainoja käytetään sisäisissä lainoissa lähinnä silloin kuin lainanottajalla on myös ulkopuolisen myöntämää rahoitusta, joka estää seniorilainojen käytön. Myös välirahoitusinstrumentteja voidaan hyödyntää, mutta niiden käyttö on asiantuntijakokemuksen perusteella harvinaisempaa ja tähtää usein pääomarakenteen suunnitteluun.

Lainan siirtohinnoitteluprosessi etenee transaktion tunnistamisesta toimintoanalyysin tekemiseen, siirtohinnoittelumenetelmän valintaan ja lopulta luottoluokitusanalyysin sisältävään vertailuanalyysiin. Lainojen siirtohinnoittelussa toimintoanalyysi on usein perinteistä, esimerkiksi tavaroiden siirtohinnoittelun yhteydessä laadittavaa toimintoanalyysiä suppeampi, mutta silti merkittävä osa siirtohinnoittelua. Lainojen kohdalla siirtohinnoittelumenetelmäksi valikoituu yleensä luotettavimpana pidetty CUP-menetelmä, mutta myös kustannusvoittolisämenetelmää voidaan esimerkiksi läpilainausilanteissa soveltaa. Asiantuntijan näkemys siirtohinnoitteluprosessin etenemisestä oli varsin yhtenevä teoriassa kuvatun prosessin kanssa.

Markkinaehtoisen hinnan vaihteluväli määräytyy CUP-menetelmässä vertailuanalyysin perusteella. Vertailuanalyysissä tarkasteltavalle lainalle etsitään tietokannoista mahdollisimman vertailukelpoinen ulkoisten verrokkien joukko, mikäli sisäisiä verrokkeja ei ole käytettävissä. Käytettävien verrokkien tulee olla mahdollisimman vertailukelpoisia eli ehdoiltaan ja ominaisuuksiltaan mahdollisimman samankaltaisia kuin tarkasteltava sisäinen transaktio. Mikäli vertailukohteisiin sisältyy eroja, jotka voivat olennaisesti vaikuttaa hinnoitteluun, tulee nämä erot oikaista vertailukelpoisuuden parantamiseksi. Mitä harvinaisempi instrumentti tarkasteltavana on, sitä vähemmän sille yleensä on saatavilla verrokkeja, jolloin myös verrokkien karsintaan käytettävien kriteereiden määrää joudutaan usein supistamaan. Teoriaosuudessa esitettiin monia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja samoja tekijöitä käsiteltiin myös asiantuntijahaastattelussa. Asiantuntijan kokemuksen mukaan kaikilla näistä tekijöistä ei kuitenkaan aina ole käytännössä yhtä suuria vaikutuksia hintaan kuin teoriassa toisinaan annetaan ymmärtää, ja monet niistä ovat myös kohtuullisen helposti oikaistavissa.

Lainan siirtohinnoitteluun voi liittyä erilaisia haasteita ja ongelmia, jotka usein johtuvat puutteellisesta ohjeistuksesta sekä kansainvälisistä eroista niin käytännössä, sääntelyssä kuin tulkintatavoissakin. Pahimmillaan nämä ongelmat voivat realisoituessaan aiheuttaa tulonoikaisuja tai esimerkiksi monenkertaista verotusta. Asiantuntijan kokemusten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että monet teoriassa esiin tuoduista ongelmista ovat kuitenkin ratkaistavissa ja usein yrityksen näkökulmasta suurin aiheutunut haitta on lisääntynyt työmäärä. Kansainvälisten sääntely- ja tulkintaerojen lisäksi empiriaosuudessa löydettiin myös joitakin konsernitasolla vaikuttavia käytännön ongelma-kohtia. Usein nämä ongelmat liittyvät pitkälti konsernin omiin menettelytapoihin sekä tietämättömyyteen siirtohinnoitteluasioissa. Kiinnittämällä huomiota lainasopimukseen, normipohjan tuntemukseen sekä sisäisen lainan hinnoitteluun käytettäviin menetelmiin voidaan konserneissa ennaltaehkäistä monien ongelmien syntymistä.

7.2 Tutkimuksesta

Tutkimuksen teoriaosuudessa on pyritty kuvaamaan mahdollisimman kattavasti lainojen siirtohinnoittelua, siihen liittyvää problematiikkaa ja kontekstia. Vaikka siirtohinnoittelu ilmiönä on varsin kansainvälinen, kuuluu se yleensä aina myös valtioiden kansallisen sääntelyn piiriin ja tästä syystä teoriaosuuden lähteet painottuvat monilta osin kotimaiseen aineistoon. Merkittävimpiä lähdeaineistoja tutkimuksessa ovat olleet muun muassa Kristiina Äimän väitöskirja: *Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa* (2009), Jukka Karjalaisen ja Merja Raunion *Siirtohinnoittelu* (2007) sekä KPMG:n julkaisema *Siirtohinnoittelu käytännössä* (2012). Myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ja keskeinen kansallinen sääntely ovat aiheen kannalta olennaisia, joten myös ne ovat olleet merkittävä osa lähdeaineistona.

Empiriaosuuteen valittiin haastateltavaksi rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelun parissa KPMG:llä työskentelevä asiantuntija Riika Jaakkola. Se, että tutkimusaineistoon sisällytettiin vain yksi haastattelu, huomioitiin luonnollisesti myös haastattelun laajuudessa ja kysymyksissä. Mikäli haastateltavia olisi ollut useampia, ei yhtä laajaa ja tarkkaa haastattelua olisi välttämättä voitu toteuttaa, mikä olisi vaikeuttanut aiheen syvemmän ymmärryksen saavuttamista. Empiriaosuus perustuu siis yhteen laajaan puolistrukturoituun haastatteluun, jossa pyrittiin mahdollisimman kattavasti tuomaan esille asiantuntijan käsityksiä ja kokemuksia lainojen siirtohinnoittelusta ja siihen liittyvistä ongelmista. Haastattelurunko oli rakennettu tiettyjen teemojen ympärille ja puolistrukturoidun muodon ansiosta haastattelussa voitiin kysyä varsin tarkkoja kysymyksiä, joihin haastateltava pystyi vastaamaan vapaasti omin sanoin.

Siirtohinnoittelu on aiheena melko pienehkö osa-alue kansainvälisessä verotuksessa, ja siihen erikoistuneita asiantuntijoita ei Suomessa ole välttämättä kovin suurta määrää. Tästä joukosta vain osa on erikoistunut nimenomaisesti rahoitustransaktioihin, joihin tässä tutkimuksessa keskityttiin. Haastateltavaksi pyydettiin nimenomaisesti rahoitustransaktioihin erikoistunut asiantuntija, jolla voidaan ajatella olevan paljon käytännön kokemusta sekä aiheen laajaa tuntemusta niin teorian kuin käytännönkin puolelta. Lainojen siirtohinnoitteluun liittyvät käytännöt ovat usein syntyneet lakien ja verotuskäytännön asettamissa puitteissa, mutta varsinaiset käytännön toteutukseen liittyvät menettelytavat ovat monilta osin erilaisten konsulttiyritysten luomia. Näin ollen mahdollisesti paras ja laaja-alaisin kuva käytännön prosesseista ja ongelmista saadaan haastattelemalla nimenomaan tällaisessa konsulttiyrityksessä päivittäin tutkittavan ilmiön parissa työskentelevää henkilöä.

Yksi haastattelu katsottiin tutkimuksessa riittäväksi, sillä tutkimuksen tarkoituksena ei ollut saavuttaa yleistettävyyttä tai esimerkiksi vertailla asiantuntijanäkemyksiä. Mikäli tutkimuksessa olisi käytetty useampia haastatteluja ja haastateltavia, olisi voitu saada esiin laajempi kirjo kokemuksia ja mielipiteitä, mutta itse siirtohinnoitteluprosessin ja

sen ongelmien kuvaamisen kannalta ei välttämättä olisi saavutettu merkittävää lisätietoa. Tämän voidaan ajatella johtuvan siitä, että lainan siirtohinnoitteluprosessi ja siihen mahdollisesti liittyvät ongelmat ovat lainsäädännön asettamien vaatimusten ansiosta kansallisella tasolla aina hyvin samankaltaisia, riippumatta siitä, kuka käytännön toteutuksen suorittaa. Yhden haastattelun katsottiin näistä syistä riittävän tutkimuskysymyksiin vastaamiseen.

Kuten jo metodologiaosuudessa on todettu, ei tällä tutkimuksella voida saavuttaa yleistettäviä tuloksia. Yleistettävyyden sijaan tutkimustulosten merkittävyys perustuu tarkastellun ilmiön kuvaamisella saavutettavaan syvempään ymmärtämiseen. Empiriaosuudessa ja johtopäätöksissä esitetyt argumentit perustuvat haastatteluun ja tutkijan tekemiin tulkintoihin, joten tutkimusta ei voida pitää myöskään objektiivisena. Mikäli tutkimus toistettaisiin, eivät tulokset siis välttämättä olisi samankaltaisia.

Tutkimusotteena on ollut toiminta-analyttinen tutkimusote, joten tutkimuksen tulisi olla luonteeltaan kuvaileva, syvempään ymmärtämiseen pyrkivä ja mahdollisesti osin myös normatiivinen. Tutkimuksessa lainan siirtohinnoitteluprosessia on pyritty kuvailemaan niin asiantuntijäkäsityksiin kuin teoreettiseen aineistoon pohjautuen. Tuloksena on saatu melko kattava kuvaus siitä, miten lainan siirtohinnoittelun tulisi teoriassa tapahtua ja, miten se asiantuntijan käsitysten mukaan käytännön tasolla tapahtuu. Lisäksi tutkimuksessa on pyritty kuvaamaan tyypillisiä ongelmia, joita lainan siirtohinnoitteluun voi liittyä. Näiden ongelmien ennaltaehkäisyyn liittyen tutkimuksessa on saavutettu myös joitakin normatiivisia tuloksia, jotka antavat viitteitä siitä, minkälaisiin asioihin konserneissa olisi syytä kiinnittää huomiota sisäisiä lainoja käytettäessä. Lainan siirtohinnoittelusta ja siihen liittyväistä ongelmakohdista ei ole aiemmin tuotettu kansallisella tasolla kovin kattavaa kuvausta, mikä osaltaan lisää tämän tutkimuksen merkittävyyttä.

Rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelu on varsin ajankohtainen aihe ja liiallisen verosuunnittelun välttämiseksi sen tarkempi sääntely on noussut monien valtioiden intresseihin viime vuosina. Lainojen siirtohinnoittelu on ilmiönä varsin yleinen, mutta kuitenkin heikosti ohjeistettu, mikä osaltaan luo monia mielenkiintoisia tutkimusmahdollisuuksia. Sääntelyssä ja käytännöissä esiintyy monesti myös kansainvälisiä eroja ja eräs mielenkiintoinen jatkotutkimusmahdollisuus voisi olla, miten nämä erot voivat vaikuttaa lainan siirtohinnoitteluun ja miten ristiriitatilanteissa voidaan toimia. Toisaalta varsin kiinnostava sääntelyyn liittyvä tutkimusaihe olisi myös Suomessa voimaan tulleen korkojen vähennysoikeuden rajoituksen vaikutukset kotimaisten konserniavustusten käyttöön, rakenteisiin sekä sisäisten lainojen ja esimerkiksi konserniavustusten käyttöön.

Tässä tutkimuksessa lainan siirtohinnoittelua on tarkasteltu sekä teoriaan että asiantuntijan käsityksiin pohjautuen. Mielenkiintoisia jatkotutkimusmahdollisuuksia voisi

syntyä myös vaihtamalla näkökulmaa ja lähestymällä aihetta esimerkiksi verottajan tai kansainvälisen konsernin näkökulmasta. Erityisesti tutkimalla yritysten omia kokemuksia lainojen siirtohinnoitteluprosessista ja mahdollisesti kohdatuista ongelmista voitaisiin saada arvokasta tietoa ohjeistuksen kehittämisen tueksi.

LÄHTEET:

- Ahanen-Raitio, Päivi – Blomqvist, Aki – Fasoúlas, Elina – Heiniä, Seppo – Hiltunen, Pirkko – Huikuri, Harri – Jokinen, Miika – Karjalainen, Tuula – Karsio, Tomi – Karttunen, Seija – Liede, Hannele – Luukkainen, Maria – Malmgrén, Marianne – Nokka, Marko – Salomaa, Petri – Vuopala Heikki (2003) *Yrityksen verosuunnittelu 2003*. Talentum: Helsinki.
- Ahonen, Tero – Etholén, Tommi (2006) Suomen tulevat Siirtohinnoittelun dokumentaatio-säännökset. *Tilintarkastus-revision*. 4/2006 66–74.
- Andersson, Edward – Ikkala, Jarmo – Penttilä, Seppo (2012) *Elinkeinolain kommentaari*. Talentum: Helsinki.
- Aurejärvi, Erkki – Hemmo, Mika (2006) *Luotto-oikeuden perusteet*. Talentum: Helsinki.
- Bartelsman, Eric J. – Beetsma, Roel M.W.J. (2003) Why pay more? Corporate tax avoidance through transfer pricing in OECD countries. *Journal of Public Economics* Vol. 87 (9-10), 2225–2252.
- Buettner, Thiess – Wamser, Georg (2007) Intercompany Loans and Profit Shifting – Evidence from Company-Level Data. *CESifo Working Paper No.1959* http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=981120 Haettu 14.10.2012
- Clair, Robert – Serafi, Rema – De Robertis, Gianni – Waldens, Stefan (2004) Related-party loans: no opportunity without risk. *International tax review* Jul20004 51–56
- Euroopan Unionin yleissopimus kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä*. (1990) Convention on the elimination of double taxation in connection with the adjustment of profits of associated enterprises. (90/436/ETY). <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1990:225:0010:0016:EN:PDF>>.
- Euroopan Unionin neuvoston direktiivi*. (2011) Neuvoston direktiivi eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä 2011/96/EU <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:345:0008:0016:FI:PDF> Haettu 16.1.2013 klo15.32

Euroopan Unionin komission suositus. (2003) Komission suositus mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä. (2003/361/EY). <
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:FI:PDF>> Haettu 18.12.2012 klo 12.10

HE 146/2012

HE/107/2006

HE 92/2004

Helminen, Marjaana (2002) *Finnish International Taxation*. WSOY: Helsinki

Helminen, Marjaana (2012) *Kansainvälinen verotus*. Sanoma Pro Oy. Jatkuvatäyden-
 teinen verkkojulkaisu.

Höglund, Hanna (2012) Verokikkailua? *Tax View* 2/2012, 28–31. KPMG Oy Ab: Hel-
 sinki.

Ikkala, Jarmo – Pallonen, Raimo – Haapaniemi, Ossi – Raitasuo, Outi (1997) *Verosuunnittelun käsikirja*. Kauppakaari Oy: Helsinki.

Jaakkola, Riika (2013) Haastattelu 26.2.2013, Helsinki.

Jaakkola, Riika – Laaksonen, Sanna – Nikula, Timo – Palmu, Mikko – Paronen, Vesa –
 Sandelin, Eric – Vasenius, Suvi (2012) *Siirtohinnoittelu käytännössä*. Edita:
 Helsinki.

Juusela, Janne – Karhu, Einari (2009) Konserniverotus kokonaisuudistuksen tarpeessa.
Tilintarkastus-revision. 4/2009, 14–17. Edita Prima Oy

Järvenoja, Markku (2012) Korkojen vähennysoikeutta rajoitetaan. *Tilintarkastus-*
revision 3/2012, 50–53. Edita Prima Oy

Karjalainen, Jukka (2010) Konsernin sisäisten korkojen markkinaehtoisuus. *Verotus*
 4/2010, 378–383. Kirjapaino Uusimaa: Porvoo

Karjalainen, Jukka – Raunio, Merja (2007) *Siirtohinnoittelu* WSOYpro: Helsinki.

Kasanen, Eero – Lukka, Kari – Siitonen, Arto (1993) The Constructive Approach in
 Management Accounting Research. *Journal of Management Accounting Research*, Vol.
 5, 243–264

KHO 2010:73 vuosikirjapäätös

KHO:2006:29 vuosikirjapäätös

KILA:n yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta (2006) <
<http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/konsti3>>

Knuutinen, Reijo (2005a) Konsernin sisäiset lainat: alikapitalisointi. *Verotus*, 2/2005
 188–196

- Knuutinen, Reijo (2005b) *Konsernin sisäiset lainat: koron hyväksyttävä taso. Verotus*, 5/2005 549–557
- Koskinen, Ilpo – Alasuutari, Pertti – Peltonen, Tuomo (2005) *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Vastapaino: Tampere
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto (2010) *Konsernin verosuunnittelu* WSOYpro: Helsinki.
- Kuortti, Hannu (2012) *Veroparatiisit – veromuseoon kuuluvia luomuksia vai hyvinvointivaltioiden parasiitteja?* *Verotus*, 4/2012 414–428 Kirjapaino Uusimaa: Porvoo.
- Laaksonen, Sami – Anttila, Tuomas (2007) *Uudet siirtohinnoittelun dokumentointia koskevat säännökset*. *Verotus* 1/2007 31–43 Kirjapaino Uusimaa: Porvoo.
- Lauriala, Jari (2008) *Rahoitusstrategia – modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet*. WSOYpro: Helsinki
- Leppiniemi, Jarmo – Lounasmeri, Sari (2012) *Yritysrahoitus*. SanomaPro Oy <<http://onlinepalvelu.sanomapro.fi.ezproxy.utu.fi:2048/?prevpos=yr111.3334&page=selain&ts=yo&pos=yr111.1&offset=0.0>> Verkkojulkaisu, haettu 12.12.2012 klo 14.07. Viimeisin päivitys 30.10.2012
- Leppiniemi, Jarmo – Walden, Risto (2009) *Tilinpäätös- ja verosuunnittelu*. WSOYpro: Helsinki.
- Lukka, Kari (1991) *Laskentatoimen tutkimuksen epistemologiset perusteet. Liiketaloudellinen aikakauskirja*, Vol. 40 (2), 166–184.
- Malmgrén, Marianne (2011) *Siirtohinnoittelu kiinteän toimipaikan tulon määrittelyssä*. *Verotus* 3/2011 302–309.
- Mannio, Lauri (1997) *Korko vero-oikeudessa*. Kauppakaari Oy: Helsinki.
- Mehtonen, Pekka (2005) *Siirtohinnoittelu, tuloverotus ja konsernistrategiat*. Edita Prima Oy: Helsinki.
- Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko (2006) *Elinkeinotulon verotus*. Talentum: Helsinki.
- Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko (2009) *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus*. Talentum: Helsinki.
- Niskakangas, Heikki – Tikka, Kari S. – Honkavaara, Tero – Helminen, Marjaana – Lundén, Anna – Laitinen, Mirjami – Rabinä, Timo – Leppiniemi, Jarmo – Kiviranta, Esko – Ranta-Lassila, Hannele – Mattila, Pauli K. – Raunio, Merja – Äimä, Kristiina (2004) *Verouudistus 2005*. WSOY: Juva.

- Näsi, Juha (1980) *Ajatuksia käsiteanalyysistä ja sen käytöstä yrityksen taloustieteissä*. Tampereen yliopisto. Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja. Sarja A2: Tutkielmia ja raportteja 11.
- OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010*. (2010) OECD. <http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-2010_9789264175181-en>
- OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations*. (2010) OECD. <http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2010_tpg-2010-en> Haettu 14.12.2012 klo 11.30
- Olkkonen, Tauno (1994). *Johdatus teollisuustalouden tutkimustyöhön*. Otaniemi: Teknillinenkorkeakoulu.
- PwC (2012) Korkeiden vähennysoikeutta rajoittavaan lakiehdotusluonnokseen muutoksia. <http://www.pwc.fi/fi/verokonsultointi/korkeiden-vahennysoikeutta-rajoittavaan-lakiehdotusluonnokseen-muutoksia.jhtml> Haettu 2.2.2013 klo 13.40
- Raunio, Merja – Svenssas, Karin (2011) Rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelu – onko konserniin kuulumisella vaikutusta? *Verotus* 2/2011 190–200.
- Ryan, Bob – Scapens, Robert W. – Theobald, Michael (1992) *Research Method and Methodology in Finance and Accounting*. Academic Press: London.
- Tamminen, Anna-Katri – Leppänen, Hannu-Tapani (2009) Siirtohinnoittelun tulkintakysymyksiä ja ongelmakohtia. *Tilintarkastus-revision* 3/2009 59–61.
- Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala Tomi (2012) *Yritysverotus I-II*. Sanoma Pro Oy.
- Tilastokeskus (2012a) Liitetaulukko 1. Suomalaiset tytäryhtiöt ulkomailla maaryhmitäin vuonna 2010. <http://www.stat.fi/til/stu/2010/stu_2010_2012-03-29_tau_001_fi.html> haettu 31.1.2013 klo 14.20
- Tilastokeskus (2012b) Liitetaulukko 1. Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa 2011. <http://www.stat.fi/til/ulkoy/2011/ulkoy_2011_2012-11-26_tau_001_fi.html> haettu 31.1.2013 klo 14.18
- Transfer pricing global reference guide. (2011) Ernst & Young. <<http://www.ey.com/GL/en/Services/Tax/Transfer-Pricing-and-Tax-Effective-Supply-Chain-Management/2011-Transfer-pricing-global-reference-guide---Finland>>
- Valtiovarainministeriö (2012) Yritysten korkomenojen vähennysoikeutta verotuksessa rajoitetaan. 1.11.2012 | Tiedote 196/2012 <http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20121101_Yritys/name.jsp> haettu 21.11.2012 klo 11.48
- Valtti, Simo (2006) Konsernituen uudistunut verotus. *Tilintarkastus-revision*, 3/2006, 23–32.

Verohallinto (2013) Puhelu verohallinnon osakeyhtiöiden neuvontapalveluun. 22.2.2013 klo13.25

Verohallinto (2012) Rajoitetusti verovelvollisen osingot, korot ja rojalit <
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Kansainvalinen_toiminta/Rajoitetusti_verovelvollisen_osingot_kor%2814425%29 > Haettu 4.2.2013 klo 11.29

Verohallinto (2007) Siirtohinnoittelun dokumentointi – Muistio 19.10.2007.
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Siirtohinnoittelun_dokumentointi%2810053%29> Haettu 20.11.2012 klo 11.40.

Wolosoff, Todd & Powell, Larry (2010) How to manage risks in transfer pricing controversy. *International Tax Review*, Vol. 21 (10), 12–12.

Äimä, Kristiina (2011) Koron vähennysoikeus elinkeinoverotuksessa ja siirtohinnoittelu. *Lakimies* 7-8/2011 1541–1552.

Äimä, Kristiina (2009) *Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa*. WSOYpro Oy, Helsinki.

LAIT:

KPL Kirjanpitolaki 1997/1336, (1 luku 5§)

KonsAvL Konserniavustuslaki 1986/825 (1§ - 7§)

KorkoL Korkolaki 1982/633

EVL Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360

LähdeveroL Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 1978/627

VML Laki verotusmenettelystä 1995/1558

OYL Osakeyhtiölaki 2006/624

LIITTEET

LIITE 1 HAASTATTELURUNKO

1. Sisäisistä lainoista ja lainamuodoista

- 1.1. Mitkä ovat tyypillisiä syitä siihen, että yritys valitsee ulkopuolisen rahoituksen sijasta sisäisen lainan?
- 1.2. Kuinka yleistä sisäisten lainojen käyttö konserniyritysten rahoittamiseen on Suomessa?
- 1.3. Minkälaisia lainamuotoja konsernit suosivat sisäisessä rahoituksessa?
(seniori-/juniorilainat/hybridi-instrumentit)
- 1.4. Löytyykö tietyn lainatyypin mahdolliselle preferoinnille erityisiä syitä?
- 1.5. Minkälaisia siirtohinnoitteluun liittyviä ongelmia yleisimpien lainamuotojen yhteydessä voi nousta esiin?
- 1.6. Johtaako emoyrityksen tosiasiallinen kontrolli tytäryrityksessä usein emo-tytär-lainojen vakuudettomuuteen?
- 1.7. Onko verottajalla Suomessa linjauksia sen suhteen, milloin vieraana pääomana annettua lainaa ei voida hyväksyä verotuksessa, vaan tosiasiallinen luonne katsotaan oman pääomanehtoiseksi sijoitukseksi?
- 1.8. Kuinka paljon yritykset käyttävät ulkopuolista apua lainojen siirtohinnoittelussa ja, mitkä ovat tyypillisiä kysymyksiä, joiden yhteydessä käännytään asiantuntijoiden puoleen?

2. Menetelmistä ja käytännöistä

- 2.1. Miten lainan siirtohinnoitteluprosessi tyypillisesti etenee ja, minkälaisia vaiheita siihen sisältyy?
- 2.2. Koetaanko jokin tietty vaihe lainan siirtohinnoittelussa erityisen haastavaksi yrityksissä?
- 2.3. Noudatetaanko lainan siirtohinnan asettamisessa usein OECD:n ohjeissa määritettyjä menetelmiä vai sovelletaanko niitä usein vain markkinaehtoisuuden tarkasteluun/osoittamiseen, jonkin muun menetelmän rinnalla?
- 2.4. Minkälaisia muita menetelmiä hinnan asettamiseen voidaan käyttää ja, miten ne tyypillisesti poikkeavat OECD:n menetelmistä?
- 2.5. Mikäli hinnan asettamiseen ei käytetä OECD:n menetelmiä, minkälaisia ongelmia se voi aiheuttaa markkinaehtoisuuden osoittamiseen liittyen?

- 2.6. Kuinka suuri merkitys toimintoanalyysillä on lainan siirtohinnoittelussa?
- 2.7. Millaisissa tilanteissa lainan siirtohinnoitteluun tai sen markkinaehtoisuuden osoittamiseen voidaan soveltaa CUP-menetelmän sijasta kustannusvoittolisämenetelmää?
- 2.8. Onko verottajalla eri menetelmien ja niiden käyttökelpoisuuden suhteen jonkinlaisia linjauksia?
- 2.9. Onko lainojen siirtohinnoitteluun muodostunut kansallisia käytänteitä, jotka eivät suoraan ilmene esimerkiksi ohjeistuksesta tai laeista? Minkälaisia?

3. Vertailutiedosta ja vertailukelpoisuudesta

3.1. Verrokeista

- 3.1.1. Mistä yritykset useimmiten hankkivat vertailutietonsa ja, minkälaisia tietokantoja Suomessa yleisimmin käytetään?
- 3.1.2. Kuinka yleistä on, että lainojen siirtohinnoittelun yhteydessä yrityksillä on käytössään sisäisiä verrokkeja?
- 3.1.3. Rahoitukseen liittyvään riskiin ja sitä kautta koron riskilisään vaikuttavat mm. yrityksen toiminnot, olosuhteet ja liiketoimintariskit, jotka ovat varsin yksilölliset jokaisen yrityksen kohdalla. Minkälaisia haasteita tämä lähtökohta luo ulkoisten vertailukohteiden etsimiselle?
- 3.1.4. Edelliseen kysymykseen liittyen; yritykselle on harvoin löydettävissä identtistä vertailuyritystä, minkälaisin edellytyksin ulkoista vertailukohdetta voidaan pitää vertailukelpoisena?
- 3.1.5. Miten yritykset voivat toimia, mikäli vertailutietoa ei löydy? Minkälaiset perustelut markkinaehtoisuudesta tulisi tällöin laatia?

3.2. Vertailukelpoisuudesta

- 3.2.1. Minkälaisia vertailukelpoisuuden osatekijöihin liittyviä eroja voidaan yleensä oikaista?
- 3.2.2. Minkälaisia perusteluita oikaisuille tulee esittää?
- 3.2.3. Kuinka merkittäviä erojen on oltava, että ne on syytä oikaista ja, minkälaiset erot voidaan jättää oikaisematta?
- 3.2.4. Eroavatko eri maiden näkemykset asian suhteen?

4. **Lainaehdoista ja korosta**

- 4.1. Onko yleistä valita käytettäviä lainaehtoja sen mukaan, että lainalle löytyisi helpommin verrokki?
- 4.2. Sisältyykö sisäisen lainan lainasopimukseen usein tavanomaisesta poikkeavia lainaehtoja?
- 4.3. Kuinka yleistä sisäisten lainojen yhteydessä on, että jokin tavanomainen ehto (esimerkiksi erääntymisajankohta) jätetään pois lainasopimuksesta?
- 4.4. Minkälaisia ongelmia tällaisesta ehtojen pois jättämisestä voi aiheutua?
- 4.5. Minkälaiset lainaehdot ja esimerkiksi kovenantit, voivat erityisesti vaikeuttaa verrokin löytämistä?
- 4.6. Tuleeko sisäiseen lainaan liitetty optio toteuttaa aina, mikäli se katsotaan taloudellisesti rationaaliseksi?
- 4.7. Mikäli optiota ei toteuteta, voidaanko lainaa pitää markkinaehtoisena?
- 4.8. Minkälaisia ovat yleisimmät ongelmat, joita markkinaehtoisen koron määräytykseen voi lainojen siirtohinnoittelun yhteydessä liittyä?
- 4.9. Jaetaanko lainakorko siirtohinnoittelun yhteydessä yleensä viitekorkoon, riskilisään, palvelulisään ja voittolisään korkoa määritettäessä, vai onko lähestymistapa ”suoraviivaisempi”?
- 4.10. Koron riskilisän tulee heijastaa rahoitukseen liittyvä riski. Erillisyhtiöperiaatteen mukaisesti konsernisuhteen ei tule vaikuttaa riskin arvioinnin pohjalla toimivaan luottoluokitukseen. Minkälaista hyötyä tai haittaa tällaisesta lähtökohdasta voi olla ajatellen lainojen siirtohinnoittelua?

5. **Ohjeista ja sääntelystä**

- 5.1. Voidaanko lainojen siirtohinnoittelun ohjeistusta pitää riittävänä vai onko ohjeissa havaittavia puutteita?
- 5.2. Voidaanko jostakin hakea neuvoja jos ohjeet osoittautuvat riittämättömiksi?
- 5.3. Koetaanko siirtohinnoittelun kansallinen sääntely yleensä riittäväksi, voisiko tarkempi lakipohjainen sääntely selkeyttää lainan siirtohinnoitteluun liittyviä kysymyksiä?
- 5.4. Löytyykö lainojen siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta arvioivia ennakkotapauksia tarpeeksi ja voidaanko niitä hyödyntää siirtohinnoittelussa?
- 5.5. Siirtohinnoittelua koskevia ohjeita ja säädöksiä on annettu usealta taholta (esimerkiksi kansalliset lait, verosopimukset, OECD, EU). Eroavatko Suomen verottajan näkemykset, joistakin asioista OECD:n näkemysten kanssa?

6. Kansainvälisistä tulkintaeroista

- 6.1. Esiintyykö eri valtioiden veroviranomaisilla näkemyseroja lainojen markkinaehtoisuuden varmistamiseen liittyen (esimerkiksi menetelmien, vertailukelpoisuuden tai muiden asioiden suhteen)?
- 6.2. Aiheuttavatko erillisyhtiöperiaatteen painotuserot eri valtioissa ongelmia? Minkälaisia?
- 6.3. Onko Suomessa havaittu ongelmia liittyen safe haven- käytännön soveltamiseen ulkomailla?
- 6.4. Jos jokin konsernin yritys sijaitsee esimerkiksi Yhdysvalloissa ja soveltaa safe haven käytäntöä, minkälaisia ristiriitoja tämä voi aiheuttaa?
- 6.5. Onko Suomessa noussut esiin mielipiteitä tällaisten ”turvasatamien” soveltamista ja voisiko tällainen käytäntö olla tervetullut myös Suomeen?
- 6.6. Mitkä muut asiat lainojen siirtohinnoittelussa voivat aiheuttaa ongelmia ja tulkintaeroja kansainvälisissä tilanteissa?
- 6.7. Minkälaisia riskejä tai hankaluuksia valtioiden väliset näkemuserot voivat yritysten näkökulmasta aiheuttaa?

7. Ajankohtaisista muutoksista

7.1. Taloudellisista olosuhteista

- 7.1.1. Onko viime vuosien taantuma vaikuttanut, jollakin tapaa lainojen siirtohinnoitteluun? Miten?
- 7.1.2. Tulisiko sisäisen lainan korkoa ja lainaehtoja tarkastaa, mikäli yleinen taloudellinen tilanne ja markkinakorko oleellisesti muuttuvat?
- 7.1.3. Kuinka yleistä sisäisten lainojen yhteydessä on sisällyttää korkoa tarpeen mukaan säätävä (esimerkiksi markkinakehitykseen liitetty) muutosmekanismi lainasopimukseen?
- 7.1.4. Onko tyypillisempää, että lainasopimusta ja esimerkiksi korkoa säädetään markkinatilanteen muuttuessa ennemmin neuvottelemalla uudesta sopimuksesta, kuin ennalta määritettyjen muutosmekanismien pohjalta?
- 7.1.5. Tulisiko korkoa muuttaa kesken laina-ajan, mikäli lainan toisen tai molempien osapuolten taloudellinen asema oleellisesti muuttuu?

7.2. Korkojen vähennysoikeuden rajoituksesta

- 7.2.1. Minkälaisia mielipiteitä korkojenvähennysoikeuden leikkaamisesta on noussut esiin liike-elämässä?

- 7.2.2. Miten korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen voi vaikuttaa sisäisten lainojen siirtohinnoitteluun tulevaisuudessa?
- 7.2.3. Minkälaisia ongelmia korkovähennysoikeuden rajoitus voi tuoda mukanaan?
- 7.2.4. Minkälaisia vaikutuksia rajoituksella voi tulevaisuudessa olla liittyen esimerkiksi sisäisten lainojen käyttöön rahoitusmuotona, konserniyritysten pääomarakenteen suunnitteluun tai konserniavustusten käyttöön?
- 7.2.5. Liittyykö lainojen siirtohinnoitteluun muita ajankohtaisia muutoksia? Jos liittyy niin, miten nämä muutokset voivat vaikuttaa siirtohinnoitteluun tulevaisuudessa?

8. Lopuksi

- 8.1. Minkälaisia muita ongelmia, (jotka eivät ole aiemmin haastattelussa tulleet esiin) lainojen siirtohinnoitteluun ja markkinaehtoisen koron määrittelyyn voi liittyä?